

REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva ulica 20–25, 1000 Ljubljana

T: +386 1 478 1000

F: +386 1 478 1607

E: gp.gs@gov.si

<http://www.vlada.si/>

Številka: 007-87/2021-73

Ljubljana, 06. 12. 2021

EVA: 2021-2611-0014

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Gp.gs@gov.si

**ZADEVA: Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030
– predlog za obravnavo**

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14 in 55/17) in 15. člena Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19) je Vlada Republike Slovenije na seji..... dne.....sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo predloga Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030 (EVA 2021-2611-0014) in ga pošlje v sprejetje Državnemu zboru Republike Slovenije.

mag. Janja Garvas Hočevar
v.d. GENERALNE SEKRETARKE

Priloga:

- predlog resolucije

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
- Ministrstvo za infrastrukturo
- Ministrstvo za okolje in prostor
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Ministrstvo za izobraževanje, znanosti in šport
- Ministrstvo za notranje zadeve
- Ministrstvo za javno upravo
- Ministrstvo za kulturo
- Ministrstvo za pravosodje

<ul style="list-style-type: none"> – Ministrstvo za zdravje – Ministrstvo za zunanje zadeve – Ministrstvo za obrambo – Ministrstvo za finance – Služba Vlade RS za zakonodajo – Urad Vlade RS za narodnosti
<p>2. Predlog za obravnavo predloga zakona po nujnem ali skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:</p>
/
<p>3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:</p> <p>mag. Helena Valas, vodja Sektorja za enake možnosti Jasna Jeram, podsekretarka, Sektor za enake možnosti</p>
<p>3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:</p>
/
<p>4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:</p> <p>Janez Cigler Kralj, minister za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ) Mateja Ribič, državna sekretarka (MDDSZ) Cveto Uršič, državni sekretar (MDDSZ) mag. Helena Valas, vodja Sektorja za enake možnosti (MDDSZ) Janez Poklukar, minister za zdravje Simona Kustec, ministrica za izobraževanje, znanost in šport Zdravko Počivalšek, minister za gospodarski razvoj in tehnologijo Aleš Hojs, minister za notranje zadeve Matej Tonin, minister za obrambo Vasko Simoniti, minister za kulturo Anže Logar, minister za zunanje zadeve Andrej Šircelj, minister za finance Boštjan Koritnik, minister za javno upravo Marjan Dikaučič, minister za pravosodje Jože Podgoršek, minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano</p>
<p>5. Kratek povzetek gradiva:</p> <p>Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030 (v nadaljnjem besedilu: ReNPEMŽM21–30) je strateški dokument Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS), ki določa cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakih možnosti žensk in moških na posameznih področjih življenja v Republiki Sloveniji za obdobje od 2021 do 2030. Spodbujanje in ustvarjanje enakih možnosti je predvsem naloga vlade in ministrstev, ki v okviru svojih pristojnosti vsako na svojem delovnem področju sprejemajo ukrepe za uresničevanje ciljev, opredeljenih v resoluciji. Novi programski dokument predstavlja vladne (resorne) politike in ukrepe, ki vključujejo vidik spola oziroma enake možnosti žensk in moških kot horizontalno temo. ReNPEMŽM21–30 predstavlja t.i. omogočiten pogoj za črpanje evropskih kohezijskih sredstev v novi finančni perspektivi.</p> <p>Neposredna pravna podlaga za pripravo in izvajanje ReNPEMŽM21–30 je Zakon o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19; v nadaljnjem besedilu: ZEMŽM), ki v 15. členu opredeljuje, da Vlada RS predloži Državnemu zboru Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Državni zbor) v sprejetje predlog resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, ki temelji na predlogih ministrstev,</p>

lokalnih skupnosti, socialnih partnerjev, nevladnih organizacij in drugih organizacij civilne družbe ter posameznih strokovnjakinj in strokovnjakov. Nacionalni program se izvaja na podlagi dvoletnih periodičnih načrtov, ki jih sprejme Vlada RS. Vlada RS vsaki dve leti poroča Državnemu zboru o izvajanju nacionalnega programa. ZEMŽM opredeljuje tudi glavna področja, na katerih se določajo cilji in sprejemajo ukrepi, opredeljeni v nacionalnem programu: delovna razmerja, socialno in zdravstveno varstvo, izobraževanje, družinska razmerja, nasilje nad ženskami in zastopanost obeh spolov v javnem življenju.

6. Presoja posledic za:

a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih	NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije	NE
c)	administrativne posledice	NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij	NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki	NE
e)	socialno področje	NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: <ul style="list-style-type: none"> – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 	NE

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

/

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) prihodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov državnega proračuna				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) odhodkov občinskih proračunov				
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (–) obveznosti za druga javnofinančna sredstva				
II. Finančne posledice za državni proračun				
II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:				
Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1
SKUPAJ				
II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:				
Novi prihodki	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1		
SKUPAJ				
OBRAZLOŽITEV:				
I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu				
V zvezi s predlaganim vladnim gradivom se navedejo predvidene spremembe (povečanje, zmanjšanje):				
– prihodkov državnega proračuna in občinskih proračunov,				

- odhodkov državnega proračuna, ki niso načrtovani na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov,
- obveznosti za druga javnofinančna sredstva (drugi viri), ki niso načrtovana na ukrepih oziroma projektih sprejetih proračunov.

II. Finančne posledice za državni proračun

Prikazane morajo biti finančne posledice za državni proračun, ki so na proračunskih postavkah načrtovane v dinamiki projektov oziroma ukrepov:

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Navedejo se proračunski uporabnik, ki financira projekt oziroma ukrep; projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in proračunske postavke (kot proračunski vir financiranja), na katerih so v celoti ali delno zagotovljene pravice porabe (v tem primeru je nujna povezava s točko II.b). Pri uvrstitvi novega projekta oziroma ukrepa v načrt razvojnih programov se navedejo:

- proračunski uporabnik, ki bo financiral novi projekt oziroma ukrep,
- projekt oziroma ukrep, s katerim se bodo dosegli cilji vladnega gradiva, in
- proračunske postavke.

Za zagotovitev pravic porabe na proračunskih postavkah, s katerih se bo financiral novi projekt oziroma ukrep, je treba izpolniti tudi točko II.b, saj je za novi projekt oziroma ukrep mogoče zagotoviti pravice porabe le s prerazporeditvijo s proračunskih postavk, s katerih se financirajo že sprejeti oziroma veljavni projekti in ukrepi.

II.b Manjkajoče pravice porabe bodo zagotovljene s prerazporeditvijo:

Navedejo se proračunski uporabniki, sprejeti (veljavni) ukrepi oziroma projekti, ki jih proračunski uporabnik izvaja, in proračunske postavke tega proračunskega uporabnika, ki so v dinamiki teh projektov oziroma ukrepov ter s katerih se bodo s prerazporeditvijo zagotovile pravice porabe za dodatne aktivnosti pri obstoječih projektih oziroma ukrepih ali novih projektih oziroma ukrepih, navedenih v točki II.a.

II.c Načrtovana nadomestitev zmanjšanih prihodkov in povečanih odhodkov proračuna:

Če se povečani odhodki (pravice porabe) ne bodo zagotovili tako, kot je določeno v točkah II.a in II.b, je povečanje odhodkov in izdatkov proračuna mogoče na podlagi zakona, ki ureja izvrševanje državnega proračuna (npr. priliv namenskih sredstev EU). Ukrepanje ob zmanjšanju prihodkov in prejemkov proračuna je določeno z zakonom, ki ureja javne finance, in zakonom, ki ureja izvrševanje državnega proračuna.

7.b Predstavitev ocene finančnih posledic pod 40.000 EUR:

/

Kratka obrazložitev

Gradivo ne prinaša dodatnih finančnih posledic za proračun Republike Slovenije. Potrebna finančna sredstva se bodo zagotavljala znotraj obstoječega državnega proračuna na osnovi že predvidenih sredstev, s katerimi se izvajajo oziroma se bodo izvajali določeni programi in ukrepi, pomembni za ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških, in iz evropskih sredstev. Sredstva za izvajanje usmeritev in nalog iz ReNPEMŽM21-30 bodo na posameznih področjih družbenega življenja natančneje opredeljena v dvoletnih periodičnih načrtih.

8. Predstavitev sodelovanja z združenji občin:

<p>Vsebina predloženega gradiva (predpisa) vpliva na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pristojnosti občin, - delovanje občin, - financiranje občin. 	NE
<p>Gradivo (predpis) je bilo poslano v mnenje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skupnosti občin Slovenije SOS: DA - Združenju občin Slovenije ZOS: DA - Združenju mestnih občin Slovenije ZMOS: DA <p>Nobeno od navedenih združenj ni posredovalo pripomb in predlogov.</p>	
<p>9. Predstavitev sodelovanja javnosti:</p>	
<p>Gradivo je bilo predhodno objavljeno na spletni strani predlagatelja:</p>	DA
<p>Osnutek besedila ReNPEMŽM21–30 je bil 19. 2. 2021 objavljen na portalu e- Demokracija in do 19. 3. 2021 je potekala javna razprava, v kateri so bili podani predlogi in pripombe nevladnih organizacij, akademske stroke, socialnih partnerjev, organov za človekove pravice in drugih organizacij (skupaj 22). Predlogi in pripombe, ki so bili posredovani pristojnim ministrstvom v mnenje, so bili delno upoštevani.</p> <p>V celoti ali delno so bili upoštevani zlasti predlogi, da je treba bolj eksplicitno nasloviti posledice pandemije covida-19 in dodati ukrepe, ki se nanašajo na okrepitev zakonodajnega in institucionalnega okvira ter dejavnosti za preprečevanje diskriminacije zaradi spola, pa tudi seznanjanje, ozaveščanje in usposabljanje o možnih pravnih sredstvih z namenom izboljšanja dostopa žensk do pravnega varstva ter sprejem ustreznih pravnih podlag za preprečevanje spolnega in drugega nadlegovanja v institucijah. Natančneje so bili opredeljeni nekateri ukrepi, zlasti na področjih trga dela in uravnotežene zastopanosti spolov. Neupoštevani so bili nekateri predlogi ukrepov, ki so se nanašali predvsem na področje nasilja nad ženskami, ker bodo vključeni v področno resolucijo o nasilju v družini in nasilju nad ženskami oz. se njihovo problematiko obravnava v okviru drugih ukrepov. Neupoštevani so bili tudi predlogi, ki so pri nekaterih ukrepih želeli posebej izpostaviti določene ranljive skupine, ker njihova posebna obravnava zaradi narave ukrepa ni predvidena, vendar so te skupine prav tako naslovljene v programih ukrepov, saj so namenjeni heterogenim ciljnim skupinam.</p> <p>Predlog ReNPEMŽM21–30 je bil februarja 2021 obravnavan tudi na Strokovnem svetu za enakost spolov, kjer so svoja mnenja in stališča predstavili Slovensko društvo Hospic, Zavod Nefix, Nacionalni svet invalidskih organizacij, Varuh človekovih pravic, Zagovornik načela enakosti, Zavod Meta, PIC in Društvo za nenasilno komunikacijo. Nekateri so kasneje posredovali tudi pripombe v pisni obliki. Večina je izpostavila potrebo po bolj natančni opredelitvi ukrepov, kar je bilo v največji možni meri upoštevano: konkretne aktivnosti za operacionalizacijo ukrepov bodo sicer opredeljene v periodičnih načrtih.</p> <p>Predlog resolucije je bil ministrstvom in vladnim službam 20. 4. 2021 posredovan v predhodno medresorsko usklajevanje. Njihovi predlogi so bili v vseh bistvenih delih upoštevani pri oblikovanju predloga resolucije.</p>	
<p>10. Pri pripravi gradiva so bile upoštevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:</p>	DA
<p>11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:</p>	NE
<p>Mateja Ribič DRŽAVNA SEKRETARKA</p>	

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14 in 55/17) in 15. člena Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19) je Vlada Republike Slovenije na seji..... dne.....sprejela naslednji

SKLEP

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo predloga Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030 (EVA 2021-2611-0014) in ga pošlje v sprejetje Državnemu zboru Republike Slovenije.

mag. Janja Garvas Hočevar
v.d. GENERALNE SEKRETARKE

Priloga:

- predlog resolucije

Prejmejo:

- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
- Ministrstvo za infrastrukturo
- Ministrstvo za okolje in prostor
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Ministrstvo za izobraževanje, znanosti in šport
- Ministrstvo za notranje zadeve
- Ministrstvo za javno upravo
- Ministrstvo za kulturo
- Ministrstvo za pravosodje

- Ministrstvo za zdravje
- Ministrstvo za zunanje zadeve
- Ministrstvo za obrambo
- Ministrstvo za finance
- Služba Vlade RS za zakonodajo
- Urad Vlade RS za narodnosti

PREDLOG
EVA 2021-2611-0014

Na podlagi 15. člena Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A, 33/16 – ZVarD in 59/19) in 109. člena Poslovnika Državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17 in 46/20) je Državni zbor na ..... seji dne ..... sprejel

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških
2021–2030

KRATICE

ARRS	Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
CIP	Center za izobraževanje v pravosodju
CPI	Center za poklicno izobraževanje
CSD	Center za socialno delo
EIGE	(angl. European Institute for Gender Equality) Evropski inštitut za enakost spolov
EK	Evropska komisija
EU	Evropska unija
FDV	Fakulteta za družbene vede
FRA	Agencija Evropske unije za temeljne pravice
IKT	Informacijsko-komunikacijske tehnologije
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
MOM	mednarodne operacije in misije
MGRT	Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ	Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šolstvo
MJU	Ministrstvo za javno upravo
MK	Ministrstvo za kulturo
MKGP	Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MNZ	Ministrstvo za notranje zadeve
MNZ-P	Ministrstvo za notranje zadeve – Policija
MO	Ministrstvo za obrambo
MOD	Mednarodna organizacija dela
MP	Ministrstvo za pravosodje
MZ	Ministrstvo za zdravje
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve
NAKVIS	Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu
NIJZ	Nacionalni inštitut za javno zdravje
NVO	nevladne organizacije
OECD	Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OVSE	Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
STEM	naravoslovje, tehnika, inženirstvo in matematika
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
SV	Slovenska vojska
SZD	Slovensko zdravniško društvo
UN	Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
UMAR	Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj
URSIKS	Uprava Republike Slovenije za izvrševanje kazenskih sankcij
ZN	Združeni narodi
ZZZS	Zavod za zdravstveno zavarovanje Slovenije

1. Uvod

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030 (v nadaljnjem besedilu: ReNPEMŽM21–30) je strateški dokument Vlade Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Vlada RS), ki določa cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakih možnosti žensk in moških na posameznih področjih življenja v Republiki Sloveniji za obdobje od 2021 do 2030. Spodbujanje in ustvarjanje enakih možnosti je predvsem naloga vlade in ministrstev, ki v okviru svojih pristojnosti vsako na svojem delovnem področju sprejemajo ukrepe za uresničevanje ciljev, opredeljenih v resoluciji. Novi programski dokument predstavlja vladne (resorne) politike in ukrepe, ki vključujejo vidik spola oziroma enake možnosti žensk in moških kot horizontalno temo.

Neposredna pravna podlaga za pripravo in izvajanje nacionalnega programa je Zakon o enakih možnostih žensk in moških (v nadaljnjem besedilu: ZEMŽM), ki v 15. členu določa, da mora nacionalni program opredeliti temeljne politike enakih možnosti, v katerih poleg obveznih vsebin, predpisanih za dolgoročne programske dokumente, posebej določi cilje in ukrepe za doseg ciljev na posameznih področjih družbenega življenja, predvsem na področju delovnih razmerij, socialnega in zdravstvenega varstva, izobraževanja, družinskih razmerij, nasilja nad ženskami in zastopanosti obeh spolov v javnem življenju, ter odgovornost za izvajanje ukrepov. Opredeliti mora tudi vsebino in nosilce periodičnih načrtov za izvajanje usmeritev in nalog iz nacionalnega programa na posameznih področjih družbenega življenja, podatke, ki se bodo v okviru dejavnosti državne statistike, anket ali mnenjskih raziskav zbirali, obdelovali, povezovali, shranjevali, analizirali in izkazovali ločeno po spolu; način spremljanja in poročanja o izvajanju nacionalnega programa ter okvirni obseg sredstev za izvedbo ukrepov iz nacionalnega programa in način njihovega zagotavljanja.

V skladu z zakonsko določitvijo obveznih vsebin nacionalnega programa ReNPEMŽM21–30 določa cilje in ukrepe temeljnih politik enakih možnosti žensk in moških predvsem na naslednjih ključnih področjih družbenega življenja:

- delovna razmerja, družinska razmerja, socialno varstvo: odpravljanje vrzeli med spoloma ter zagotavljanje enake ekonomske neodvisnosti žensk in moških;
- izobraževanje: zmanjšanje neenakosti žensk in moških ter preseganje stereotipnih družbenih vlog;
- zdravje: izboljšanje zdravja žensk in zmanjšanje neenakosti v zdravju med moškimi in ženskami;
- nasilje nad ženskami: preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja nad ženskami in dekleti;
- mesta odločanja: spodbujanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških;
- zunanje zadeve: spodbujanje enakosti spolov in uresničevanje pravic žensk po svetu.

Na vsakem izmed šestih tematskih področij je podan opis vsebinske problematike: vsebinska izhodišča izhajajo predvsem iz zavez EU ter drugih temeljnih strateških usmeritev s področja enakih možnosti žensk in moških. Predstavljeni so podatki o stanju v zvezi s položajem žensk in moških v družbi, opredeljeni temeljni cilji in ukrepi, ki jih bodo izvajali posamezni nosilci ukrepov, ter navedeni ustrezni kazalniki.

Nosilci nalog so ministrstva in drugi organi, ki v sodelovanju z ministrstvom, pristojnim za enakost spolov, to je v času sprejema dokumenta MDDSZ, skrbijo za uresničevanje ciljev in izvajanje ukrepov, opredeljenih v ReNPEMŽM21–30.

Posamezni ukrepi, opredeljeni v ReNPEMŽM21–30, so namenjeni izboljšanju manj ugodnega položaja tistega od spolov, ki je na katerem od navedenih področij v slabšem položaju, večinoma so to ženske, ter odpravljanju strukturnih ovir, ki ohranjajo in vzdržujejo obstoječe neenakosti. (Ne)enak položaj je razviden iz podatkov, razčlenjenih po spolu, in izsledkov analiz, ki se osredotočajo na razlike oziroma neenakosti med spoloma. Napredek v zmanjševanju neenakosti med spoloma merijo različni kazalniki, ki so predstavljeni na koncu posameznih ciljev. Za odpravljanje strukturnih neenakosti in doseganje dolgoročnih sprememb s ciljem doseganja enakosti spolov se uporablja strategija integracije načela enakosti spolov, ki zahteva sistematičen pristop pri oblikovanju, udejanjanju in vrednotenju področnih politik.

ReNPEMŽM21–30 sledi zlasti priporočilom, strateškim usmeritvam ter ciljem, ukrepom in kazalnikom, opredeljenim v EU, mednarodnih in nacionalnih dokumentih, pomembnih za uresničevanje agende enakosti spolov. ReNPEMŽM21–30 je hkrati tudi t. i. omogočitveni pogoj za črpanje kohezijskih sredstev v novi večletni finančni perspektivi. Pri določanju prednostnih vsebin in področij se ReNPEMŽM21–30 naslavlja predvsem na usmeritve EU, opredeljene zlasti v novi strategiji za enakost spolov za obdobje 2020–2025 (EK, 2020). ReNPEMŽM21–30 je skladna tudi s temeljnimi razvojnimi dokumenti države.

Z namenom ovrednotiti doseganje zastavljenih ciljev in uresničevanje opredeljenih ukrepov in izvedenih aktivnosti po posameznih tematskih področjih prejšnjega nacionalnega programa (za obdobje 2015–2020) ter na podlagi ocene rezultatov in učinkov vrednotenja izdelati predlog izhodišč za pripravo novega nacionalnega programa in nadaljnji razvoj področja je bilo opravljeno tudi neodvisno vrednotenje izvajanja Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020, ki je dalo priporočila in predloge za pripravo novega dokumenta, ocenilo izvajanje nacionalnega programa v preteklih letih ter dalo oceno, kakšne učinke izvedenih aktivnosti lahko pričakujemo (Kanjuo-Mrčela in Mikić, 2021).

Ker je enakost spolov horizontalna politika, je priprava ReNPEMŽM21–30 potekala v sodelovanju z različnimi resorji, ki so zagotovili seznam načrtovanih ukrepov po področjih, za katera so pristojni, in bodo tudi njihov izvajalci. Hkrati so bili v skladu z načelom partnerstva v pripravo dokumenta vključeni tudi predstavniki in predstavnice stroke, lokalne samouprave, socialni partnerji, organi za varstvo človekovih pravic in NVO. Dokument je bil obravnavan tudi na Strokovnem svetu za enakost spolov.

1.1. Namen in cilji nacionalnega programa

Ženske in moški smo si med seboj različni, v družbi pa moramo ustvarjati enake možnosti tako za ženske kot za moške. Osrednji cilj ReNPEMŽM21–30 je izboljšanje položaja žensk ter ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na vseh področjih družbenega življenja. Končni cilj je doseganje enakosti spolov, ki je opredeljena v 4. členu ZEMŽM ter pomeni, da so ženske in moški enako udeleženi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja, da imajo enak položaj in enake možnosti za uživanje vseh pravic in za razvoj osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k družbenemu razvoju, ter enako korist od rezultatov, ki jih prinaša razvoj.

Enakost spolov, spoštovanje človekovih pravic ter krepitev moči žensk in deklet so glavni predpogoji za pravičen in vključujoč trajnostni razvoj, hkrati pa tudi pomembne vrednote in cilji sami po sebi. Gre za načelo, ki ženskam in moškim zagotavlja svobodno odločanje, kako bodo razvijali svoje potencialne ter kako jih bodo uresničili v zasebnem in javnem življenju. Poleg tega je enakost spolov bistvenega pomena za gospodarsko rast in zmanjševanje revščine ter je ključna za doseganje ciljev trajnostnega razvoja in kot taka pomemben dejavnik za ohranjanje in krepitev stabilnosti družbe kot

celote. Čeprav je napredek glede uresničevanja človekovih pravic žensk velik, je neenakost spolov še vedno globoko ukoreninjena v kulturnih, družbenih in političnih sistemih držav.

V Sloveniji sta ženska in moški enakopravna, pravno priznana kot enaka, imata enake pravice, diskriminacija na podlagi spola pa je prepovedana. Republika Slovenija je v svoj pravni okvir sprejela vrsto naprednih zakonodajnih določb, ki spodbujajo enakost spolov na različnih področjih ter sledijo zavezam EU in mednarodnim zavezam. Izpolnjevanje teh zavez ni omejeno samo na t. i. *de iure equality*, ki jo določa pravna ureditev, temveč pomeni predvsem zagotavljanje t. i. *de facto equality*, torej resnične ali dejanske enakosti – dejansko enakega položaja v praksi. Za doseganje dejanske (*de facto*) enakosti spolov je potreben ustrezen institucionalni, zakonodajni in družbeni okvir, ki omogoča uresničevanje sprejetih zavez v vsakdanjem življenju. Pri enakosti spolov gre torej za pojem, ki združuje tako pravno-formalno enakost kot enakost, ki se nanaša na dejansko enak položaj in situacije v praksi.

Napredek in doseganje dejanske (ne)enakosti med ženskami in moškimi na različnih področjih merijo različni indeksi: indeks enakosti spolov EIGE, ki omogoča primerjavo med članicami EU, se osredinja na šest osrednjih področij (delo, denar, znanje, čas, moč in zdravje) ter dve stranski področji (presečne neenakosti in nasilje). Globalni indeks enakosti spolov Svetovnega gospodarskega foruma, ki vključuje čez 150 držav sveta, meri dejansko enakost žensk in moških na štirih področjih: izobraževanje, zdravje, gospodarstvo in politika. OECD Indeks SIGI se osredotoča na družbene norme, vrednote in stališča, kot jih odražajo različne družbene institucije (stopnjo diskriminatornosti). Indeks neenakosti med spoloma (GII) Programa Združenih narodov za razvoj (UNDP) se osredotoča zlasti na razlike v zdravju, mestih odločanja in ekonomskem položaju.

Republika Slovenija se je po vseh navedenih indeksih dolga leta uvrščala med uspešnejše države oziroma med države z razmeroma visoko stopnjo enakosti na večini področij družbenega življenja, tako v svetovnem kot v evropskem merilu. Kljub razmeroma visoki stopnji dosežene enakosti nobena država, vključno s Slovenijo, ni uspela niti na enem področju merjenj popolnoma odpraviti vrzeli med spoloma. Na nekaterih področjih so se razlike celo povečale. V Sloveniji se – tako kot v mnogih drugih državah članicah EU – neenakosti kažejo predvsem v obliki trdovratne segregacije trga dela po spolu, obstoju plačne in pokojninske vrzeli med spoloma, razširjenosti nasilja nad ženskami in dekleti oziroma nasilja zaradi spola, v večji revščini zlasti starejših žensk, neenaki porazdelitvi skrbstvenih in gospodinjinskih obveznosti med spoloma, kar negativno vpliva na položaj žensk na trgu dela, neuravnoteženi zastopanosti spolov na številnih področjih, ter ne nazadnje v prisotnosti stereotipnih prepričanj, ki zavirajo razvoj potencialov ne glede na spol. Na to opozarja tudi Vrednotenje izvajanja Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020. Kot ugotavlja, indeks enakosti spolov (EIGE) v obdobju med letoma 2015 in 2020 kaže, da se stanje na področju enakosti spolov v Sloveniji počasi izboljšuje (indeks se je povečal s 66,1 % v letu 2015 na 67,7 % v letu 2020), vendar pa podrobna analiza stanja v letu 2020 kaže ponovno poslabšanje na številnih področjih življenja. To je najbolj vidno v (še vedno) prevladujoči spolni segregaciji na področju izobraževanja in zaposlovanja (posebej skrbi segregacija na novih delovnih področjih, kakršen je digitalni sektor, v katerem moški močno prevladujejo v izobrazbi in zaposlovanju), v večanju plačne vrzeli, nazadovanju deleža žensk v politiki in gospodarstvu, povečanju spolne segregacije pri zaposlovanju ipd. (Kanjuro-Mrčela in Mikić, 2021). Indeks enakosti spolov za leto 2021 znaša 67,6.

RENPEMŽM21–30 obravnava obstoječe neenakosti (vrzeli) med ženskami in moškimi v Republiki Sloveniji, ki ovirajo uresničevanje osebnih potencialov posameznic in posameznikov ter gospodarski napredek, blaginjo in konkurenčnost. Čeprav statistika govori o ženskah in moških kot o dveh temeljnih kategorijah (družbenih skupinah) ter vrzelih med spoloma, se tudi pri zbiranju podatkov in analizah vse bolj upošteva presečna perspektiva. Presečne neenakosti so bile tako vključene v indeks enakosti spolov (EIGE) kot posebno satelitsko področje, prav tako se v različnih evropskih in

mednarodnih okvirih vse večja pozornost posveča družbenim manjšinam ali marginaliziranim skupinam znotraj iste kategorije spola. Te se ne srečujejo z istimi problemi, kajti nanje vplivajo tudi druge osebne okoliščine, kot so spolna usmerjenost, spolna identiteta, starost, etnična pripadnost, rasa, razred itd., zaradi katerih so lahko znotraj iste kategorije v veliko slabšem položaju od drugih. Te skupine, ki se jim v zadnjem času posveča vse večja pozornost v dokumentih, namenjenih izboljšanju položaja žensk, so zlasti pripadnice etničnih manjšin (npr. Rominje), osebe LGBTIQ+, migrantke, begunke in prosilke za azil, kmečke ženske, ženske z invalidnostjo oziroma različnimi oviranostmi, starejše ženske ipd. Prav tako je treba več pozornosti posvetiti ženskam z večjim številom otrok ipd.

Splošni cilji nacionalnega programa, ki izhajajo iz položaja žensk in moških v Republiki Sloveniji, so:

- zmanjšanje vrzeli med spoloma na vseh področjih družbenega življenja, zlasti pri zaposlovanju, izobraževanju, zdravju in socialnem položaju;
- lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja;
- preseganje stereotipov in seksističnih ter diskriminatornih ravnanj, ki poglobljajo neenakosti med spoloma;
- uravnotežena zastopanost spolov na mestih odločanja;
- ničelna strpnost do nasilja nad ženskami in dekleti oziroma nasilja zaradi spola, učinkovita pravna pomoč in sankcioniranje storilcev;
- opolnomočenje oziroma krepitev moči žensk in deklet ter enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči, v mednarodnih operacijah in misijah, drugih prizadevanjih za mir in drugih mednarodnih okvirih.

Z navedenimi cilji želimo zagotavljati:

- uresničevanje/izvajanje nacionalnih in mednarodnih zavez v skladu s pravnim redom Republike Slovenije, ki se nanašajo na enakost spolov in varstvo pred diskriminacijo zaradi spola;
- varstvo človekovih pravic in njihovo spoštovanje ter krepitev načela enakosti in enakih možnosti za vse, ne glede na spol in druge osebne okoliščine;
- nediskriminatorno družbeno okolje, v katerem bo mogoče usklajevati plačano delo, skrbstvene obveznosti in prostočasne aktivnosti v vseh življenjskih obdobjih;
- bolj pravično družbo, ki bo bolj uravnotežena po spolu glede porazdelitve moči pri odločanju in enakega dostopa do finančnih in človeških virov;
- sprejemanje odločitev v družbi, ki bo bolj vključujoča in bo spodbujala vključevanje vseh, tudi ranljivih skupin žensk in moških;
- trajnostni in vključujoči gospodarski razvoj, ki bo omogočal razvoj znanja in spretnosti za kakovostno življenje in delo vsem, ne glede na spol in druge osebne okoliščine;
- bolj kakovostno ter dostojno življenje za vse prebivalke in prebivalce Slovenije, tudi v kontekstu izzivov, ki jih prinašajo demografske spremembe.

ReNPEMŽM21–30 opredeljuje tudi specifične cilje, ki predstavljajo okvir za ukrepe v okviru vsakega izmed tematskih področij.

1.2 Institucionalni okvir

Od ustanovitve ZN je eden izmed temeljnih ciljev organizacije spodbujati in krepiti spoštovanje človekovih pravic za vse. Republika Slovenija je že kot pogodbenica Konvencije o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (v nadaljnjem besedilu: CEDAW) zavezana k vzpostavitvi, ohranjanju in krepitvi osrednje nacionalne strukture v izvršilni veji oblasti, saj je med ključnimi obveznostmi

Slovenije, ki izhajajo iz njenega 2. člena, oblikovanje in stalno učinkovito izvajanje politike za odpravo diskriminacije žensk. Ta obveznost med drugim vključuje obstoj in delovanje telesa v vladi, pristojnega za dajanje pobud, koordinacijo in nadzor nad pripravo in izvajanjem zakonodaje, politik in programov, potrebnih za realizacijo obveznosti, ki izhajajo iz konvencije.

Države pogodbenice imajo določeno svobodo, da taka vladna telesa oblikujejo po lastni presoji, predvsem glede na to, kakšna institucionalna ureditev najbolj ustreza nacionalnemu kontekstu, vendar pa morajo zagotoviti, da imata vzpostavitev osrednjega vladnega telesa za enakost spolov in njegovo delovanje ustrezno pravno podlago, da mu status in umestitev v vladno strukturo omogočata delovanje za doseganje ciljev enakosti spolov v nacionalnem kontekstu ter da ima zato ustrezno opredeljene pristojnosti in naloge ter za njihovo izvajanje zadostne finančne in kadrovske vire. V primerih, ko se države pogodbenice odločijo za umestitev pristojnosti za politiko enakosti spolov v enega od ministrstev, pristojnega za druge politike, mora umestitev v organizacijsko strukturo ministrstva zagotavljati, da so izpolnjeni pogoji za učinkovito delovanje osrednjega vladnega mehanizma za enakost spolov.

V Republiki Sloveniji je bil do leta 2012 za enakost spolov pristojen Urad za enake možnosti, od leta 2012 pa MDDSZ.

Osnovne pristojnosti in naloge nacionalnega mehanizma za enakost spolov v Sloveniji določa ZEMŽM. Ministrstvo, pristojno za enakost spolov oziroma enake možnosti žensk in moških, spremlja posamezna področja družbenega življenja z vidika enakosti spolov ter vladi in ministrstvom predlaga sprejetje oziroma spremembo zakonov in drugih predpisov ter sprejetje drugih ukrepov; usklajuje dejavnosti, namenjene izvajanju integracije načela enakosti spolov, vključno z nudenjem strokovne podpore pri vzpostavljanju ustreznih metod in tehnik; usklajuje pripravo nacionalnega programa in spremlja njegovo izvajanje; usklajuje pripravo poročil o izpolnjevanju mednarodnih obveznosti Republike Slovenije na področju ustvarjanja enakih možnosti; sodeluje z nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju enakih možnosti žensk in moških, ter sofinancira njihove projekte ali dejavnosti.

V skladu z 11. členom ZEMŽM je v Sloveniji enakost spolov horizontalna tema: spodbujanje in ustvarjanje enakih možnosti je predvsem naloga vlade in ministrstev, ki v okviru svojih pristojnosti vsako na svojem delovnem področju z ustreznimi splošnimi in posebnimi ukrepi uresničujejo cilje, opredeljene v tem zakonu.

Ministrstva pri pripravi predpisov in drugih ukrepov, ki posegajo na področja, pomembna za ustvarjanje enakih možnosti, upoštevajo vidik enakosti spolov in pri tem sodelujejo z ministrstvom, pristojnim za enake možnosti, ter upoštevajo njegove predloge in mnenja. Ministrstvo, pristojno za enake možnosti, ter ministrstva v okviru svojih pristojnosti spremljajo in preučujejo tudi druge oblike diskriminacije zaradi spola, ki predstavljajo oviro za ustvarjanje enakih možnosti po ZEMŽM, na primer nasilje, ki izhaja iz neenakih razmerij med spoloma, ter jih upoštevajo pri svojih ukrepih za doseganje namena tega zakona. Za izvajanje teh nalog skrbijo v skladu s 13. členom ZEMŽM koordinatorice oziroma koordinatorji, ki jih določijo ministrice oziroma ministri vsak za svoje delovno področje. Splošne usmeritve za delo ministrstev ter koordinatoric in koordinatorjev, način sodelovanja ministrstev z osrednjim organom, pristojnim za enakost spolov, ter prednostna področja dela za obdobje 2016–2020 so opredeljevale Smernice za vključevanje vidika enakosti spolov v delo ministrstev (2016). Namen je bil izboljšati procese, potrebne za izvajanje strategije – vključevanja vidika spola v politike. Večina ukrepov in prednostnih nalog, ki jih vključujejo smernice, je vključenih v ReNPEMŽM21–30.

Koordinatorico oziroma koordinatorja za enake možnosti, ki predlaga ukrepe in aktivnosti na področju ustvarjanja enakih možnosti ter ima svetovalno vlogo pri oblikovanju rešitev v okviru

posamezne lokalne skupnosti, imajo lahko tudi samoupravne lokalne skupnosti. Tem priporočilom je do leta 2020 sledilo približno 20 % lokalnih skupnosti, okoli 5 % pa jih je pripravilo tudi akcijske načrte.

Večina ministrstev za področje koordinacije enakih možnosti žensk in moških določi osebo, ki poleg svojih rednih nalog opravlja koordinacijske, svetovalne in spodbujevalne naloge. Nekatera ministrstva so ustanovila tudi posebna posvetovalna ali ekspertna telesa, ki skrbijo za uresničevanje nalog na področju enakih možnosti žensk in moških v okviru ministrstva. V okviru MDDSZ od leta 2014 deluje Strokovni svet za enakost spolov, strokovno-posvetovalni organ ministra oziroma ministrice za spremljanje in ocenjevanje stanja in napredka pri uresničevanju enakosti žensk in moških na različnih področjih družbenega življenja ter za dajanje pobud, predlogov in priporočil za oblikovanje politike enakosti spolov. V okviru MNZ deluje posvetovalno telo za integracijo načela enakosti spolov, ki skrbi za zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških v MNZ in organov v sestavi. V okviru MIZŠ deluje Komisija za enake možnosti na področju znanosti, ekspertno telo ministrstva, ki ministrstvu svetuje pri podpori promocijskih in drugih dejavnosti na področju zagotavljanja enakih možnosti v znanosti ter sledi načelu uravnoveženega zastopanja obeh spolov pri imenovanju delovnih teles v pristojnosti ministrstva ter pri pripravi pravnih aktov in drugih strateških dokumentov na področju znanosti.

Za spodbujanje enakopravne obravnave in zagotavljanje varstva pred diskriminacijo na podlagi različnih osebnih okoliščin, vključno z osebno okoliščino spola, je bil v Sloveniji leta 2016 v skladu z evropskim pravnim redom ustanovljen Zagovornik načela enakosti kot samostojen državni organ. Status organa za spodbujanje enakega obravnavanja oziroma organa za enakost (angl. *Equality body*) je na novo opredelil Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZvarD), ki je nadomestil Zakon o uresničevanju načela enakega obravnavanja iz leta 2004. Zagovornik načela enakosti zagotavlja informacije, svetovanje in zagovorništvo. Sprejema prijave diskriminacije in v upravnem postopku ugotavlja diskriminacijo. Raziskuje in spremlja stanje diskriminacije v Sloveniji, daje priporočila pristojnim o varstvu pred diskriminacijo, ozavešča javnost, pripravlja poročila o stanju v zvezi z diskriminacijo ipd.

1.3 Priprava in izvajanje nacionalnega programa

Pripravo ReNPEMŽM21–30 je tako kot prejšnje nacionalne programe (2005–2013 in 2015–2020) koordiniral osrednji organ za enakost spolov, Sektor za enake možnosti (v nadaljnjem besedilu: SEM) na MDDSZ. Na podlagi mednarodnih in evropskih dokumentov oziroma priporočil, predstavljenih v nadaljevanju, so bili najprej oblikovani ključni cilji in opredeljena prednostna področja. Izhodišče za pripravo so bili tudi statistični podatki, izsledki raziskav in študij o aktualnem stanju na tem področju v Republiki Sloveniji. Ukrepe so oblikovala resorna ministrstva oziroma vladne službe, ki so vsako na svojem področju delovanja pristojni za upoštevanje vidika spola pri razvoju svojih politik, v sodelovanju s SEM. Gre za nabor ukrepov, ki so jih ministrstva predlagala v skladu z opredeljenimi cilji in aktivnostmi, ki jih že izvajajo oziroma jih bodo izvajala v prihodnosti, da bi se odpravil neenak položaj oziroma upošteval specifičen položaj spolov na posameznem področju.

Nacionalni program določa ukrepe za doseg ciljev na šestih tematskih področjih. Opredeljeni cilji in ukrepi v nacionalnem programu, ki zajema obdobje 2021–2030, izhajajo iz analize stanja oziroma položaja žensk in moških na različnih področjih in tudi vrednotenja prejšnjega nacionalnega programa ter predstavljajo splošne strateške usmeritve na posameznem področju. Cilje in ukrepe, opredeljene v nacionalnem programu, bodo izvajala ministrstva in drugi vladni organi v sodelovanju z drugimi deležniki, navedenimi med sodelujočimi organi. Večina ukrepov predstavlja izvajanje politike posameznega ministrstva na določenem področju, posamezni ukrepi za spodbujanje enakosti spolov pa so namenjeni tudi izboljšanju strokovnih kompetenc in znanja ključnih deležnikov na področju enakosti spolov ter institucionalni krepitvi področja. Pri načrtovanju ukrepov so bile

upoštevane tudi aktualne razmere v času nastanka ReNPEMŽM21–30, saj je bilo leto 2020 skoraj v celoti posvečeno obvladovanju in odzivanju na pandemijo COVID-19, zlasti v kontekstu ekonomskih in socialnih posledic za različne ranljive skupine.

Zastavljeni cilji in ukrepi v ReNPEMŽM21–30 se bodo uresničevali z aktivnostmi. Konkretno, natančno opredeljene aktivnosti bodo opredeljene v periodičnih načrtih, ki so izvedbeni akti nacionalnega programa. Ti bodo za posamezno področje družbenega življenja opredelili potrebne aktivnosti za obdobje dveh let. Za vsako aktivnost bosta opredeljena način izvedbe in pričakovani rezultat ter prispevek k doseganju zastavljenih ciljev. Aktivnosti se bodo izvajale na vseh šestih tematskih področjih, opredeljenih v nacionalnem programu. V skladu s 16. členom ZEMŽM bo ministrstvo, pristojno za enake možnosti, pripravilo predlog periodičnega načrta in ga predložilo v sprejetje vladi, na podlagi predlogov, ki jih bodo pripravila pristojna ministrstva. Ta morajo najpozneje dva meseca pred iztekom vsakega periodičnega načrta ministrstvu, pristojnemu za enake možnosti, poslati tudi poročilo o izvajanju aktivnosti, opredeljenih v periodičnem načrtu. Vlada RS bo vsaki dve leti poročala Državnemu zboru Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Državni zbor) o izvajanju nacionalnega programa. V poročilu bodo navedeni ukrepi in aktivnosti, izvedeni v preteklem dveletnem obdobju.

Za doseganje enakosti spolov in učinkovito izvajanje politik na tem področju ni dovolj, če so v proces priprave, izvajanja in spremljanja vključeni le pristojni resorji, ampak je pomembno krepiti oblike sodelovanja in partnerstva med vlado in različnimi deležniki, zlasti civilno družbo. V proces priprave nacionalnega programa so bili vključeni različni deležniki. MDDSZ, SEM, je v začetku leta 2020 pripravil osnutek dokumenta z vsebinskimi izhodišči in cilji na posameznih strateških (tematskih) področjih ter jih posredoval pristojnim ministrstvom in vladnim službam, da bi na tej osnovi oblikovali ukrepe, ki jih bodo v obdobju trajanja resolucije tudi izvajali. Glede na specifično situacijo (epidemija), ki ni dopuščala organizacije sestankov in srečanj v živo, je bila med julijem in septembrom 2020 izvedena tudi posvetovalna spletna anketa s predstavniki in predstavnicami nevladnih organizacij, organi za človekove pravice ter predstavniki in predstavnicami raziskovalne/akademske sfere in strokovnih združenj, lokalnih skupnosti in socialnih partnerjev. Tudi njim so bila poslana vsebinska izhodišča s predlaganimi cilji in prednostnimi področji. Glede na izjemen odziv in bogat nabor pripomb in komentarjev s strani omenjenih deležnikov je SEM pripravil preglednico njihovih predlogov ter jo predložil pristojnim ministrstvom, njihovi predlogi pa so vključeni tudi v neodvisno končno poročilo o vrednotenju prejšnje resolucije.

Konec 2020 se je na strateškem spletnem seminarju znova sestala delovna skupina koordinatorjev in koordinatoric na ministrstvih, ki je opravila pregled načrtovanih ciljev in ukrepov ter razpravljala o preostalih izzivih po posameznih tematskih področjih, ki jih je treba obravnavati v osnutku dokumenta. Prvi osnutek dokumenta je bil februarja 2021 obravnavan na Strokovnem svetu za enakosti spolov, na katerem so sodelovale predstavnice in predstavniki različnih strokovnih združenj in organizacij ter nevladne in humanitarne organizacije. Njihove pripombe in predlogi so bili prav tako posredovani pristojnim ministrstvom. V javni razpravi o osnutku dokumenta (19. 2.–19. 3. 2021) so bile navedene številne pripombe, komentarji in konkretni predlogi za izboljšanje besedila, ki jih je na različna tematska področja oziroma pristojna ministrstva naslovilo 22 različnih organizacij, ustanov ter posameznic in posameznikov, ki so bila na nekaterih področjih v veliki meri upoštevana.

1.4 Evropske in mednarodne zaveze

Priprava koncepta in temeljnih izhodišč nacionalnega programa je sledila zlasti usmeritvam, ciljem in predlogom ukrepov za doseganje enakosti spolov temeljnih evropskih in mednarodnih strateških dokumentov, ki posebej obravnavajo enakost spolov oziroma tematike, ključnega pomena

za doseganje enakosti spolov. Pri tem se je upoštevalo novejše dokumente, ki se nanašajo na obdobje veljavnosti ReNPEMŽM21–30, prav tako tudi novejša priporočila, ki jih je Republika Slovenija prejela od mednarodnih institucij v zvezi s poročanjem o izvajanju konvencij. Na drugi strani so bili podlaga za pripravo ukrepov tudi starejši dokumenti s še vedno aktualnimi priporočili za izvajanje politik na določenih področjih:

- Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025, EK;
- Strategija za enakost spolov 2018–2023, Svet Evrope;
- Pekinška izhodišča za ukrepanje, ZN (priporočila Peking+25);
- Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ZN (priporočila Odbora za odpravo diskriminacije žensk);
- Agenda 2030 za trajnostni razvoj, ZN;
- Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilju nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (Istanbulska konvencija);
- Konvencija MOD št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela;
- Akcijski načrt EU za enakost spolov (GAP III) za obdobje 2021–2025 (zunanje delovanje);
- Resolucija VS ZN 1325 in z njo povezane resolucije, ki skupaj tvorijo Agendo 1325 o ženskah, miru in varnosti;
- Strateški pristop EU k vprašanju žensk, miru in varnosti (2018) ter Akcijski načrt EU za vprašanja žensk, miru in varnosti (2019).

Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025

Strategija je strateški dokument EK, ki opredeljuje cilje in ukrepe za vključevanje vidika enakosti spolov v dejavnosti EU na vseh področjih njenega delovanja v obdobju 2020–2025. Strategija temelji na 8. členu Pogodbe o delovanju EU, ki določa, da si Unija v vseh svojih dejavnostih prizadeva odpraviti neenakosti ter spodbujati enakost med moškimi in ženskami. V skladu z navedenim strategija določa vizijo, cilje politike in ukrepe za konkretni napredek na področju enakosti spolov v Evropi in za doseganje ciljev trajnostnega razvoja ter med drugim opredeljuje naslednje prednostne naloge za enakost med spoloma v obdobju 2020–2025:

- odprava vseh oblik nasilja zaradi spola in preseganje spolnih stereotipov v družbi;
- doseganje enake ekonomske neodvisnosti;
- uravnovežena zastopanost;
- vključevanje vidika spola v vse politike EU.

Nasilje zaradi spola ali nasilje, ki nesorazmerno prizadene ženske, je v strategiji opredeljeno kot eden največjih izzivov naše družbe; gre za nasilje, ki je globoko ukoreninjeno v neenakosti spolov. Za preprečevanje nasilja zaradi spola strategija med drugim poziva k sprejetju pravnih ukrepov, s katerimi bodo doseženi cilji Istanbulske konvencije, ki je merilo za mednarodne standarde na tem področju. Vzpostavljena bo tudi mreža EU za preprečevanje nasilja nad ženskami in nasilja v družini z namenom izmenjave dobrih praks, osrednjega pomena bo tudi preprečevanje nasilja, osredotočeno na moške, fante in moškost. Za izkoreninjenje nasilja in nadlegovanja v svetu dela bo EK spodbujala države članice k ratifikaciji Konvencije MOD št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela (v nadaljnjem besedilu: Konvencija MOD št. 190). Podprla bo tudi komunikacijsko kampanjo proti spolnim stereotipom na ravni celotne EU.

Za doseganje enake ekonomske neodvisnosti bodo v ospredju odprava plačne vrzeli med spoloma in ovir, ki jo generirajo; s tem namenom je bil oblikovan tudi predlog direktive o preglednosti plačil za krepitev načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti (2021). EK si bo posebej prizadevala spodbujati države članice k sprejemanju ukrepov, ki bodo obravnavali ranljive

skupine žensk, ki so strukturno premalo zastopane na trgu dela kot posledica presečne dimenzije in okoliščin, ki povečujejo njihovo ranljivost in marginalizacijo. Za odpravljanje neenakosti na trgu dela bo še naprej veliko pozornosti namenjene usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, še zlasti v zvezi z izvajanjem direktive o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev, ki spodbuja enakovredno delitev skrbstvenih obveznosti med oba starša. Pomembni so tudi spodbujanje ženskega podjetništva in inovativnosti ter udeležba žensk v tradicionalno moških sektorjih in poklicih. Posebna pozornost bo posvečena IKT, kjer ženske predstavljajo izredno majhen delež med študentsko populacijo in zaposlenimi.

Da bi bilo v podjetjih več žensk na vodstvenih položajih, si bo EK prizadevala za sprejetje direktive o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov na neizvršnih direktorskih mestih v družbah, ki kotirajo na borzi. Poleg tega bo spodbujala udeležbo žensk v politiki, tudi na volitvah v Evropski parlament leta 2024. Njen cilj je doseči uravnoteženo zastopanost spolov (50 %) na vseh njenih vodstvenih ravneh do konca leta 2024. Vzpostavila bo tudi projektno skupino za enakost, ki bo skrbela, da se bo vidik enakosti, vključno z enakostjo spolov, upošteval na operativni in na tehnični ravni delovanja EK.

Izvajanje strategije bo temeljilo na dvojnem pristopu, in sicer na kombinaciji usmerjenih ukrepov za doseganje enakosti spolov in okrepljenega upoštevanja vidika spola. Komisija bo okrepila upoštevanje vidika spola tako, da bo sistematično vključevala vidik spola v vse faze razvoja politik na vseh področjih, tako v notranjem kot v zunanem delovanju.

Ukrepi in cilji ReNPEMŽM21–30 sledijo načrtanemu evropskemu okviru za delovanje na področju enakosti spolov. Republika Slovenija si bo prizadevala za uresničevanje ciljev in ukrepov, opredeljenih v Strategiji EU za enakost spolov, prilagojeno nacionalnemu okvirju, v skladu s sklepom Vlade RS (17. 4. 2020), s katerim je podprla sprejetje Strategije EU za enakost spolov za obdobje 2020–2025, saj ocenjuje, da je tovrstna evropska strategija ključna za doseganje ciljev politike enakosti spolov na ravni EU in v njenih državah članicah, predvsem pa za uresničevanje 8. člena Pogodbe o delovanju Evropske unije. Ta določa, da si Unija v vseh svojih dejavnostih prizadeva odpraviti neenakosti in spodbujati enakost med moškimi in ženskami. Republika Slovenija si bo prizadevala za uresničevanje ciljev in ukrepov, opredeljenih v Strategiji EU za enakost spolov, med drugim s sprejetjem novega nacionalnega programa za enake možnosti žensk in moških, v katerem ukrepi in cilji zasledujejo načrtan evropski okvir za delovanje EK na področju enakosti spolov.

Izvajanje strategije v državah članicah EK preverja v rednih letnih poročilih o napredku v državah članicah EU.

Strategija enakosti spolov 2018–2023

Strategija Sveta Evrope opredeljuje šest strateških področij oziroma ciljev:

- preprečevanje in boj proti spolnim stereotipom in seksizmu;
- preprečevanje in boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini;
- zagotavljanje enakega dostopa žensk do pravnih sredstev;
- doseganje uravnotežene zastopanosti žensk in moških na mestih odločanja v politiki in javnem življenju;
- varovanje pravic migrantk, begunk in prosilk za azil;
- vključevanje vidika spola v politike in ukrepe (uresničevanje integracije načela enakosti spolov).

Na vsakem izmed področij Svet Evrope predstavi ukrepe, ki jih bo sprejel v obdobju izvajanja strategije. Na področju boja proti stereotipom je Svet Evrope leta 2019 sprejel *Priporočilo o preprečevanju seksizma in boju proti njemu*, ki vsebuje prvo mednarodno definicijo seksizma in niza ukrepe, ki bi jih morale države sprejeti za učinkovito spopadanje s tem pojavom tako v javnem kot zasebnem življenju.

V zvezi z uravnoteženo zastopnostjo je poudarek Strategije Sveta Evrope predvsem na odpravljanju ovir, ki preprečujejo uravnoteženo zastopnost v politiki, na spodbujanju in podpori ukrepom, ki ženskam lajšajo sodelovanje v politiki, opolnomočenju kandidatk in izvoljenih žensk, vključno s pripadnicami marginaliziranih skupin, ter okrepljenem sodelovanju z vsemi relevantnimi deležniki za doseganje zastavljenih ciljnih deležev v politiki in na drugih področjih javnega življenja.

Varovanje pravic migrantk, begunk in prosilk za azil zadeva predvsem ukrepe v zvezi s preprečevanjem nasilja zaradi spola, vključno s posilstvom in spolnim nadlegovanjem, trgovino z ljudmi, ukrepe v zvezi z ekonomskim opolnomočenjem oziroma integracijo v evropske družbe in trge dela itd., v skladu z določili konvencij Sveta Evrope – Istanbulske konvencije, Konvencije o ukrepanju proti trgovini z ljudmi in Konvencije o zaščiti otrok pred spolno zlorabo (t. i. Lanzarotska konvencija).

V zvezi z vključevanjem vidika spola v politike je Svet Evrope sprejel številna priporočila, ki se nanašajo na različna področja, vključno z zdravstvenim sektorjem, mediji, športom in kulturo (avdiovizualnim sektorjem) ter zdravstveno politiko. Velik poudarek je tudi na usposabljanjih zaposlenih o enakosti spolov in spodbujanju zbiranja podatkov, razčlenjenih po spolu.

Svet Evrope prav tako kot EU pripravlja redna letna poročila o uresničevanju ciljev strategije v državah članicah.

Pekinška deklaracija in izhodišča za ukrepanje

Navedena dokumenta še vedno predstavljata temeljni mednarodni standard in globalno zavezo za doseg enakosti spolov, krepitev moči žensk in udejanjanja njihovih pravic. V Pekinških izhodiščih za ukrepanje je navedeno, da sta uravnotežena zastopnost spolov in vključevanje vidika spola ključ za uresničevanje enakosti spolov. Pekinška izhodišča za ukrepanje vsebujejo dvanajst kritičnih področij, ki zadevajo ženske, za vsakega od njih pa opredeljujejo strateške cilje in ukrepe, ki jih morajo države pogodbenice izvesti za doseg teh ciljev. Zadnje pregledno poročilo o uresničevanju ciljev Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje ter zaključkov 23. posebnega zasedanja Generalne skupščine Združenih narodov ob 25. obletnici Četrte svetovne konference o ženskah (Peking + 25) v Republiki Sloveniji, ki ga je za Ekonomsko komisijo ZN za Evropo pripravila Republika Slovenija, ugotavlja, da je večina izzivov, prepoznanih pred 25 leti, še vedno relevantnih, predvsem:

- trdovratnost stereotipnih prepričanj in prepočasno uresničevanje sprejetih zavez v praksi;
- vztrajna spolna segregacija na trgu dela;
- velika skrbstvena vrzel med spoloma;
- šibkost institucionalnih struktur za enakost spolov;
- razširjenost spolnega nasilja v vseh oblikah.

Pregledno poročilo Peking + 25 ugotavlja tudi, da so se v zadnjem obdobju pojavili novi izzivi, ki jih mora Republika Slovenija obravnavati v prihodnje, kot so spolna pristranskost in umetna inteligenca, nove oblike nasilja nad ženskami in dekleti (spletno nasilje) ali izničenje napredka z vračanjem v preteklost z organiziranimi kampanjami zoper enakost spolov (t. i. *backlash*). ReNPEMŽM

21–30 v veliki meri upošteva dana priporočila o izzivih, ki jih je treba obravnavati v novem devetletnem obdobju, in se pri tem naslanja na predloge ministrstev kot nosilcev ukrepov.

Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk (CEDAW)

CEDAW je mednarodna pogodba o varstvu človekovih pravic in svoboščin, ki se nanaša na človekove pravice žensk, obsega šest delov, se osredinja na različne vidike izključevanja in omejevanja žensk zaradi njihovega spola ter priporoča številne, tudi začasne posebne ukrepe za pospešitev dejanske enakosti žensk in moških na različnih področjih, od zdravja, izobraževanja, do trga dela in načrtovanja družine. Republika Slovenija je skladno z 18. členom CEDAW zavezana k pripravi rednih poročil o zakonodajnih, sodnih, upravnih ali drugih ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnjevanje določil konvencije, kot tudi o doseženem napredku. Zadnje poročilo (združeno 5. in 6. poročilo) je Republika Slovenija predstavila na 62. zasedanju Odbora za odpravo diskriminacije žensk oktobra 2015. Odbor je v sklepnih ugotovitvah izpostavil pozitivne vidike napredka, ki ga je Republika Slovenija dosegla pri uresničevanju svojih obveznosti, ter dal priporočila za pospešitev uresničevanja določil konvencije na področjih, za katera je presodil, da so potrebni takojšnji in učinkovitejši ukrepi in dejavnosti za odpravo vseh oblik diskriminacije žensk.

Odbor je med drugim izpostavil:

- sprejetje ukrepov, ki bodo okrepili nacionalni mehanizem za enakost spolov (kadrovsko in finančno);
- sprejetje ukrepov, ki bodo izboljšali položaj žensk na različnih področjih, zlasti v zvezi z zaposlovanjem, socialnim položajem, izobraževanjem ter odpravljanjem stereotipov in zdravjem;
- sprejetje posebnih ukrepov za izboljšanje položaja zapostavljenih skupin žensk, kot so romske ženske, kmečke ženske, invalidke, migrantke, begunke, starejše ženske itd.;
- izboljšanje ukrepov, ki bodo zagotavljali učinkovitejšo zaščito ženskam, žrtvam nasilja, trgovine z ljudmi in prostitucije;
- ukrepe, vključno s posebnimi ukrepi, za večjo zastopanost žensk v politiki in upravnih odborih gospodarskih družb.

V skladu s priporočili odbora se ReNPEMŽM21–30 osredinja na strateška področja zaposlovanja, izobraževanja, socialnega varstva, gospodarstva, politike ipd., katerih cilj je izboljšati položaj žensk na navedenih področjih. Prav tako vključuje presečno perspektivo za nekatere skupine, ki jih navaja CEDAW.

Agenda 2030 za trajnostni razvoj

Septembra 2015 so vse članice ZN soglasno sprejele Agendo 2030 za trajnostni razvoj (v nadaljnjem besedilu: Agenda 2030), ki predstavlja zgodovinski dogovor mednarodne skupnosti za odpravo revščine, zmanjševanje neenakosti, zagotovitev napredka ter zaščite okolja za sedanje in bodoče generacije. Agenda 2030 povezuje tri razsežnosti trajnostnega razvoja: ekonomsko, socialno in okoljsko. V njej je zajetih pet področij, odločilnih za napredek človeštva in ohranitev okolja (ljudje, planet, blaginja, mir in partnerstvo), ki pokrivajo 17 ciljev trajnostnega razvoja, ki jih bodo do leta 2030 uresničevale vse države sveta, med njimi tudi Republika Slovenija. Eden od ciljev trajnostnega razvoja

(cilj 5) je doseči enakost spolov ter krepiti vlogo vseh žensk in deklic z odpravo vseh oblik diskriminacije.

Za doseganje tega cilja so opredeljeni naslednji podcilji:

- povsod odpraviti vse oblike diskriminacije žensk in deklic;
- izkoreniniti vse oblike nasilja nad ženskami in deklicami v javnem in zasebnem življenju, med njimi trgovino z ljudmi in druge vrste izkoriščanja, tudi spolno izkoriščanje;
- izkoreniniti vse sporne običaje, med drugim otroške, zgodnje in prisilne poroke ter obrezovanje deklic;
- priznati in ovrednotiti neplačano delo v gospodinjstvu ter negi in skrbi za druge z zagotavljanjem javnih služb, infrastrukture in politik socialne varnosti ter spodbujanjem skupne odgovornosti v gospodinjstvu in družini kot vrednote na državni ravni;
- zagotoviti celovito in dejansko vključenost žensk ter enake možnosti na vseh ravneh odločanja v politiki, gospodarstvu in javnem življenju;
- vsem omogočiti dostop do spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic v skladu z akcijskim programom mednarodne konference o prebivalstvu in razvoju, Pekinškimi izhodišči za ukrepanje ter sklepnimi dokumenti s preglednih konferenc;
- z reformami ženskam zagotoviti enake pravice do gospodarskih sredstev, lastništva zemlje in gospodarjenja z njo ter dostop do drugih vrst lastnine, finančnih storitev, podedovanega premoženja in naravnih virov v skladu z notranjo zakonodajo;
- povečati rabo tehnoloških pripomočkov, zlasti informacijsko-komunikacijske tehnologije, za spodbujanje večje vloge žensk;
- sprejeti in utrditi tehtne politike in izvršilne predpise za spodbujanje enakosti spolov in večje vloge žensk in deklic na vseh ravneh.

V EU kazalniki spremljajo in merijo predvsem napredek v zmanjševanju nasilja, povzročenega zaradi spola, ter v krepitvi enakosti med spoloma v izobraževanju, zaposlovanju in vodenju. Zadnje poročilo EU (2019) ugotavlja, da se je v EU enakost spolov glede vodstvenih mest izboljšala, prav tako zaposlenost žensk oziroma njihova prisotnost na trgu dela, hkrati pa se je povečal delež žensk, neaktivnih zaradi skrbstvenih obveznosti. Na področju izobraževanja se je delež žensk s terciarno izobrazbo v zadnjih letih povečeval in presegel delež moških, toda njihova zaposljivost na trgu dela ne odraža teh rezultatov.

Republika Slovenija pri pripravi kazalnikov ciljev trajnostnega razvoja izhaja iz nabora kazalnikov, ki jih je za spremljanje in merjenje napredka pri doseganju ciljev na ravni EU pripravil Eurostat. Vsa navedena področja spremljanja in kazalniki so vključeni v resolucijo.

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (t. i. Istanbulska konvencija)

Za preprečevanje in boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini je Svet Evrope leta 2011 sprejel Konvencijo o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima (v nadaljnjem besedilu: Istanbulska konvencija), ki jo je Republika Slovenija ratificirala leta 2015. Istanbulska konvencija predstavlja prvi in najobsežnejši mednarodno pravni instrument, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Istanbulska konvencija je tako izhodišče za različne ukrepe, ki nasilje nad ženskami pravno in dejansko umeščajo v širši okvir boja proti diskriminaciji žensk in doseganja enakosti spolov. Države pogodbenice obvezuje k celostnemu pristopu obravnave nasilja nad ženskami in deklicami, vključno z

nasiljem v družini, ki vključuje preprečevanje nasilja, zaščito in podporo žrtev, pregon storilcev ter celovito in koordinirano ukrepanje. Pri tem imajo pomembno vlogo tudi NVO, saj 9. člen Istanbulske konvencije od pogodbenic zahteva vzpostavitev učinkovitega sodelovanja z NVO in organizacijami civilne družbe ter njihovo vključitev v izvajanje storitev in v oblikovanje in ocenjevanje politik in ukrepov. Danes na področju nasilja delujejo številne NVO, ki vsaka na svojem področju in s svojim načinom dela dejavno prispeva k preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini. Najpomembnejše naloge NVO pri zagotavljanju specializirane pomoči ženskam žrtvam nasilja so: telefonsko, osebno ali elektronsko svetovanje, zagotavljanje namestitev v varnih hišah, kriznih centrih in materinskih domovih, zagotavljanje pomoči glede postopkov v institucijah, pravna pomoč, treningi socialnih veščin za povzročitelje, ozaveščanje javnosti o ničelni toleranci do nasilja v družbi v okviru številnih preventivnih dejavnosti.

Istanbulska konvencija se v Sloveniji izvaja na naslednjih področjih:

- preprečevanje nasilnih dejanj in ozaveščanje strokovne in širše javnosti;
- zaščita in podpora žrtvam in storilcem nasilnih dejanj;
- spremljanje zakonskih okvirov;
- preiskovanje, pregon, procesno pravo in zaščitni ukrepi;
- migracije in azil.

10. člen Istanbulske konvencije nalaga pogodbenicam, da ustanovijo usklajevalno telo, odgovorno za usklajevanje, izvajanje, spremljanje ter vrednotenje politik in ukrepov za preprečevanje vseh oblik nasilja in boj proti njim, ki jih zajema področje uporabe konvencije. V ta namen je bila leta 2016 s sklepom Vlade RS ustanovljena vladna medresorska delovna skupina, odgovorna za usklajevanje, izvajanje, spremljanje ter vrednotenje politik in ukrepov za preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja, ki jih zajema področje Istanbulske konvencije. V skupini sodelujejo strokovnjaki in strokovnjakinje ter predstavniki in predstavnice relevantnih ministrstev, NVO in institucij, ki delujejo na področju preprečevanja nasilja nad ženskami in nasilja v družini.

Nasilje nad ženskami in nasilje v družini spadata med najpogostejšo kršitev človekovih pravic in obliko diskriminacije žensk, zato je izjemno pomemben ustrezen pristop države k ureditvi te problematike. Republika Slovenija je v zadnjem desetletju na tem področju naredila velik napredek, kar je prikazano tudi v prvem poročilu o izvajanju Istanbulske konvencije. Izvedeni so bili številni ukrepi, ki prispevajo k izboljšanju celostne obravnave žrtev nasilja ter preventivne dejavnosti ozaveščanja za strokovno in širšo javnost. Republika Slovenija je prvo poročilo o uresničevanju Istanbulske konvencije predložila skupini strokovnjakov in strokovnjakinj za ukrepanje proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini (v nadaljnjem besedilu: GREVIO) leta 2019. Predstavnice GREVIO so leta 2020 obiskale Slovenijo, kar je bila priložnost, da se s pregledom notranje zakonodaje, politike in prakse oceni napredek, dosežen pri uresničevanju ciljev in standardov konvencije, ter prepoznajo težave in ovire, ki preprečujejo polno uživanje vseh pravic žensk za pripravo dokončnih priporočil Sloveniji, kako izboljšati ukrepe za boj proti nasilju nad ženskami in nasilju v družini. Prvo poročilo o uresničevanju določil Istanbulske konvencije v Republiki Sloveniji s priporočili skupine GREVIO Sloveniji je Svet Evrope objavil oktobra 2021. Poročilo ugotavlja, da je Slovenija dosegla velik napredek pri oblikovanju celovitega zakonskega in institucionalnega okvira ter okvira politik na področju preprečevanja nasilja v družini, obenem pa je manj politične pozornosti, financiranja in politične podpore usmerjene k drugim oblikam nasilja nad ženskami, ki jih obravnava konvencija. Zato je eno od priporočil skupine GREVIO, da se mora Slovenija v prihodnje na vse oblike nasilja nad ženskami odzvati na celosten način.

Konvencija MOD št. 190 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela

Konvencija MOD št. 190 je prvi mednarodni instrument, ki določa specifične, splošno uporabne standarde za obravnavanje nadlegovanja in nasilja, povezanega z delom, ter opredeljuje

ukrepe, ki jih morajo sprejeti države in drugi ustrezni akterji. Skupaj s Priporočilom št. 206 o odpravi nasilja in nadlegovanja v svetu dela zagotavlja skupen okvir za ukrepanje: njun cilj je vzpostaviti vključujoč, celosten in spolno občutljiv pristop za preprečevanje in odpravljanje nasilja in nadlegovanja v svetu dela.

Konvencija MOD št. 190 je tudi prvi mednarodni standard, ki obravnava nasilje in nadlegovanje v povezavi z delom. Izhaja iz spoznanja, da nasilje in nadlegovanje v svetu dela pomenita kršitev ali zlorabo človekovih pravic ter da nasilje in nadlegovanje ogrožata enake možnosti ter sta nesprejemljiva in nezdružljiva z dostojnim delom. Poudarja pomen ničelne tolerance do nasilja in nadlegovanja, s ciljem preprečiti tako vedenje in prakse. Nasilje in nadlegovanje, ki se pojavita med delom, v povezavi z njim ali zaradi njega, vplivata na psihično, fizično in spolno zdravje, dostojanstvo ter družinsko in družbeno okolje osebe. Države, ki ratificirajo konvencijo, so zavezane k sprejetju vključujočega in celostnega načina obravnave, ki upošteva enakost spolov, za preprečevanje in odpravo nasilja in nadlegovanja v povezavi z delom.

Skladno s stališčem Republike Slovenije do predloga sklepa Sveta o pooblastitvi držav članic, da v interesu EU ratificirajo Konvencijo MOD št. 190, ki ga je sprejela Vlada RS na svoji 62. redni seji 27. februarja 2020 (št. 54928-2/2020/3), si bo Republika Slovenija po njegovem sprejetju prizadevala za ratifikacijo omenjene konvencije, saj je ocenila, da je mednarodni instrument, ki celovito obravnava problem nasilja in nadlegovanja v svetu dela, vključno z nasiljem in nadlegovanjem zaradi spola, ter predvideva učinkovite ukrepe za njegovo odpravo ter zaščito žrtev, potreben, ter da nasilje in nadlegovanje v svetu dela ogrožata enake možnosti, sta nesprejemljiva in nezdružljiva s konceptom dostojnega dela. Konvencija MOD št. 190 je začela veljati junija 2021 in bo zavezujoča za vsako članico, ki jo bo ratificirala, in sicer dvanajst mesecev po dnevu registracije njene ratifikacije.

Akcijski načrt EU za enakost spolov za obdobje 2021–2025

Novi, tretji akcijski načrt za obdobje 2021–2025 (v nadaljnjem besedilu: GAP III) predstavlja temeljni politični okvir, s katerim bo EU v zunanjem delovanju spodbujala enakost spolov in opolnomočenje žensk oziroma pospešitev in utrditev napredka, doseženega na področju enakosti spolov v 25 letih od sprejetja Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje. Z njim se bo povečal prispevek EU k doseganju cilja trajnostnega razvoja št. 5 (enakost spolov) v vseh notranjih in zunanjih politikah EU ter cilja št. 16 o miroljubnih in vključujočih družbah v celotni Agendi 2030.

GAP III temelji na petih stebrih ukrepanja:

1. spodbujanje enakosti spolov in njegovo umeščanje kot prioriteto v vse zunanje politike in ukrepe: 85 % vseh novih ukrepov v zunanjih odnosih bo prispevalo k doseganju enakosti spolov in opolnomočenju žensk do leta 2025;
2. skupna strateška vizija ter tesno sodelovanje z državami članicami in partnerji na večstranski, regionalni in nacionalni ravni;
3. pospešitev napredka in osredotočenje na ključna tematska področja angažiranosti: boj proti nasilju zaradi spola, gospodarsko, družbeno in politično opolnomočenje žensk in deklet, enak dostop do zdravstvenega varstva, spolno in reproduktivno zdravje in pravice, enakost spolov v izobraževanju, spodbujanje enakosti spolov v smislu udeležbe in vodenja, vključevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti, vključevanje vidika spola v nova področja politik, kot sta zeleni prehod in digitalna preobrazba ipd.;
4. vodenje z zgledom (poziv institucijam, da naj vodijo z zgledom);

5. zagotavljanje preglednosti rezultatov (Komisija bo v sodelovanju z Evropsko službo za zunanje delovanje spremljala vsakoletni napredek pri izvajanju GAP III).

S tem načrtom se bosta spodbujala transformativni in presečni pristop, vidik enakosti spolov pa bo prednostno vključen v zunanje politike in ukrepe. Cilj je obravnavati strukturne vzroke za neenakost spolov in diskriminacijo zaradi spola, tudi z dejavnim vključevanjem moških in fantov v boj proti spolnim normam in stereotipom. Da ne bi bil nihče spregledan, so v akcijskem načrtu obravnavane vse presečne razsežnosti diskriminacije, pri čemer se posebna pozornost namenja invalidnim ženskam, migrantkam in diskriminaciji zaradi starosti ali spolne usmerjenosti.

Resolucija 1325 o ženskah, miru in varnosti in z njo povezane resolucije Varnostnega sveta ZN (Agenda 1325 o ženskah, miru in varnosti)

Varnostni svet ZN (v nadaljnjem besedilu: VS ZN) je leta 2000 sprejel Resolucijo 1325, ki poudarja potrebo po krepitvi vloge žensk pri preprečevanju in reševanju konfliktov, v mirovnihi pogajanjih, pri graditvi miru in varnosti ter humanitarni dejavnosti, na kriznih žariščih, konfliktnih in pokonfliktnih območjih v svetu, ter učinkovito zaščito žensk pred spolnim nasiljem in nasiljem na podlagi spola. Resolucija VS ZN 1325 in z njo povezane resolucije skupaj tvorijo Agendo 1325 o ženskah, miru in varnosti (v nadaljnjem besedilu: Agenda 1325 o ženskah, miru in varnosti): do danes je VS ZN sprejel že 10 resolucij, ki skupaj tvorijo Agendo 1325 o ženskah, miru in varnosti. Agenda 1325 o ženskah, miru in varnosti izpostavlja tudi pomembno vlogo moških kot aktivnih zagovornikov človekovih pravic žensk.

Konflikti, krize in nestabilnost ovirajo napredek proti trajnostnemu miru in varnosti ter doseganju ciljev trajnostnega razvoja. Agenda 1325 o ženskah, miru in varnosti je osredotočena na povezave med neenakostjo spolov in konfliktom ter načinih njune medsebojne krepitve in poudarja, da je treba neenakost spolov razumeti kot temeljni vzrok in dejavnik konflikta in nestabilnosti. Vloga žensk pri zagotavljanju miru in varnosti na nacionalni in svetovni ravni je deležna vse večje pozornosti, še zlasti po sprejetju Agende 2030 in ciljev trajnostnega razvoja, vključno s 16. ciljem Agende 2030, ki je osrednjega pomena za trajnostni razvoj ter miroljubno in pravično, vključujočo in varno družbo prihodnosti za vse.

Za uresničevanje resolucij VS ZN 1325 in 1820 o ženskah, miru in varnosti je Republika Slovenija od leta 2010 pripravila že dva nacionalna akcijska načrta na nacionalni ravni, ki sta povezala različne vladne in nevladne deležnike, pomembne za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti ter za vključevanje vidika spola na področja, povezana z mirom in varnostjo, in njihove aktivnosti, na ta način pa krepil učinkovitost njihovega izvajanja tako v tujini kot doma.

Strateški pristop EU k vprašanju žensk, miru in varnosti (2018)

Enakost spolov, mir, varnost, razvoj in človekove pravice so med seboj tesno povezani. Prednostna naloga EU je povečati vključenost žensk v vseh zadevah, povezanih z mirom in varnostjo.

EU bo na podlagi strateškega pristopa EU k vprašanju žensk, miru in varnosti izvajala svoj Akcijski načrt za ženske, mir in varnost, ki določa jasne cilje in merila za izpolnjevanje v okviru ključnih prednostnih področij, ta so: (i) preprečevanje, (ii) zaščita, (iii) pomoč in obnova ter tri splošna in medsektorska načela (iv) udeležbe, (v) vključevanje vidika spola in (vi) dajanje zgleda.

EU bo cilje v zvezi z vprašanjem žensk, miru in varnosti dosegala med drugim s političnimi in diplomatskimi prizadevanji voditeljev EU ter vključevanjem vidika spola in zagotavljanjem vključenosti ter vodilne vloge žensk v vse okvire, povezane z mirom in varnostjo. Sprejela bo tudi posebne ukrepe, vključno s ciljnim usposabljanjem vojaških sil, pravosodnih organov in varnostnih sil.

Spremljanje vprašanja žensk, miru in varnosti ter poročanje o njem se bosta uskladila z GAP III, med drugim tudi zaradi celovitega vključevanja okvira politike EU o vprašanju žensk, miru in varnosti v splošen okvir politike EU o enakosti spolov.

1.5 Nacionalni strateški dokumenti

Strategija razvoja Slovenije 2030

Temeljni strateški dokument Republike Slovenije, ki predstavlja krovni okvir razvoja države ter prikazuje stanje Slovenije v prihodnosti, je *Strategija razvoja Slovenije 2030* (v nadaljnjem besedilu: SRS 2030). S petimi strateškimi usmeritvami in dvanajstimi medsebojno povezanimi razvojnimi cilji postavlja dolgoročne razvojne temelje Slovenije. Vsak cilj se navezuje tudi na cilje trajnostnega razvoja Agende 2030. Za vsak razvojni cilj so določena ključna področja, na katerih je treba delovati, da bi dosegli kakovostno življenje za vse. Cilji pomenijo podlago za oblikovanje prednostnih nalog in ukrepov Vlade RS, nosilcev regionalnega razvoja, lokalnih skupnosti in drugih deležnikov.

Enakost spolov je v SRS 2030 horizontalno načelo, saj se vključuje v vse politike in cilje, zlasti pa v:

Cilj 1 – Zdravo in aktivno življenje. Med ključnimi izzivi pri ustvarjanju razmer za kakovostno življenje opredeljuje zmanjšanje neenakosti v zdravju, pri čemer je za njegovo doseganje pomembno tudi zagotavljanje enakih možnosti in enakosti spolov, omogočanje neodvisnega življenja, vključenosti v družbo in omogočanje usklajevanja dela, skrbstvenih obveznosti in prostočasnih aktivnosti v vseh življenjskih obdobjih. Ciljna vrednost kazalnika uspešnosti *leta pričakovanega zdravega življenja ob rojstvu* za leto 2030 je 64,5 leta za oba spola, ob različni izhodiščni vrednosti: 58,8 leta za moške in 57,7 za ženske. Vrzel med spoloma pomeni, da ženske preživijo večji del svojega življenja v slabšem zdravju. Pomemben kazalnik uspešnosti v okviru tega cilja je tudi *indeks enakosti spolov* – ciljna vrednost za leto 2030 je 78 (ob izhodiščni vrednosti 68,4).

Cilj 2 – Znanje in spretnosti za kakovostno življenje in delo. Ta cilj izpostavlja pomen zmanjševanja vrzeli med pridobljenimi znanji in spretnostmi ter različnimi potrebami delodajalcev, zlasti zahtevami po visoko izobraženi delovni sili, pri čemer je pomembno opolnomočenje prebivalstva za uporabo najnovejših tehnologij oziroma dvig digitalne pismenosti in s tem zmanjševanje digitalne vrzeli. Pomemben kazalnik uspešnosti je *delež prebivalstva s terciarno izobrazbo (25–64 let)*, pri čemer je ciljna vrednost za oba spola 35 % ob izhodiščni vrednosti 30,4 %. Pomemben pokazatelj je vrzel med spoloma v terciarni izobrazbi, saj moški pomembno zaostajajo za ženskami glede dosežene terciarne izobrazbe. Obstaja tudi vrzel med spoloma v poklicih na področju STEM, kjer izrazito prevladujejo moški.

Cilj 3 – Dostojno življenje za vse. Ta cilj se osredotoča na ustvarjanje razmer, v katerih bodo vsi ljudje lahko uživali koristi družbenega razvoja ne glede na osebne okoliščine, pri čemer si je pomembno prizadevati za zmanjšanje revščine in materialne prikrajšanosti ter odpravljanje vseh oblik diskriminacije, zlasti z odpravljanjem vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami ter nasilja v družini. Ciljna vrednost kazalnika *stopnja tveganja socialne izključenosti* je 16 % (2030) ob izhodiščni vrednosti 18,4 (2016). Ciljna vrednost kazalnika *izkušnja diskriminacije* za leto 2030 je 10 % (izhodiščna vrednost je 13 %).

Cilj 7 – Vključujoč trg dela in kakovostna delovna mesta. Ta cilj opozarja na pomen ustvarjanja pogojev za višje dohodke, bolj kakovostna delovna mesta in bolj vključujočo družbo. Ta cilj bo, med drugim, dosežen z ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest, ki ustvarjajo višjo dodano vrednost, pogoje za ustrezno plačilo in kakovostno delovno okolje; s spodbujanjem večje vključenosti prikrajšanih in podpovprečno zastopanih skupin na trgu dela; spodbujanjem dejavnosti delodajalcev za krepitev telesnega in duševnega zdravja delavcev in delavk, varnosti in zdravja pri delu ter lažjega usklajevanja dela in skrbstvenih obveznosti; spodbujanjem zaposlovanja obeh spolov v spolno netipičnih in deficitarnih poklicih. Ciljna vrednost kazalnika uspešnosti stopnja delovne aktivnosti prebivalstva (20–64 let) je 75 % ob izhodiščni vrednosti 70,1 % za oba spola (2016).

Cilj 10 – Zaupanja vreden pravni sistem. Spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter pravna varnost in spoštovanje vladavine prava so med ključnimi dejavniki kakovosti demokracije in družbenega razvoja. Cilj bo dosežen z varovanjem vseh človekovih pravic in temeljnih svoboščin, odpravljanjem diskriminacije in zagotavljanjem enakih možnosti na nacionalni, regionalni in globalni ravni.

Cilj 11 – Varna in globalno odgovorna Slovenija. Republika Slovenija je globalno odgovorna in solidarna država, dejavno si prizadeva za krepitev miru, varnosti in stabilnosti, spoštovanja človekovih pravic in mednarodnega prava ter skupno spoprijemanje z globalnimi izzivi, kot so migracijski tokovi, terorizem, podnebne spremembe in spoštovanje človekovih pravic.

Strategija dolgožive družbe

Tudi *Strategija dolgožive družbe*, ki predstavlja vsebinski okvir za izvedbo potrebnih prilagoditev in sprememb v luči demografskih sprememb, obravnava tematike, ki so ključnega pomena za odpravljanje neenakosti med ženskami in moškimi.

Strategija izpostavlja problem stopnje tveganja revščine starejših, ki je večja pri ženskah in se s starostjo še povečuje, ter opozarja, da bi ta težava lahko postala z demografskimi spremembami še izrazitejša, kar bo pomenilo oviro za večjo vključenost starejših v družbo. Obravnavati bo treba tudi prekarizacijo trga dela, ki bo med drugim vplivala na sisteme socialne zaščite in socialno varnost posameznika oziroma posameznice. Večja negotovost na trgu dela in večja razširjenost atipičnih (med njimi tudi prekarnih) oblik dela sta poleg demografskih sprememb pomembna dejavnika, ki narekujejo prilagajanje sistemov socialne zaščite za zagotavljanje vzdržnega prehoda med različnimi življenjskimi obdobji. Verjetnost, da bodo vpete v atipične oziroma prekarne oblike dela, je večja za (zlasti mlade) ženske.

Na kakovost življenja in dolgoročno vzdržnost sistemov socialne varnosti pomembno vplivajo tudi ukrepi, usmerjeni v spodbujanje zdravega načina življenja, in preventivni zdravstveni programi. Nezdrav življenjski slog se oblikuje od najzgodnejšega življenjskega obdobja in je bolj prisoten v socialno-ekonomsko ranljivejših družbenih skupinah, pomemben dejavnik pa je tudi spol. Tako na primer močno odstopamo zlasti po zelo veliki razliki med nizko in visoko izobraženimi moškimi. Te neenakosti v zdravju povzročijo tudi neenakosti v oviranosti pri dnevni aktivnosti in so glavni razlog za nizka leta zdravega življenja. Negativne učinke, ki jih prinašajo spremenjena razmerja med velikostjo posameznih starostnih skupin prebivalstva, lahko dolgoročno ublažijo sistematični ukrepi na področju družinske politike in drugih politik, ki ustvarjajo ugodne razmere za kakovost življenja družin v smislu vzpostavljanja širokega spektra programov in storitev za družine, prispevanja k stroškom za lažje vzdrževanje otrok in varstvo družin v posebnih življenjskih okoliščinah, pa tudi zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov. Ukrepi morajo iti v smeri izboljšanja možnosti usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja.

Strategija obravnava tudi tematiko diskriminacije in nasilja nad starejšimi, med katerimi prevladujejo ženske, ki se lahko pojavlja v različnih oblikah, kot psihično, fizično in ekonomsko nasilje. Ima resne zdravstvene in socialne posledice za posameznika oziroma posameznico in družbo, hkrati pa ostaja slabo raziskano, pogosto neprepoznano in redko prijavljeno. Za uresničitev načrtanih usmeritev v strategiji bodo pristojna ministrstva pripravila akcijske načrte s konkretnimi predlogi rešitev.

Drugi pomembni nacionalni strateški dokumenti, ki so podlaga za ukrepe, opredeljene v ReNPEMŽM21–30, po posameznih tematskih področjih:

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (v pripravi: Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva 2021–2030)

Nacionalni program socialnega varstva opredeljuje osnovna izhodišča za razvoj sistema, cilje in strategije razvoja socialnega varstva, določa mrežo javne službe socialnovarstvenih storitev in javnih socialnovarstvenih programov ter opredeljuje način njihovega izvajanja in spremljanja ter odgovornost posameznih akterjev na različnih ravneh. Mrežo programov za preprečevanje in reševanje socialnih stisk ranljivih skupin prebivalstva sestavljajo, med drugimi, tudi mreže programov za preprečevanje nasilja, programov za pomoč žrtvam nasilja in programov za delo s povzročitelji nasilja.

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja

Aktivna politika zaposlovanja (v nadaljnjem besedilu: APZ) je nabor ukrepov na trgu dela, namenjenih povečanju zaposlenosti in zmanjšanju brezposelnosti, večji zaposljivosti oseb na trgu dela ter povečanju konkurenčnosti in prožnosti delodajalcev. Ukrepi APZ so usmerjeni predvsem k najbolj ranljivim skupinam na trgu dela, vključno z ženskami. Vlada RS je januarja 2021 sprejela smernice APZ za obdobje 2021–2025.

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (v pripravi: Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini in nasilja nad ženskami 2021–2025)

Resolucija je strateški dokument, ki določa cilje, ukrepe in ključne nosilce politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini v Republiki Sloveniji. Z novim strateškim dokumentom se področje razširja na vse oblike nasilja nad ženskami, saj bo predvidoma vključevala tudi ukrepe za izvajanje določb Istanbulske konvencije.

Resolucija o družinski politiki 2018–2028

Resolucija o družinski politiki določa temeljne cilje in ukrepe na področju družinske politike z namenom izboljšati kakovost družinskega življenja. Koncept usklajevanja poklicnega in družinskega življenja predstavlja pomemben del družinske politike ter je ključen za ustvarjanje oziroma uveljavljanje enakih možnosti žensk in moških v družbi, ki se sistematično vključujejo v skoraj vsa vsebinska poglavja, predvsem pa v poglavja, ki obravnavajo trg dela in zaposlovanje, programe v podporo družini, socialno varstvo družin, starševsko varstvo in družinske prejemke, področje zdravstva ter področje vzgoje, varstva in izobraževanja. Ukrepe za lažje usklajevanje teh obveznosti morajo sprejemati in izvajati država, občine in tudi delodajalci.

Akcijski program za invalide 2022–2030

Namen Akcijskega programa za invalide je spodbujati, varovati in zagotavljati polnopravno in enakovredno uživanje človekovih pravic invalidov in spodbujati spoštovanje njihovega dostojanstva. Program obsega 13 temeljnih ciljev s skupaj 120 ukrepi, ki celovito urejajo vsa področja življenja invalidov, in se nanašajo na razdobje 2022–2030. Posebna pozornost pri uresničevanju cilja Nasilje in diskriminacija je namenjena ženskam, starejšim in otrokom, saj so ti še posebno izpostavljeni nasilju in diskriminaciji v družbi. Tudi novi akcijski načrt namenja posebno pozornost presečni perspektivi – invalidnim ženskam v kontekstu preprečevanja nasilja in diskriminacije.

Resolucija o nacionalnem programu za preprečevanje in zatiranje kriminalitete 2019–2023

Resolucija nadaljuje prizadevanje za ohranjanje že sprejetih zavez in standardov varnostne politike, pri čemer je njen temeljni cilj učinkovito oblikovati in izvajati politike preprečevanja in zatiranja kriminalitete oziroma zagotavljati tako družbeno okolje, ki bo dolgoročno vplivalo na zmanjšanje kriminalitete, zagotavljalo varnost, prebivanje in delo v varnem okolju ipd. Med področji preprečevanja in zatiranja kriminalitete posebno pozornost namenja tudi nasilju nad ženskami.

Akcijski načrti Medresorske delovne skupine (MDS) za boj proti trgovini z ljudmi

V akcijskih načrtih so opredeljene konkretne naloge medresorske delovne skupine na področju zakonodaje, preventive, odkrivanja, preiskovanja in pregona kaznivih dejanj, pomoči in zaščite žrtev ter sodelovanja v okviru regionalnih in mednarodnih organizacij. Posebna pozornost akcijskega načrta za obdobje 2019–2020 je posvečena prizadevanjem za spodbujanje enakosti med spoloma in boju proti nasilju na podlagi spola ter za podporo posebnim politikam za krepitev vloge žensk kot sredstva za boj proti temeljnemu vzroku trgovine z ljudmi za različne namene izkoriščanja (priporočila GRETA).

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020 (v pripravi: Nacionalni program visokega šolstva 2021–2030)

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020 je strateški dokument, ki določa ukrepe, merila in akterje za vzpostavitev kakovostnega, raznolikega in odzivnega visokošolskega prostora. Eden od njegovih ciljev je prepoznavati in spodbujati večjo vključenost manj zastopanih skupin prebivalstva ter vzpostavljati enake možnosti.

Resolucija o raziskavah in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020

Raziskovalna in inovacijska strategija Slovenije je programski dokument za doseganje družbenih ciljev, kakršna sta izboljšati življenjski standard za vse in dvigniti kakovost življenja. Eden od pomembnih ciljev je izboljšati karierne priložnosti za raziskovalce in raziskovalke ter vključiti načelo enakih možnosti spolov.

Slovenska strategija krepite Evropskega raziskovalnega prostora 2016–2020

Slovenska strategija krepite Evropskega raziskovalnega prostora 2016–2020 je strateški dokument, ki si prizadeva za učinkovit nacionalni in inovacijski sistem za doseganje ciljev Evropskega raziskovalnega prostora (ERA). Ena od prednostnih nalog strategije je vključitev načela enakih možnosti spolov na področje raziskav.

Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu 2018–2027

Namen tega nacionalnega programa je povezati vse deležnike v sistemu varnosti in zdravja pri delu, da bodo po svojih najboljših močeh in v skladu s svojim poslanstvom združili moči ter sodelovali pri uresničevanju splošno sprejete vizije na področju varnosti in zdravja pri delu v Sloveniji: ustvariti in vzdrževati delovno okolje, ki bo ohranjalo zdravje delavk in delavcev skozi celotno delovno dobo, da bodo lahko delali dlje in jim bo opravljeno delo v osebno zadovoljstvo. Resolucija izpostavlja vidik spola kot pomemben dejavnik za učinkovito upravljanje varnosti in zdravja pri delu.

Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025

Cilj nacionalnega programa je izboljšati prehranske in gibalne navade prebivalcev in prebivalk od zgodnjega obdobja življenja do pozne starosti. Vsi ukrepi in dejavnosti, ki izhajajo iz tega

dokumenta, prispevajo k zmanjšanju neenakosti v zdravju; uvajajo sistemske rešitve, ki vključujejo specifične ukrepe za posamezne ciljne skupine prebivalstva ter hkrati posvečajo posebno družbeno skrb ogroženim skupinam prebivalstva; zagovarjajo načelo dostopnosti in dosegljivosti, zlasti z zagotavljanjem finančno dostopnih zdravih izbir za vse prebivalce in prebivalke, ne glede na njihove socialno-ekonomske, demografske in kulturne značilnosti ter posebne potrebe, ob upoštevanju socialnih razlik in enakosti spolov.

Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025

Resolucija je dokument, ki naslavlja ključne probleme zdravja in sistema zdravstvenega varstva v Sloveniji ter postavlja temelje za zdravje v vseh politikah. Posebej naslavlja problematiko neenakosti v zdravju oziroma specifične potrebe in možnosti zdravstvenega varstva ranljivih skupin prebivalstva.

Strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017–2025

Nacionalna strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV določa štiri prednostna področja delovanja: preprečevanje okužbe s HIV, zagotavljanje zgodnjega prepoznavanja okužb, preprečevanje prenosa, zdravljenje in profilaksa ter preprečevanje stigmatizacije in diskriminacije ter opolnomočenje oseb, ki živijo s HIV. Vsebuje sistemske ukrepe za izboljšanje spolnega in reproduktivnega zdravja prebivalstva, usmerjene v preprečevanje in prepoznavanje spolno prenosljivih okužb, ob upoštevanju značilnosti potreb ciljne skupine moških, ki imajo spolne odnose z moškimi.

Nacionalni program duševnega zdravja 2018–2028

Nacionalni program duševnega zdravja je prvi strateški dokument v Republiki Sloveniji, ki celovito naslavlja področje duševnega zdravja. Med specifičnimi cilji sta tudi ozaveščanje o posledicah škodljive rabe alkohola na duševno zdravje ter preprečevanje samomorilnega vedenja, posebno pri starejših.

Akcijski načrti Republike Slovenije za izvajanje resolucij VS ZN o ženskah, miru in varnosti

Za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti je Republika Slovenija leta 2010 sprejela prvi nacionalni akcijski načrt za obdobje 2010–2015 in drugi nacionalni akcijski načrt za obdobje 2018–2020. Nacionalni akcijski načrt povezuje različne vladne in nevladne deležnike, pomembne za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti ter vključevanje vidika spola na področja, povezana z mirom in varnostjo, in njihove aktivnosti, ter tako krepi učinkovitost njihovega izvajanja doma in tudi v tujini.

Akcijski načrt 2018–2020 opredeljuje aktivnosti na petih področjih, ki zajemajo vsebino in teme Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti:

- uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti ter vključevanje vidika spola na področje oziroma v politiko miru in varnosti;
- aktivna vključenost žensk na področju miru in varnosti, vključenost v mirovne procese in procese razoroževanja, demobilizacije in reintegracije;

- zaščita žensk in deklic pred konfliktom, med njim in po njem ter odprava spolnega nasilja in nasilja zaradi spola, povezanega s konflikti;
- izobraževanje in usposabljanje o vsebinah Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti;
- odgovornost za preprečevanje ter pregon storilcev spolnega nasilja in nasilja zaradi spola, povezanega s konflikti.

Na vsakem od področij akcijski načrt ustrezno vpenja aktivnosti, namenjene obravnavi porajajočih se izzivov, za katere se je v preteklem obdobju izkazala potreba po vključevanju vidika spola. Med te spadajo konflikti in obdobje po konfliktih, migracije, humanitarne krize, terorizem, nasilni ekstremizem, podnebne spremembe idr. V Sloveniji je bil velik napredek storjen na vseh navedenih področjih, ki pa hkrati ostajajo izziv in zaveza za krepitev dejavnosti tudi za obdobje 2021–2030.

Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije

Resolucija je krovni strateški dokument mednarodnega razvojnega sodelovanja Slovenije in vključuje prednostna področja ter usmeritve za načrtovanje in izvajanje mednarodnega razvojnega sodelovanja, med katerimi sta izpostavljeni tudi enakost spolov in krepitev vloge žensk. To pomeni, da se enakost spolov ne obravnava le s specifičnimi aktivnostmi oziroma projekti, temveč je treba zagotoviti vključevanje vidika spola v analizo potreb, pripravo, načrtovanje, odločanje, izvajanje in ovrednotenje vseh političnih usmeritev mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči.

Strategija sodelovanja Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah

Temeljna načela in vrednote, iz katerih izhaja interes za sodelovanje Republike Slovenije v mednarodnih operacijah in misijah, so krepitev mednarodne varnosti, demokracije, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin, zaščita posebej ranljivih skupin, kot so otroci in ženske, vladavina prava, učinkoviti multilateralizem, odgovornost in solidarnost, spoštovanje mednarodnega prava, sodelovanje na podlagi enakopravnosti in zagotavljanje enakih možnosti. Pri načrtovanju sodelovanja v mednarodnih operacijah in misijah se upošteva smiselnost povezovanja varnostnih aktivnosti s humanitarnimi in razvojnimi aktivnostmi ter z aktivnostmi v podporo človekovih pravic in svoboščin.

Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030

Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči je izvedbeni akt Resolucije o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije. V resoluciji je enakost spolov opredeljena kot presečna tema vseh projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči. Od leta 2017 je obveza vseh izvajalcev mednarodnega razvojnega sodelovanja, ki imajo z MZZ sklenjeno pogodbo o financiranju, da ob prijavi projekta in pri poročanju o njegovem izvajanju opredelijo, kako je vidik spola vključen v njegovo načrtovanje, izvajanje in spremljanje. Vidik spola se mora krepiti tudi v vseh dejavnostih, ki jih financirajo drugi vladni resorji.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije

Pri odzivanju na krizna žarišča bo Republika Slovenija v okviru celovitega pristopa uresničevala cilje trajnostnega razvoja ter bo pri svojih mirovnih, razvojnih in humanitarnih prizadevanjih težiščno pozornost namenjala pomoči pri doseganju enakosti spolov in krepitvi vloge žensk ter tako konkretno pripomogla k družbenemu razvoju, miru, stabilnosti in varnosti, okrepitvi gospodarstva ter vzpostavitvi odprtih družb v državah v razvoju.

Nacionalni program ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2017–2021 (v pripravi: Nacionalni program ukrepov Vlade RS za Rome za obdobje 2021–2030)

Nacionalni program je programski dokument, ki vsebuje ukrepe, namenjene izboljšanju položaja pripadnikov in pripadnic romske skupnosti. Vsebuje tudi ukrepe, ki se nanašajo na reševanje problematike t. i. zgodnjih ali prisilnih porok.

Program za otroke 2020–2025

Je strateški dokument, katerega namen in cilj je določiti temeljne cilje in ukrepe na področju otrokovih pravic ter blaginje in kakovosti življenja otrok v obdobju 2020–2025. Program izpostavlja pomen spodbujanja enakosti deklic in dečkov. Enakost spolov je treba zagotavljati tudi v kariernem svetovanju ter vanj vključevati metode in orodja, ki prispevajo, da otroci izbirajo poklice in usmeritve, ki najbolj ustrezajo njihovim željam in sposobnostim. Med prednostnimi področji programa sta tudi življenje brez nasilja in varnost otrok v digitalnem okolju.

Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (2018)

Z nacionalnim načrtom želi Republika Slovenija okrepiti dejavnosti za zagotavljanje spoštovanja človekovih pravic v gospodarskih dejavnostih v celotni vrednostni verigi ter dodatno razvijati sodelovanje med državo, podjetji in gospodarskim združenji, sindikati, nevladnimi organizacijami in drugimi deležniki. Načrt vsebuje nabor ukrepov in priporočil za zagotavljanje izvajanja Smernic ZN za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu. Načrt ugotavlja, da je za preprečevanje diskriminacije treba posebno pozornost namenjati enakosti spolov, krepitvi vloge žensk, pa tudi pravicam otrok, invalidov in invalidk, starejših, istospolno usmerjenih in drugih manjšin, zato med prednostnimi nalogami navaja preprečevanje diskriminacije in neenakosti ter promocijo enakih možnosti.

Strategija Vlade Republike Slovenije na področju migracij 2018–2028

Strategija, ki temelji na medresorskem povezovanju, migracije obravnava na večplasten, celovit in dolgoročen način ter v ospredje postavlja boljše razumevanje vseh vidikov migracij in

izboljšanje ukrepov za njihovo upravljanje. Obravnava tudi problematiko najranljivejših skupin, kot so otroci brez spremstva in v določenih razmerah ženske.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025

Resolucija je strateški dokument, ki določa ključne cilje in ukrepe slovenske jezikovne politike za obdobje 2021–2025 ter navaja odgovorne nosilce načrtovanih ukrepov. Pomemben vidik uresničevanja jezikovnih pravic je tudi vzpostavljanje okoliščin za strpno in spoštljivo sporazumevanje: Republika Slovenija na vseh področjih javnega življenja (izobraževanje, mediji, gospodarstvo itn.) z različnimi mehanizmi, spodbujevalnimi in normativnimi, skrbi za način sporazumevanja, ki zagotavlja vsem družbenim skupinam enakopravno sodelovanje v družbi (nediskriminatorna in vključujoča raba jezika, spoštovanje kulturne raznolikosti na ravni jezika ipd.). Resolucija predvideva usposabljanja za nadgrajevanje jezikovne zmožnosti javnih uslužbencev in uslužbenk, med drugim tudi seznanjanje s pomenom nediskriminatorne in vključujoče rabe jezika.

Resolucija o nacionalnem programu za mladino 2013–2022

Resolucija je temeljni programski dokument, ki opredeljuje prednostne naloge in ukrepe, ki so v javnem interesu v mladinskem sektorju. Prizadeva si, med drugim, za zmanjšanje razširjenosti začasnih zaposlitev med mladimi, zlasti mladih žensk; za zmanjšanje diskriminacije zaradi materinstva in starševstva ter boljše usklajevanje poklicnega in družinskega življenja, za izboljšanje zdravja mladih in zmanjšanje tveganih vedenj (prometne nesreče, alkohol, samomori itd.); za spodbujanje politične participacije ob upoštevanju načela uravnotežene zastopanosti itd.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 (v pripravi: Nacionalni program za kulturo 2021–2028)

Resolucija je ključni strateški dokument, ki določa razvoj kulture na različnih področjih. Resolucija izpostavlja, da sta kakovost trga dela in siceršnja stopnja družbenega razvoja večinoma vezana tudi na raven enakosti med spoloma na vseh družbenih področjih, zato si bodo na področju kulture tudi v prihodnje prizadevali za vzdrževanje dosežene stopnje enakosti oziroma enakopravne zastopanosti spolov.

1.6 Izvedene dejavnosti in napredek v obdobju prejšnjega nacionalnega programa 2015–2020 na posameznih tematskih področjih

V obdobju 2015–2020 sta bila pripravljena dva dvoletna periodična načrta: za obdobje 2016–2017 in 2018–2019. Ker se resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških

izvaja na podlagi dvoletnih periodičnih načrtov, se za leto 2020 ni sprejel enoletni periodični načrt, temveč je bilo pri posamezni aktivnosti ali ukrepu navedeno, če se bo aktivnost oziroma ukrep izvajal tudi v letu 2020.

V prvem poročilu o izvajanju Periodičnega načrta za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 so nosilci posameznih ukrepov (tj. ministrstva, uradi) opredelili aktivnosti, ki so jih za doseg doseg posameznega ukrepa izvajali v letih 2016 in 2017.

Za odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela so se izvajale dejavnosti za spodbujanje ženskega podjetništva s konkretno opredeljenimi in merljivimi cilji, dejavnosti za odpravo spolnih stereotipov pri odločanju za poklic, opravljena je bila analiza o dostopnosti trga dela za ženske in moške. Izvajale so se tudi dejavnosti za povečanje socialne vključenosti kmečkih žensk in žensk na podeželju z namenom izboljšanja pogojev dela in življenja, zlasti prek zagotavljanja podpore društvom na podeželju. Za povečanje socialne vključenosti in zmanjšanje tveganja revščine so se izvajali tudi socialno varstveni programi z aktivnim vključevanjem romskih žensk in programi ESS za krepitev moči prikrajšanih skupin žensk. Za odpravo ovir za doseganje lažjega usklajevanja poklicnega in družinskega oziroma zasebnega življenja so bile izvedene aktivnosti za okrepitev storitev občasnega varstva otrok, promocijske dejavnosti za spodbujanje dejavnega očetovstva ter odpravo stereotipov o vlogah žensk in moških v družbi.

Za odpravo vrzeli med spoloma in segregacijo v izobraževanju ter neenakosti v znanosti in raziskovanju so se izvajale aktivnosti za odpravo spolnih stereotipov pri odločanju za poklic, spodbujanje in promoviranje žensk v znanosti ter znanstvenih raziskav in analiz o enakosti spolov. Za odpravo stereotipov v družbi, zlasti v medijih, kulturi in športu, se je nadaljevalo z aktivnostmi za posodabljanje učnih načrtov z vidika enakosti spolov in za spodbujanje enakih možnosti žensk in moških v športu ter spodbujanje spolno občutljive jezikovne prakse. Zaradi odprave diskriminacije zaradi spola se je začel izvajati projekt, namenjen zagotavljanju ustreznih razmer za enake možnosti zaprtih žensk in moških.

Na področju zdravja žensk in moških je bil velik poudarek na izvajanju presejalnih programov zgodnjega odkrivanja raka na debelem črevesu in danki, raka dojke in materničnega vratu ter izboljšanju reproduktivnega zdravja. Za doseganje ničelne stopnje strpnosti do nasilja nad ženskami so se izvajale aktivnosti za boljše prepoznavanje in ozaveščanje o nasilju nad ženskami ter programi pomoči žrtvam nasilja. Okrepilo se je tudi vključevanje vidika spola v slovenske razvojne, mirovne in druge zunanje-politične pobude, izvajale so se številne aktivnosti v podporo prizadevanjem za enakost spolov na mednarodni ravni in odpravo spolnega nasilja v konfliktih ter za zagotavljanje vključevanja žensk v MOM, tako civilne kot vojaške.

Ministrstva in drugi nosilci ter sodelujoči organi so v obdobju 2016–2017 navedene aktivnosti izvajali predvsem z vključevanjem vidika enakosti spolov (integracijo načela enakosti spolov) v vse relevantne programe. To pomeni, da so aktivnosti potekale v okviru obstoječih programov, le da je bila pozornost usmerjena v zmanjševanje vrzeli med spoloma in uresničevanje enakosti spolov. Za izvedbo teh aktivnosti večinoma niso bila zagotovljena dodatna finančna sredstva, ampak so se izvajale v okviru rednih dejavnosti. V obdobju 2016–2017 so bila za spodbujanje enakosti spolov namenjena posebna sredstva zlasti nekaterim programom in projektom, ki so spodbujali žensko podjetništvo; projektom spodbujanja lažjega usklajevanja poklicnega in zasebnega življenja, uravnotežene zastopanosti in dejavnega očetovstva; društvom, ki so spodbujala večjo socialno vključenost kmečkih in podeželskih žensk; socialnovarstvenim programom za opolnomočenje prikrajšanih skupin žensk, predvsem Rominj in migrantk; projektom varovanja in krepitev zdravja ter projektom, ki se izvajajo v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja.

Poročilo o izvajanju Periodičnega načrta za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2015–2020 za leti 2018 in 2019 navaja ukrepe in aktivnosti, ki so jih ministrstva in vladne službe, skladno s Periodičnim načrtom, izvedla v tem obdobju.

Na področju trga dela je bil poudarek na spodbujanju ženskega podjetništva: izvedena so bila brezplačna usposabljanja z namenom pridobitve znanj, potrebnih za uspešen vstop na podjetniško pot. Udeleženke, ki so uspešno zaključile usposabljanje, so lahko pridobile subvencijo za samozaposlitev. Na področju varovanja in krepitve zdravja žensk in moških je bil poudarek predvsem na izvajanju preventivnih programov SVIT, ZORA in DORA. Izvajala sta se tudi program *Pomoč ranljivim skupinam nosečnic in mater* ter pilotno presejanje ciljne skupine nosečnic šest tednov po porodu za poporodno depresijo, anksioznost, zlorabo psihotropnih snovi in izpostavljenost nasilju. Velik poudarek je bil na zmanjšanju pojavnosti spletnega nasilja in nadlegovanja žensk in deklet. Izvedeni so bili raziskava o razširjenosti in prepoznavanju spletnega nadlegovanja med mladimi v Republiki Sloveniji ter usposabljanja, pripravljen je bil priročnik za zaposlene v policiji in pravosodju ter izvedene delavnice in pripravljen učni načrt za mlade in šolsko osebje o spletnem nasilju in nadlegovanju. Izvedena je bila medijska kampanja za večjo ozaveščenost in krepitev znanja za odpravo stereotipov ter spreminjanje odnosa do spletnega nasilja in nadlegovanja žensk in deklet ter vzpostavljena mobilna aplikacija Odklikni za prepoznavanje in preventivo pred spletnim nasiljem in nadlegovanjem. Na področju socialne vključenosti so se izvajale aktivnosti za večjo vlogo žensk in dejavno vključevanje prikrajšanih skupin žensk v okviru kratkih programov socialne aktivacije, zlasti albanskih žensk. Izveden je bil javni razpis za sofinanciranje socialnovarstvenih programov, v okviru večnamenskih romskih centrov pa so potekale različne delavnice in predavanja, namenjena tudi izboljšanju položaja romskih žensk. Izvedena je bila tudi raziskava in organizirana mednarodna konferenca o položaju kmečkih žensk. Z namenom odpravljanja spolnih stereotipov so bila organizirana usposabljanja za pedagoški kader in študentsko populacijo, za večjo ozaveščenost različnih ciljnih skupin o spolno občutljivi rabi jezika pa so bile izdane Smernice za spolno občutljivo rabo jezika. V letih 2018 in 2019 je bila Republika Slovenija zelo dejavna tudi v prizadevanjih za enakost spolov in večjo vlogo žensk na mednarodni ravni, vključno z organizacijo dogodkov in dajanjem pobud. Prizadevala si je tudi za večjo vlogo žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti ter zaščite žensk v konfliktnih situacijah.

Iz poročil je razvidno, da se vidik spola vključuje v resorne politike, vendar ne na vseh področjih in na nekaterih področjih bistveno bolj kot na drugih. Izvedene aktivnosti so večinoma potekale v okviru obstoječih programov, le da je bila pozornost usmerjena v zmanjševanje vrzeli med spoloma in uresničevanje enakosti spolov. Za izvedbo teh aktivnosti ministrstva navajajo, da večinoma niso bila zagotovljena dodatna finančna sredstva, ampak so se aktivnosti izvajale v okviru obstoječih proračunskih postavk, namenjenih rednemu delu. Tudi v obdobju 2018–2019 so bila posebna finančna sredstva namenjena predvsem spodbujanju ženskega podjetništva, aktivnostim, namenjenim ozaveščanju in krepitvi znanja v zvezi s spletnim nasiljem in nadlegovanjem, programom socialne aktivacije, predvsem za ženske z drugih kulturnih območij, preventivnim programom na področju zdravja ter programom pomoči ranljivih skupin nosečnic in mater, društvom na podeželju, ki delujejo na področju izboljšanja pogojev dela in življenja kmečkih in podeželskih žensk, ter projektom, ki se izvajajo v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja.

Tudi vrednotenje oziroma ocena o uresničevanju ciljev in ukrepov za izvajanje prejšnje resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, prikazanih v periodičnih poročilih, ugotavljata, da obstajajo velike razlike v kakovosti izvajanja aktivnosti in poročanju o teh aktivnostih na različnih ministrstvih. Poročila so ključnega pomena za ugotavljanje, kateri cilji so bili in kako so bili doseženi, kateri ukrepi so se izkazali kot učinkoviti ter predstavljajo zato pomembno osnovo argumentacije za izbiro novih ali ohranjanje enakih ciljev, ukrepov in kazalnikov pri oblikovanju nove resolucije. Ministrstva so premalo vključevala presečno perspektivo, ki bi pripomogla pri

obravnavanju pripadnic in pripadnikov ranljivih skupin v družbi. Osredotočala so se predvsem na področja, kjer so bile v slabšem položaju ženske, manj pa so se ukvarjala z za moške specifičnimi problemi, brez reševanja katerih ne moremo pričakovati doseganja enakosti spolov.

1.7 Ključni izzivi in usmeritve v obdobju novega nacionalnega programa 2021–2030 na posameznih tematskih področjih

Republika Slovenija je do merjenja indeksa enakosti spolov 2020 (Indeks enakosti spolov 2020) spadala med države, ki so se umeščale nad povprečjem EU. V obdobju od začetka merjenja (2005) pa do leta 2017 beleži napredek, najbolj ravno na področju moči (udeležba žensk pri političnem odločanju), kar se povezuje z uvedbo t. i. spolnih kvot na kandidatnih listah in posledično z zvišanjem deleža žensk na mestih odločanja. Indeks enakosti spolov 2020 je pokazal, da je Republika Slovenija dosegla 67,7 od 100 točk in ohranila 11. mesto, vendar se je v tem letu prvič znašla pod povprečjem EU, in sicer za 0,2 odstotne točke. Glede na leto 2019 je Republika Slovenija najbolj nazadovala na področju moči, in sicer kar za 2,6 točke: statistika je posledica manjšega števila ministric v vladi, poslank v državnem zboru ter svetnic v občinskih in mestnih svetih. Zmanjšal se je tudi delež žensk v upravah največjih gospodarskih družb, ki kotirajo na borzi, in tudi delež žensk v upravi centralne banke. Na podlagi dveh kazalnikov, ki merita področje dela (udeležba na trgu dela ter segregacija in kakovost delovnih mest), je Republika Slovenija dosegla za 0,2 točke manj glede na lansko leto, in sicer zaradi povečanja spolne segregacije pri zaposlovanju. Republika Slovenija je v letu 2020 napredovala le na področju denarja: v primerjavi z letom 2019 so tako ženske kot moški prejeli višji povprečni neto dohodek, prav tako pa se je za 0,4 % znižala stopnja tveganja revščine pri ženskah (EIGE, 2020b).

Republika Slovenija si je v SRS 2030 zadala velik izziv: izboljšati indeks za več kot 10 odstotnih točk in leta 2030 doseči ciljno vrednost indeksa 78 točk. To zahteva postavitev ambicioznih ciljev zlasti na tistih področjih, ki ostajajo velik izziv že daljše obdobje (segregacija, skrbstvena vrzel itd.), in hkrati izboljšanje položaja tam, kjer se je položaj glede na pretekle rezultate znova poslabšal (politična zastopanost).

Na enakost moških in žensk posredno vplivajo tudi socialno-ekonomski trendi, s katerimi se sooča večina razvitih evropskih držav, med katerimi prevladujejo demografija oziroma staranje prebivalstva in spremembe na trgu dela (naraščanje fleksibilnosti in atipičnih oblik dela, pojav prekarnosti ipd.). Večjega deleža negativnih posledic omenjenih trendov so praviloma, kljub določenim ukrepom za blaženje teh posledic, deležne ženske, ki prevladujejo med zaposlenimi za določen in krajši delovni čas. K izenačevanju položaja moških in žensk je tako treba pristopiti tudi s sistemskimi ukrepi na področju staranja prebivalstva, spodbujanja ustvarjanja kakovostnih delovnih mest ter zagotavljanja dostojnega in varnega ter zdravju neškodljivega dela.

Na področju dela so razlike med ženskami in moškimi glede stopnje delovne aktivnosti in plačila v primerjavi z drugimi članicami EU majhne. To je večinoma povezano z ustrezno ureditvijo starševskega dopusta, dobro izobraženostjo žensk in velikim deležem zaposlitev žensk za polni delovni čas ter tudi z dobro dostopnostjo predšolske vzgoje, organizirano šolsko prehrano in šolskih prevozov otrok, organiziranim jutranjim varstvom in podaljšanim bivanjem, številnimi storitvami za starejše in pomoči potrebne ipd. Kljub temu ostaja v povezavi s tem področjem kar nekaj izzivov. Med njimi je zagotovo prizadevanje za vključujoči trg dela, torej povečanje zaposlenosti tistih skupin žensk, ki se srečujejo z dodatno marginalizacijo in ranljivostmi. Za opolnomočenje žensk na trgu dela bo treba nadaljevati tudi s spodbujanjem ženskega podjetništva. Republika Slovenija bo morala vložiti več truda v prizadevanja za odpravo segregacije na področju izobraževanja in posledično na trgu dela. Koncentracija žensk in moških v različnih sektorjih in dejavnostih je eden od dejavnikov, ki pogloblja neenakosti med spoloma. Ženske so bistveno premalo prisotne, na primer v učnih programih in poklicih na področju STEM, na področju raziskav in na vodilnih položajih na vseh ravneh

izobraževanja. Po drugi strani ženske izrazito prevladujejo na področjih, kot so varstvo otrok in skrb za starejše, predšolska vzgoja, socialno varstvo, zdravstveni sektor in neplačano delo. Posledično so moški bistveno bolj prisotni v perspektivnih in višje vrednotenih poklicih, ki vključujejo nove tehnologije oziroma IKT. Republika Slovenija tako odstopa po visoko izobraženi delovni sili, predvsem zaradi velikega deleža terciarno izobraženih žensk, hkrati pa obstaja problem zagotavljanja dovolj velikega števila mladih z ustreznimi znanji za soočanje z razvojnimi izzivi. Kot ugotavlja Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj (UMAR) v poročilu o razvoju (2020), je treba ob pričakovanem povečevanju potreb po IKT kadrih z ustreznimi pristopi vplivati na povečanje privlačnosti teh poklicev za ženske.

Spolna segregacija je eden glavnih dejavnikov, ki povzročajo vrzel v plačah med spoloma v vseh sektorjih. Razlike v plačah med ženskami in moškimi so v primerjavi z drugimi državami članicami res manjše, vendar je skrb vzbujajoče, da se je v Sloveniji plačna vrzel med spoloma v zadnjih letih poglobila najbolj med vsemi državami EU. Eden večjih izzivov bo, kako zaustaviti ta negativni trend in kako ustrezno obravnavati dejavnike, ki povečujejo plačno vrzel.

V Sloveniji je koncept usklajevanja zasebnega, družinskega in poklicnega življenja pomemben del družinske politike ter hkrati ključen za uveljavljanje enakih možnosti žensk in moških v družbi. Usklajevanje poklicnega in družinskega življenja je tako na institucionalni ravni zgledno urejeno, vendar ga precej otežuje dejstvo, da ženske še vedno opravijo bistveno več neplačanega dela kot moški. Ženske v Sloveniji, čeprav so na trgu dela prisotne v skoraj tako veliki meri kot moški in večinoma delajo s polnim delovnim časom, opravljajo večino skrbstvenega dela (skrb za gospodinjstvo, otroke, ostarele, bolne). Skrbstvena vrzel med spoloma se je po raziskavah v razmerah pandemije še poglobila (Eurofound, 2020), čeprav mlajše generacije moških v večji meri sodelujejo pri delitvi skrbstvenih in gospodinjstvih obveznostih. Spodbujanje večje vloge moških pri skrbi za otroke (v skladu z direktivo EU 2019/1158 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev) in druge skrbi potrebne ter delodajalcev, da podprejo in izvajajo družini prijazne politike, ostaja eden ključnih izzivov nove resolucije.

Doseganje uravnotežene zastopanosti spolov pri odločanju v politiki, gospodarstvu in na drugih področjih ostaja nedokončana naloga. Čeprav je Republika Slovenija na lestvici držav od leta 2005 najbolj napredovala prav v dimenziji moči zaradi uvedbe obveznega minimalnega deleža obeh spolov na kandidatnih listah (Indeks enakosti spolov, 2020), se je pokazalo, da ni prišlo do pravih strukturnih premikov, zato je na mestih odločanja v politiki še vedno premalo žensk. Predlog direktive 2021/0050 o zavezujočih ukrepih o preglednosti plačil in prizadevanja EK za sprejetje predloga direktive o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji oziroma direktoricami gospodarskih družb bo dalo dodaten zagon trenutnim slovenskim prizadevanjem v smeri zakonskih sprememb, ki bodo spodbujala podjetja k bolj spolno raznolikim organom odločanja. Napoved EK o uvedbi obveznih postopkov dolžnega skrbnega pregleda spoštovanja človekovih pravic in varstva okolja za podjetja vzdolž njihovih vrednostnih verig bo dodatno okrepila prizadevanja podjetij na področju enakosti spolov.

Eden večjih izzivov, ki mu je treba posvetiti še več pozornosti, je revščina starejših žensk. Tveganje revščine za starejše ženske je nad povprečjem EU: starejše ženske z visoko stopnjo tveganja revščine pogosteje živijo v enočlanskem gospodinjstvu, hkrati pa so bile v svoji aktivni dobi pogosteje kot moški zaposlene v slabše plačanih poklicih ali imele manj delovne dobe, zato imajo tudi zelo nizke pokojnine.

Ničelna strpnost do vseh oblik nasilja nad ženskami in deklicami ostaja še naprej ena glavnih usmeritev novega nacionalnega programa. Nasilje nad ženskami in deklicami je ena glavnih ovir za doseganje enakosti med ženskami in moškimi ter ena najbolj razširjenih kršitev človekovih pravic tudi v Sloveniji. Krizne razmere, kakršne so nastale zaradi izbruha pandemije, so vplivale na povečanje

nasilja v intimnopartnerskih razmerjih in izpostavile nujnost sprejemanja ukrepov, ki bodo posebej obravnavali najbolj ranljive družbene skupine ter omogočili, da se žrtve z nasiljem in njegovimi posledicami ne ukvarjajo same ali s pomočjo prijateljev in družine. Nujno je storiti še več za preprečevanje nasilja nad ženskami in za to, da bo omogočen dostop do pravnega varstva, ki bo osredinjen na žrtve. Izhodišče za standarde na tem področju je Istanbulska konvencija. V ospredju nove resolucije bo tudi zagotavljanje kakovostnega, varnega in zdravju neškodljivega delovnega okolja brez nasilja in nadlegovanja, v skladu s priporočili Konvencije MOD št. 190.

Tudi na področju zdravja obstaja kar nekaj izzivov. Ženske v povprečju doživijo manj zdravih let življenja kot moški, živijo pa v povprečju dlje kot moški. Za doseganje kakovostnega življenja vseh generacij bo treba okrepiti zavedanje o pomenu zdravega življenjskega sloga in duševnega zdravja, preprečevati tvegano vedenje, zlasti pri specifičnih skupinah moških, krepiti preventivo in zmanjšati neenakosti v zdravju s posebno pozornostjo do ranljivih skupin žensk in moških z različnimi osebnimi okoliščinami. Nujno je tudi ohraniti visoko raven skrbi za reproduktivne pravice in zdravje žensk ter v zvezi s tem posvetiti posebno pozornost mladim.

Na področju zunanje politike bo Republika Slovenija še naprej podpirala prizadevanja za enakost spolov in opolnomočenje žensk ter se zavzemala za spoštovanje visokih standardov glede človekovih pravic žensk. Med pomembnimi izzivi bo tudi zagotavljanje uspešne integracije vidika spola v okviru mednarodnega razvojnega sodelovanja ter uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti. Pri tem je pomembno tudi doseganje ciljev v zvezi z izvajanjem projektov za opolnomočenje žensk in deklic v partnerskih državah, učinkovito ukrepanje za zaščito žensk in deklic pred spolnim nasiljem v kriznih razmerah in sodobnih varnostnih grožnjah ter za krepitev vloge žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti.

Ženske, ki so zaposlene v SV, policiji in/ali v civilnih organizacijah, udeleženih pri ohranjanju miru, ter so vključene v postopke odločanja in ukrepanja na tem področju, kot tudi ženske organizacije, imajo pomembno vlogo kot vzornice in medkulturne mediatorke ter so spodbuda za krepitev vloge lokalnih žensk.

1.8 Finančni okvir

Za napredovanje v smeri večje enakosti spolov so EK in večina držav članic sprejela dvotirno strategijo. Ta po eni strani vključuje vključevanje vidika spola v obstoječe politike in ukrepe (integracijo načela enakosti spolov), kjer gre za dejavnosti, ki se večinoma financirajo iz razpoložljivih proračunskih sredstev, po drugi strani pa financiranje ukrepov, ki so neposredno namenjena krepitvi vloge žensk in deklic, in se zanje namenljajo posebna sredstva. Sredstva za cilje in ukrepe, navedene v ReNPEMŽM21–30, se bodo zagotavljala iz dveh virov:

- iz državnega proračuna kot sestavni del rednih delovnih nalog ali iz sredstev za izvajanje posebnih programov;
- iz sredstev EU: sredstva bodo zagotovljena predvsem v okviru nove finančne perspektive za obdobje 2021–2027.

Sredstva, namenjena izvajanju ukrepov na posameznih tematskih področjih, bodo natančneje opredeljena v dvoletnih periodičnih načrtih, v nadaljevanju pa so navedena okvirna sredstva oziroma višino sredstev, ki se bodo zagotavljala v prihodnjem obdobju na posameznih področjih, kjer jih je bilo mogoče natančneje opredeliti. Večina ministrstev bo vidik spola vključevala v redno delo, ukrepi pa se bodo izvajali v okviru obstoječih programov.

Na tematskem področju *Odpravljanje neenakosti med spoloma pri zaposlovanju in zagotavljanje enake ekonomske neodvisnosti žensk in moških* se bodo sredstva, namenjena

povečanju zaposlitvenih možnosti ranljivih skupin žensk (vključno z dolgotrajno brezposelnimi ženskami, invalidkami, Rominjami in ženskami iz drugih kulturnih okolij), zagotavljala tudi v okviru programov APZ, namenjenih spodbujanju zaposlovanja ranljivih skupin ter njihovemu usposabljanju in izobraževanju. Sredstva za izvajanje programov APZ se bodo zagotavljala iz državnega proračuna v okviru PP 4282 – Usposabljanje in izobraževanje za zaposlitev, PP 3595 – Spodbude delodajalcem za odpiranje novih delovnih mest in zaposlovanje težje zaposljivih oseb ter PP 3551 – Spodbude za zaposlitev brezposelnih oseb. Za izvajanje programov APZ, v katera se lahko vključujejo vse ciljne skupine (brezposelni in zaposleni), je v letu 2021 predvidenih okvirno 30,1 milijona evrov. Vir sredstev za izvajanje programov APZ bodo tudi sredstva Evropskega socialnega sklada v okviru finančne perspektive 2014–2020 in nove finančne perspektive 2021–2027.

Za spodbujanje ženskega podjetništva se bodo sredstva za izvajanje zagotavljala iz državnega proračuna v okviru PP 172410 – Razvoj podpornega okolja za malo gospodarstvo. Za program spodbujanja ženskega podjetništva je za leto 2021 predvidenih 200.000 evrov. Če bodo sredstva za ta ukrep zagotovljena tudi v okviru nove finančne perspektive za obdobje 2021–2027, bodo ta sredstva natančneje opredeljena v dvoletnih periodičnih načrtih.

Za izvajanje ukrepov na področju usklajevanja poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja, vključno s spodbujanjem in krepitvijo dejavnosti in projektov za bolj enakovredno delitev skrbstvenega in gospodinjskega dela v družini, izobraževalnih in drugih dejavnosti za ozaveščanje o spolnih stereotipih ter za njihovo odpravo na področju delitve skrbstvenega in gospodinjskega dela ter dejavnosti za ozaveščanje o pomenu in koristih aktivnega očetovstva, bo v letih 2021 in 2022 namenjenih 283.910,47 evra iz sredstev programa REC (EU) (Projekt Očka v akciji) iz PP 200033 – Očka v akciji EU ter PP 200034 – Očka v akciji slovenska udeležba. Dejavnosti za implementacijo direktive EU 2019/1158 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev se bodo izvajale tudi iz rednih proračunskih sredstev za izvajanje zakonov s področja družine oziroma promocijo ukrepov družinske politike.

Sredstva za izvajanje ukrepov, namenjenih spodbujanju kakovostnih delovnih mest in odpravljanju vrzeli med spola na trgu dela, se bodo zagotavljala iz Večletnega finančnega okvira 2021–2027, v okviru Evropskega socialnega sklada. Sredstva za ukrepe, namenjene spodbujanju socialnega vključevanja najbolj ranljivih skupin žensk, izpostavljenih tveganju revščine ali socialne izključenosti, vključno z najbolj ogroženimi in otroki, se bodo prav tako zagotavljala v okviru nove finančne perspektive 2021–2027 (specifični cilj – socialno vključevanje). Na področju socialnovarstvenih programov se bodo sredstva za izvajanje ukrepov zagotavljala iz državnega proračuna v okviru programa 2004 Programi socialnega varstva in izenačevanje možnosti za invalide, ukrep 2611-11-0036, Izvajanje in sofinanciranje programov socialnega varstva, in sicer iz proračunskih postavk: javni socialnovarstveni programi ter razvojni in eksperimentalni socialnovarstveni programi.

Sredstva, namenjena krepitvi vloge in položaja podeželskih (kmečkih) žensk, se bodo zagotavljala v okviru javnega razpisa: 3. ukrep Pomoč delovanju nepridobitnih združenj na področju kmetijstva, gozdarstva in podeželja v okviru sklopa A, kjer lahko za sredstva kandidirajo tudi društva podeželskih žensk. Skupna višina nepovratnih sredstev, namenjenih za javni razpis za 3. ukrep Pomoč delovanju nepridobitnih združenj na področju kmetijstva, gozdarstva in podeželja, znaša v letu 2021 do 291.000 evrov. Sredstva za izvajanja dejavnosti na tem področju se bodo zagotavljala tudi iz PP 255610 – Podpora strokovnim prireditvam in NRP 2330-20-0043 Podpora interesnemu povezovanju 2021–2025.

Na tematskem področju *Zmanjšanje neenakosti žensk in moških v vzgoji, izobraževanju, znanosti in športu ter preseganje spolnih stereotipov na vseh področjih* se bodo ukrepi večinoma izvajali v okviru rednih nalog oziroma razpoložljivih proračunskih sredstev. Za javni razpis, namenjen

sofinanciranju projektov nevladnih organizacij s področja odpravljanja spolnih stereotipov na različnih področjih družbenega življenja (PP 130089 – Nevladne ženske organizacije), je v letu 2021 namenjenih 50.000 evrov. Druge dejavnosti, namenjene institucionalni krepitvi in preseganju spolnih stereotipov, se bodo financirale tudi v okviru PP 160123 – Promocija enakih možnosti žensk in moških, za katere je za leto 2021 predvidenih 30.000 evrov. Dejavnosti, namenjene izvajanju ukrepov na področju znanosti, se bodo izvajale v okviru PP 575710 – Promocija programov financiranje recenzij in ekspertiz in PP 180073 – Projekti okvirnih programov EU – tuja donacija.

Na tematskem področju *Izboljšanje zdravja in zmanjšanje neenakosti v zdravju med ženskami in moškimi* se bodo sredstva za ukrepe v okviru sofinanciranja programov na področju javnega zdravja zagotavljala iz proračuna Republike Slovenije, in sicer (1) iz sredstev za javne razpise za sofinanciranje programov varovanja in krepitve zdravja do leta 2022 v okviru PP 7083 – Programi varovanja zdravja in zdravstvena vzgoja v višini 3.000.000 evrov; (2) iz sredstev za javne razpise za sofinanciranje programov preprečevanja nalezljivih bolezni s cepljenjem, obvladovanja okužbe s HIV in drugih spolno prenosljivih okužb do leta 2022 v okviru PP 6855 – Nacionalni programi boja proti AIDS v višini 325.000 evrov ter PP 7083 – Programi varovanja zdravja in zdravstvena vzgoja v višini 80.000 evrov; (3) iz sredstev za javne razpise za sofinanciranje programov na področju prehrane in telesne dejavnosti za zdravje do leta 2022 v okviru PP 180050 – Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti v višini 800.000 evrov. Skupna višina sredstev vseh navedenih javnih razpisov znaša 4.205.000 evrov. Sredstva za ukrepe, ki se nanašajo na programe SVIT, DORA in ZORA, se bodo zagotavljala v okviru finančnih sredstev, namenjenim tem programom, ki se financirajo iz sredstev ZZZS v skladu z vsakoletnim splošnim dogovorom. Sredstva za programe pomoči različnim ranljivim skupinam iz javnega razpisa za sofinanciranje programov s področja varovanja in krepitve zdravja se bodo zagotavljala iz sredstev MZ, in sicer je za obdobje 2020–2022 predvidenih 75.000 evrov za pomoč žrtvam nasilja, 45.600 evrov za pomoč pripornicam in obsojenkam ter 44.973 evrov za pomoč ženskam v prostituciji.

Na tematskem področju *Preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja* se bodo dejavnosti in projekti, namenjeni celoviti in ustrezni podpori žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami, večinoma financirali iz sredstev, namenjenih izvajanju socialnovarstvenih programov s področja nasilja ter drugih sredstev iz rednih nalog ministrstev.

Na tematskem področju *Spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov* se bodo sredstva za izvajanje ukrepov zagotavljala iz razpoložljivih proračunskih virov. Posebna sredstva niso predvidena.

Na tematskem področju *Spodbujanje enakosti spolov in uresničevanja pravic žensk po svetu* se bodo dejavnosti, namenjene spodbujanju enakosti spolov in krepitvi vloge žensk in deklic, financirale iz proračunskih sredstev (redno delo). Sredstva za financiranje projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči bodo zagotovljena v okviru razpoložljivih sredstev proračuna Republike Slovenije. Ta delež naj bi se skladno s Strategijo mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči do leta 2030 dvignil na 60 %, kar bi moralo zagotoviti večkratno povečanje.

2. Tematska področja

2.1 Odpravljanje neenakosti med spoloma pri zaposlovanju ter zagotavljanje enake ekonomske neodvisnosti žensk in moških

2.1.1 Vsebinski opis problematike

Odpravljanje vrzeli med spoloma na trgu dela in doseganje enake ekonomske neodvisnosti žensk in moških sta pomembna za zagotavljanje enakosti spolov ter večje gospodarske rasti in blaginje. Enaka raven ekonomske neodvisnosti – koncept, ki ga EU postavlja v ospredje svojih politik na tem področju – je pomemben pokazatelj dejanskega napredka žensk, saj jim omogoča, da so ekonomsko neodvisne, hkrati pa premagajo ovire, ki jim preprečujejo, da so v delovnem okolju obravnavane kot enakovredne moškim.

Vrzeli med spoloma na trgu dela z vidika EU politik zadevajo večinoma razlike v:

- stopnji zaposlenosti;
- delu s krajšim oziroma polnim delovnim časom ter začasne in druge »netipične« oblike zaposlitve;
- neplačanem skrbstvenem delu;
- dostopu do finančnih/ekonomskih virov;
- zastopanosti v različnih poklicih in sektorjih na različnih mestih in položajih;
- plačah in pokojninah;
- možnostih za ekonomsko neodvisnost.

V zadnjih letih je bil v EU dosežen pomemben napredek v zvezi z udeležbo žensk na trgu dela, saj se je v večini držav članic stopnja delovne aktivnosti žensk povečevala. Kljub temu še vedno ni dosegla cilja strategije *Evrope 2020* – 75 %. V EU je zaposlenih le 67 % žensk v primerjavi z 78 % moških. Nova strategija EK posebno pozornost posveča vključevanju skupin, žensk, ki se srečujejo z različnimi ovirami. Nekatere ženske so strukturno premalo zastopane na trgu dela, na primer ženske s tujim državljanstvom oziroma migrantskim ozadjem, pripadnice etičnih ali verskih manjšin ipd. Strategija ugotavlja, da je povprečno zaposlenih 69,7 % žensk, rojenih v EU, in samo 55,3 % žensk, rojenih zunaj EU (EK, 2020a).

Zaposlene ženske so nesorazmerno nadzastopane v storitvenih sektorjih in v poklicih, za katere so značilni nižji status, manjše poklicne priložnosti, nižje plače in večja izpostavljenost različnim tveganjem. Pandemija COVID-19 je obstoječe neenakosti med ženskami in moškimi na skoraj vseh področjih življenja, tako v Evropi kot zunaj nje, še zaostрила. Ženske so bile na prvi črti v boju proti pandemiji, saj predstavljajo 76 % zaposlenih v zdravstvu in socialnem varstvu ter 86 % zaposlenih v osebni negi; pandemija je močno prizadela ženske na trgu dela, saj so čezmerno zastopane v sektorjih, ki jih je kriza najbolj prizadela (EK, 2021).

Poklicna segregacija na podlagi spola je povezana s številnimi dejavniki, kot so razlike v družbenem vrednotenju znanj, veščin in sposobnosti ljudi, ki delajo v tipično maskuliniziranih ter tipično feminiziranih dejavnostih in poklicih. Nanjo vplivajo tudi razlike, ki izhajajo iz neenakovredne porazdelitve neplačanega skrbstvenega in gospodinjskega dela, vstopne ovire in organizacijska kultura in prakse ter norme, stališča in spolni stereotipi. EK v svoji novi strategiji izpostavlja, da ženske v EU predstavljajo 10 % delovne sile v gradbeništvu ter 25 % delovne sile v kmetijstvu, gozdarstvu, ribištvu in prometu, medtem ko moški predstavljajo 25 % delovne sile v izobraževanju ter 20 % delovne sile v zdravstvu in socialnem varstvu. Več pozornosti je treba nameniti spodbujanju vključevanja žensk v poklice, povezane z digitalizacijo in novimi tehnologijam (EK, 2020a).

Usklajevanje poklicnega, družinskega in zasebnega življenja je na ravni EU prepoznano kot prednostna naloga za doseganje enakosti spolov, povečanje udeležbe žensk na trgu dela in spodbujanje delitve skrbstvenih in gospodinjskih obveznosti ter odgovornosti med ženskami in moškimi. Politike, katerih cilj je izboljšati usklajevanje, vključujejo različne ukrepe, kot so zagotavljanje storitev dostopnega in kakovostnega varstva otrok ter dostopnih in kakovostnih (formalnih) storitev dolgotrajne oskrbe starejših ter drugih odvisnih družinskih članov in članic, ustrezno urejen plačani materinski, očetovski in starševski dopust ter nadomestilo za odsotnost z dela v primeru bolezni otrok, varne in prožne oblike dela in zaposlovanja itd. Vse to vpliva na višino plače, možnosti poklicnega napredovanja in pokojninske pravice. Države, ki ohranjajo in razvijajo politiko enakosti spolov in enakosti pri starševskih in skrbstvenih obveznostih ter krepijo ukrepe za lažje usklajevanje zasebnega, družinskega in poklicnega življenja, ustvarjajo tudi spodbudno okolje za odločanje za otroke. Ženske so v večjem delu obremenjene ne le na področju skrbi za otroke, ampak tudi pri negi starejših. Zaradi pandemije COVID-19 ter njenih gospodarskih in družbenih posledic je to vprašanje postalo še bolj pereče. Omejitve gibanja so močno vplivale na neplačano skrbstveno delo ter usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja, saj so ženske v povprečju porabile 62 ur na teden za skrb za otroke (moški 36 ur) in 23 ur na teden za delo v gospodinjstvu (moški 15 ur) (EK, 2021).

Počasen tempo sprememb glede delitve neplačanega gospodinjskega in skrbstvenega dela med spoloma pomeni oviro za enak dostop žensk do trga dela, za njihovo enakost v kariernem napredovanju in enak nadzor nad ekonomskimi viri. Ne glede na možnost, ki jo daje zakonodaja, da lahko dopust izrabita oba, je delež mater, ki izrabijo starševski dopust, še vedno nesorazmerno visok v primerjavi z očetmi povsod po EU. Zato je bila leta 2019 sprejeta direktiva (EU) 2019/1158 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev, katere cilj je spodbuditi udeležbo žensk na trgu dela, koriščenje dopusta iz družinskih razlogov in prožne ureditve dela. Ta zakonodajni akt bo staršem ter oskrbovalkam in oskrbovalcem omogočil, da bodo bolje usklajevali poklicno in zasebno življenje, po drugi strani pa bo koristil podjetjem, saj bodo delavke in delavci bolj zadovoljni in motivirani. Države članice EU morajo direktivo prenesti v svoj pravni red najpozneje do 2. 8. 2022.

Evropska zakonodaja ima na področju politike enakega plačila za delo enake vrednosti dolgo tradicijo, saj so ustanovne članice Evropske skupnosti že v Rimski pogodbi iz leta 1957 postavile osnovne temelje za preprečevanje diskriminacije glede enakega plačila za enako delo. Kljub temu je razlika v plačilu med spoloma še vedno prisotna v vseh državah članicah ne glede na povprečno stopnjo zaposlenosti žensk, nacionalne modele socialne varnosti ali zakonodajo o enakosti spolov. Plačilna vrzel dolgoročno vpliva na kakovost življenja žensk, na večje tveganje, da bodo izpostavljene revščini, in na vztrajno pokojninsko vrzel, ki v EU dosega 33 %. Del širšega svežnja ukrepov in pobud, ki obravnavajo temeljne vzroke za plačilno vrzel med spoloma in si prizadevajo za ekonomsko opolnomočenje žensk, je tudi predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje 2021/0050, ki uvaja nova in podrobnejša pravila za zagotavljanje skladnosti z načelom enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske. Z vzpostavitvijo standardov za preglednosti plačil v organizacijah in krepitvijo mehanizmov za izvrševanje bodo države članice delavkam in delavcem omogočile, da odkrijejo in dokažejo morebitno diskriminacijo zaradi spola. Predlog direktive je pomemben, ker plačilni sistemi in razvrstitev delovnih mest niso vedno nepristranski glede na spol; dela žensk in moških ne vrednotijo enako oziroma na način, ki je spolno nevtralen; določena poklicna znanja in spretnosti, ki se večinoma štejejo za ženske, so lahko neenako vrednotena.

Ženske v EU na uro zaslužijo v povprečju 16 % manj kot moški, pokojnine žensk pa so v povprečju za 30 % nižje od pokojnin moških. Segregacija trga dela, težave pri usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja, podcenjenost ženske usposobljenosti za določene poklice in dela so le nekateri kompleksni vzroki zakoreninjenih vrzeli med spoloma v plačah. Na ravni EU je bil sprejet

poseben akcijski načrt za odpravo plačne neenakosti med spoloma, ki obravnava različne vzroke za nastanek vrzeli in predlaga ustrezno ukrepanje, v obravnavi pa je tudi predhodno omenjeni predlog direktive o preglednosti plačil. Pomen enakega plačila za delo enake vrednosti poudarja tudi Akcijski načrt za evropski steber socialnih pravic. Enakost spolov je v središču novega evropskega stebra socialnih pravic (2021), katerega cilj so enake možnosti in enaka obravnava žensk in moških na vseh področjih.

Na splošno se ženske manj podajajo v podjetništvo, predvsem zaradi tradicionalnega dojemanja vlog spola, pa tudi zaradi večjih težav, ki jih imajo pri dostopu do finančnih sredstev, usposabljanju, mreženju za pridobitne dejavnosti (pri mreženju za nepridobitne dejavnosti so ženske več kot odlične) ter usklajevanju poklica in družine. Kot poudarja EK, je delež podjetnic v novoustanovljenih podjetjih daleč od optimalnega in večina žensk še vedno ne obravnava podjetništva kot primerne poklicne možnosti. Nova strategija EU izpostavlja, da skoraj 92 % vloženega kapitala v Evropi prejmejo podjetja, ki so jih ustanovile skupine, sestavljene izključno iz moških.

Enak dostop do ekonomskih in finančnih virov je zelo pomemben za doseganje številnih gospodarskih učinkov, vključno z zmanjšanjem revščine in večjo socialno vključenostjo. Sektorska in poklicna segregacija, nesorazmerno visoka udeležba žensk v neplačanem delu in v delu s krajšim delovnim časom, prispevajo k plačni vrzeli, ki se s starostjo povečuje, kar se izraža tudi v pokojninski vrzeli in večjemu tveganju revščine žensk, še zlasti na začetku delovne poti in v starejšem obdobju. Tudi tu je treba posebno pozornost posvetiti ranljivim skupinam, kot so mlade iskalke zaposlitve, starejše ženske, samohranilke itd. Boj proti revščini in trajnostni razvoj, povezana z enakostjo spolov, sta ključna za doseganje razvojnih ciljev Agende 2030.

2.1.2 Stanje v Republiki Sloveniji

Stopnja zaposlenosti žensk in moških, starih od 20 do 64 let, se je v zadnjih letih povišala ter je v letu 2019 znašala 79,7 % za moške in 72,9 % za ženske. Vzel med spoloma je znašala 6,8 odstotne točke in je v primerjavi s preteklimi leti ostala približno enaka. Nižjo stopnjo zaposlenosti imajo ženske s tujim, ne-EU državljanstvom (54,6 %), moški s tujim, ne-EU državljanstvom pa višjo (88,9 %) (Eurostat, 2020). Rahlo se je povečalo tudi število delovno aktivnih oseb z invalidnostjo. Leta 2019 je bilo delovno aktivnih 35.036 oseb z invalidnostjo, med njimi je bilo nekaj več kot polovica žensk (17.853 oz. 50,9 %) (SURS, 2020).

Stopnja brezposelnosti žensk in moških, starih od 20 do 64 let, se je v zadnjih letih prepolovila in je leta 2019 znašala 4,4 % (pri ženskah 4,9 % in pri moških 3,9 %). Zaradi epidemije COVID-19 obstaja, kot nakazujejo naraščajoči podatki o številu brezposelnih (skupaj 4,9 %; pri ženskah 5,5 % in pri moških 4,4 %), bojazen, da se bo v prihodnje stopnja brezposelnosti povišala, zlasti med najbolj ranljivimi skupinami, pri čemer so ženske predstavljale večino zaposlenih v panogah, ki so zaradi ukrepov za zaježitev epidemije COVID-19 v največji meri krčile svoje storitve (Eurostat, 2020).

K zmanjševanju brezposelnosti so pomembno prispevali programi APZ. Dolgoletni podatki dokazujejo polovično (ali večjo) udeležbo brezposelnih žensk v programih APZ. Predvsem je velika zastopanost žensk v programih usposabljanja in izobraževanja. Zaradi povečevanja zaposlitvenih možnosti je treba še dodatno spodbujati dodatno vključevanje brezposelnih ranljivih skupin žensk v programe APZ. Tako lahko ponovno dobijo stik z delovnim okoljem ali si pridobijo dodatna znanja, ki jim povečujejo zaposlitvene možnosti.

Ženske se v primerjavi z moškimi manj odločajo za samozaposlitev. Med samozaposlenimi je delež žensk 30,5 % (Eurostat, 2020). Nizka je tudi stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti žensk, ki je leta 2019 znašala 5,6 %, moških 9,9 % (GEM, 2020).

K izenačevanju položaja moških in žensk na trgu dela je treba pristopiti tudi s sistemskimi ukrepi na področju zagotavljanja dostojnega in varnega ter zdravega dela, tudi z vidika staranja prebivalstva. Ženske pogosteje kot moški delajo s krajšim delovnim časom (12 % žensk, 4,5 % moških) in imajo začasno zaposlitev (14 % žensk, 11,1 % moških) (Eurostat, 2020). Večja zastopanost žensk v nestandardnih ali celo prekarnih oblikah dela pomeni, da pogosteje ostajajo zunaj veljavnih standardov (npr. delovnega in socialnega prava), ki zagotavljajo posamezniku oziroma posameznici dostojno delo in življenje.

Spolna segregacija v poklicih in dejavnostih ostaja še naprej problem. Glede na poklic je delež žensk večji od deleža moških med strokovnjaki oziroma strokovnjakinjami (60,9 %), v uradniških poklicih (62,4 %), storitvah in prodaji (63,1 %) in poklicih za preprosta dela (54 %), najmanj pa jih je v poklicih za neindustrijski način dela (SURS, 2019). Med zaposlenimi po dejavnostih ženske prevladujejo na področju zdravstva in socialne varnosti (80,6 %), izobraževanja (79,6 %), gostinstva (59,3 %), najmanj pa jih je na področju gradbeništva (8,6 %), oskrbe z vodo, ravnanja z odpadki in odpadki, saniranja okolja (20,83 %) ter oskrbe z električno energijo, plinom in paro (20,6 %). Na področju informacijskih in komunikacijskih dejavnosti je delež žensk 32 % (SURS, 2020).

Podatki za Slovenijo izpostavljajo izziv spolne segregacije na področju izobraževanja in zaposlenosti v digitalnem sektorju, saj se na tem področju izobrazi in zaposli več kot 80 % moških. V okviru APZ se vedno večja pozornost namenja izobraževanju in usposabljanju na področju digitalnih veščin. Projekti, kot so neformalno izobraževanje in usposabljanje, učne delavnice in usposabljanje na delovnem mestu, so nastali kot neposreden odziv na potrebe trga dela, kjer lahko v okviru programov izobraževanja in usposabljanja brezposelne osebe pridobijo izobrazbo ali se usposobijo za opravljanje določenega dela ali poklica. Že nekaj časa se v navedene programe praviloma vključuje večje število žensk, prav tako v ospredje postavljajo pomen novih digitalnih znanj.

Tradicionalno veljajo za »tipično moške poklicne strukture« vojska, policija in diplomacija. Toda v Sloveniji se je delež žensk v diplomaciji v zadnjem desetletju zelo povečal: v slovenski diplomaciji je znašal delež žensk glede na število zaposlenih diplomatov in diplomatk v letu 2020 57,6 %. V SV je v letih 2017, 2018, 2019 in 2020 znašal delež žensk skupno 16,5 %. Pripadnice SV že od leta 1997, ko je bila napotena v MOM v tujino enota SV, dejavno sodelujejo in opravljajo naloge, ki jih je Republika Slovenija sprejela z mednarodnimi pogodbami in na podlagi mednarodnih sporazumov. Tako se je v zadnjih štirih letih delež napotenih pripadnic SV (od vseh napotenih pripadnikov in pripadnic SV v MOM) povečal z 8,2 % na 10,3 %. V policiji je znašal delež žensk glede na število zaposlenih na uradniških pooblaščenih delovnih mestih v letu 2017 17,1 %, v letu 2018 17,4 % in v letu 2019 17,4 % (Poročilo o delu policije, 2018 in 2019).

Ženske v povprečju zaslužijo manj kot moški in tudi njihove povprečne pokojnine so precej nižje, kar se odraža v višji stopnji tveganja revščine žensk. Plačna vrzel med moškimi in ženskami je v letu 2019 znašala 7,7 %. Od leta 2014 se je povišala za 1,1 odstotne točke. Pokojninska vrzel je skoraj enkrat višja kot plačna ter znaša med upokojenkami in upokojenci, starejšimi od 65 let, 16,4 %. Ženske so bolj izpostavljene tveganju revščine kot moški, zlasti starejše ženske. Stopnja tveganja revščine žensk, starejših od 75 let, znaša 30,5 %, moških pa 14,6 % (Eurostat, 2020). Kot posledico pandemije COVID-19 je mogoče pričakovati povečanje plačne vrzeli, saj so ženske prevzele večji del bremena skrbstvenega dela v času zaprtja šol in vrtcev.

K povečanju socialne vključenosti in zmanjšanju tveganja revščine prispevajo tudi ukrepi socialnega opolnomočenja ranljivih ciljnih skupin, ki se izvajajo v okviru programov MDDSZ. Ob

uspešnem izhodu se posamezniki in posameznice vključujejo v programe socialne aktivacije (SA) z namenom približevanja trgu dela, prav tako namenjenih spodbujanju socialnega vključevanja in preprečevanju zdrsa v revščino. Ti programi potekajo na ravni, ki omogoča prepoznavanje in upoštevanje vseh kompleksnih dimenzij in problematik posameznic in posameznikov, ki se soočajo s socialno izključenostjo na več področjih ter se srečujejo s kompleksnejšimi pridruženimi težavami, kot so težave z odvisnostmi, z lažjimi motnjami v telesnem in duševnem razvoju, z brezdomsko problematiko. Posebna pozornost je namenjena tudi starejšim, med katerimi prevladujejo ženske, migrantom in migrantkam, ženskam iz drugih kulturnih okolij z jezikovnimi ovirami ter romskim ženskam. S pomočjo teh programov, ki se stalno evalvirajo in posodablajo, se razvijajo socialne kompetence, krepi in širi se socialna vključenost v širše družbeno okolje, večja se motivacija, gradi pozitivna samopodoba, samozavest ter pridobivajo uporabna znanja, spretnosti ipd.

Neenaka delitev dela v zasebni sferi pomeni oviro za enake možnosti na trgu dela. Čeprav so moški čedalje bolj vključeni v nego in vzgojo otrok ter druge družinske obveznosti (npr. gospodinjsko delo), še vedno obstaja velika razlika med spoloma v številu ur plačanega in neplačanega dela. Ženske v Sloveniji v povprečju opravijo na dan 234 minut plačanega dela in 286 minut neplačanega dela, moški pa 300 minut plačanega in v primerjavi z ženskami »samo« 166 minut (OECD, 2020). Ženske za gospodinjenje v povprečju porabijo dobrih 200 ur letno več kot moški, za skrb za otroke pa dobrih 500 ur več. Med epidemijo se je tako kot drugje v Evropi tudi v Sloveniji razlika med spoloma v številu ur plačanega in neplačanega dela povečala (Eurofound, 2020).

Kljub možnosti, da si starša enakovredno delita starševski dopust, ga večinoma izrabijo ženske. Starševski dopust je leta 2019 izrabilo 18.445 žensk in 934 moških. V povprečju je ženska izrabila 239 dni in moški 135 dni starševskega dopusta. Očetovski dopust je izrabilo 30.142 moških, v povprečju 16 dni. Tudi porazdelitev skrbi za bolne družinske člane in članice je zelo neenakovredna: 81 % vseh dni dopusta za nego bolnega družinskega člana oziroma članice izrabijo ženske, moški pa 19 %.

Raziskava o dostopnosti trga dela za ženske in moške (Kanjuo-Mrčela, Uhan, Kurdija Mikič, Vovk, 2016) je pokazala, da v slovenski družbi glede porazdelitve obveznosti med partnerjema prevladujejo bolj tradicionalna stališča, zlasti pri moških. Tako se kar 21,4 % anketirancev – moških (močno) – strinja s trditvijo, da mora biti ženska pripravljena zmanjšati obseg svojega plačanega dela v korist svoje družine, medtem ko se s tem strinja precej manj žensk (14,1 %).

Matere in očetje, ki se odločijo za večje število otrok, zaradi tega v družbi ne bi smeli biti stigmatizirani. Kot družba moramo narediti vse za spoštovanje ter podporo materam in očetom, ki se odločijo za velike družine. Ženske z večjim številom otrok nikoli ne bi smele biti stigmatizirane zaradi svoje odločitve glede števila otrok niti zaradi svoje odločitve glede (ne)udeležbe na trgu dela.

2.1.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Spodbujanje enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk
2. Desegregacija trga dela s spodbujanjem vključevanja žensk v perspektivne poklice (STEM), sektorje in podjetništvo ter vključevanja žensk in moških v spolno netipične poklice in sektorje, v katerih izrazito prevladuje eden od spolov
3. Zmanjšanje vrzeli med spoloma v plačah in pokojninah

4. Lažje usklajevanje zasebnega, družinskega in poklicnega življenja ter večja vključenost moških v skrb za otroke in druge skrbi potrebne
5. Zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialni izključenosti, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk

CILJ 1

Spodbujanje enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk

UKREP 1

Spodbujanje delovne in socialne vključenosti ter izboljšanja usposobljenosti in delovnih veščin najbolj ranljivih skupin žensk v okviru programov socialne aktivacije, zlasti romskih žensk in žensk iz drugih kulturnih okolij

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; izvajalci programov socialne aktivacije

UKREP 2

Spodbujanje zaposlitvenih možnosti ranljivih skupin žensk (dolgotrajno brezposelne ženske, invalidke, Rominje, ženske iz drugih kulturnih okolij) s pomočjo vključenosti v programe aktivne politike zaposlovanja

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

UKREP 3

Podpora projektom za zagotavljanje večjih zaposlitvenih možnosti na trgu dela pripadnikom in pripadnicam manjšinskih etničnih skupnosti, invalidnim osebam in multiplo ranljivim, dvigu ravni usposobljenosti, kulturne ustvarjalnosti in kreativnosti ter krepitev samozavesti in socialne vključenosti v širše družbeno okolje

Nosilec:

MK

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih spodbujanju enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela, vključno s številom podprtih projektov, namenjenim različnim ranljivim skupinam
- stopnja zaposlenosti po spolu in starostnih skupinah
- število in delež žensk med zaposlenimi invalidi
- stopnja zaposlenih oseb s tujim državljanstvom po spolu
- stopnja brezposelnosti po spolu in starostnih skupinah

CILJ 2

Desegregacija trga dela s spodbujanjem vključevanja žensk v perspektivne (STEM) poklice, sektorje in podjetništvo ter vključevanja moških in žensk v spolno netipične poklice in sektorje, v katerih izrazito prevladuje eden od spolov

UKREP 1

Spodbujanje ženskega podjetništva z izvajanjem posebnih projektov in programov, namenjenih spodbujanju in olajšanju vstopa žensk na podjetniško pot ter ukrepom za rast in razvoj po ustanovitvi podjetja, ki vključujejo promocijske dogodke, usposabljanja za pridobivanje podjetniških znanj in veščin ter zagotavljanje nefinančnih in povratnih ter nepovratnih finančnih virov za lažji zagon in začetno delovanje podjetja

Nosilec/sodelujoči:

MGRT; Javna Agencija SPIRIT Slovenija, drugi izvajalci projektov in programov

UKREP 2

Ustvarjanje podpornih okolij, ki omogočajo dekletom in fantom spolne netipične poklicne izbire z namenom desegregacije trga dela, še zlasti s podporo in izvajanjem ozaveščevalnih kampanj

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MIZŠ

UKREP 3

Spodbujanje žensk za vključevanje v vojaški in policijski poklic ter zagotavljanje enakih možnosti v vojaški in policijski karieri

Nosilca:

MO, MNZ-P

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih spodbujanju vključevanja žensk v perspektivne (STEM) poklice, sektorje in podjetništvo ter vključevanja moških in žensk v spolno netipične poklice in sektorje
- delovno aktivno prebivalstvo po glavnih poklicnih skupinah in po spolu
- delež žensk med delovno aktivnim prebivalstvom po področjih dejavnosti
- stopnja zaposlenosti oseb s terciarno izobrazbo po spolu in starostnih skupinah
- stopnja zgodnje podjetniške aktivnosti
- delež žensk v SV in policiji

CILJ 3

Zmanjšanje vrzeli med spoloma v plačah in pokojninah

UKREP 1

Vzpostavitev pravnega okvira za izboljšanje preglednosti plačil in uveljavljanje načela enakega plačila za enako delo in delo enake vrednosti ter vzpostavitev ustreznih mehanizmov nadzora za okrepitev učinkovitosti pravnega varstva v primerih kršitev

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MJU, MF, SURS

UKREP 2

Prepoznavanje in odpravljanje vzrokov za obstoj vrzeli med spoloma v plačah in pokojninah z namenom preprečevanja tveganja revščine v starosti

Nosilec:

MDDSZ

UKREP 3

Ustvarjanje pogojev za daljše ostajanje v zaposlitvi in hitrejšo vstopanje na trg dela, ob spodbujanju stabilnejših oblik zaposlitev (kakovostnih delovnih mest) ter zagotavljanju dostojnega, varnega in zdravju neškodljivega dela, z namenom zmanjševanja vrzeli med spoloma

Nosilec:

MDDSZ

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih izboljšanju preglednosti plač, odpravljanju vrzeli med spoloma in ustvarjanju pogojev za kakovostna delovna mesta
- vrzel v plačah med ženskami in moškimi v nepojasneni obliki
- pokojninska vrzel med spoloma

CILJ 4

Lažje usklajevanje zasebnega, družinskega in poklicnega življenja ter večja vključenost moških v skrb za otroke in druge skrbi potrebne

UKREP 1

Spodbujanje projektov družbene odgovornosti, ki organizacije ozaveščajo in podpirajo pri izvajanju družini prijaznih politik in praks, ki omogočajo zaposlenim staršem lažje usklajevanje zasebnega, družinskega in poklicnega življenja

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MO, MNZ-P, MZZ

UKREP 2

Spodbujanje izvajanja dejavnosti in projektov za krepitev bolj enakovredne delitve skrbstvenega in gospodinjskega dela v družini ter vzpostavitev in okrepitev izobraževalnih in drugih dejavnosti za

ozaveščanje o spolnih stereotipih in za njihovo odpravo na področju delitve skrbstvenega in gospodinjskega dela

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MZ

UKREP 3

Razvoj in krepitev dejavnosti in projektov za izboljšanje kakovosti življenja starejših, ki prispevajo k razbremenitvi skrbstvenega dela v družini oziroma lažjemu usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja družinskih članov in članic, ki skrbijo za starejše

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MZ

UKREP 4

Spodbujanje in krepitev dejavnosti za ozaveščanje o pomenu in koristih aktivnega očetovstva

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MZ, zdravstveni domovi

UKREP 5

Neposredna podpora delavcem in delavkam ter delodajalcem pri uporabi prožnejših načinov organizacije dela, predvsem dela na domu

Nosilec:

MDDSZ

UKREP 6

Stalna skrb za varstvo velikih družin in preprečevanje njihove stigmatizacije, dostop do programov v podporo družinam, krepitev socialnega varstva družin, politike starševskega varstva in družinskih prejemkov ter oblikovanje ugodne davčne politike zanje

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MF

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih lažjemu usklajevanju zasebnega, družinskega in poklicnega življenja ter večji vključenosti moških v skrb za otroke in druge skrbi potrebne
- stopnja zaposlenosti po spolu glede na število in starost otrok
- delež zaposlenih s krajšim delovnim časom po spolu in starostnih skupinah

- število in delež očetov, ki izrabijo očetovski dopust
- število in delež očetov, ki izrabijo starševski dopust in dopust za nego otroka
- število in delež moških, ki izrabijo dopust za nego bolnega družinskega člana oziroma članico
- število velikih družin

CILJ 5

Zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialne izključenosti, s poudarkom na ranljivih skupinah žensk

UKREP 1

Sprejetje ukrepov in programov za zmanjšanje tveganja revščine in socialne izključenosti najbolj ranljivih skupin žensk (ženske iz drugih kulturnih okolij z jezikovnimi ovirami, romske ženske, starejše ženske, kmečke ženske in ostale ženske na podeželju, invalidne ženske in ženske s kompleksnejšimi pridruženimi težavami itd.) ter spremljanje učinkov ukrepov za zmanjševanje tveganja revščine in socialne izključenosti za skupine žensk z najvišjim tveganjem revščine

Nosilca/sodelujoči:

MDDSZ, MKGP; izvajalci programov

UKREP 2

Krepitev vloge žensk na področju kmetijstva, s poudarkom na zagotavljanju uveljavljanja pravic žensk na podeželju z izvajanjem projektov, s katerimi se spodbuja izvajanje strokovnih prireditev in predstavitev dejavnosti, ki prispevajo k razvoju ohranjanja povezovanja, ki je pomembno za prenos novih znanj in praks v kmetijski pridelavi in predelavi

Nosilec:

MKGP

UKREP 3

Podpora projektom, ki vključujejo kulturno dejavnost žensk ali kulturno dejavnost, namenjeno ženskam (na področju romske skupnosti in na področju nemško govoreče etnične skupine) z namenom spodbujanja žensk, pripadnic manjšinskih etničnih skupnosti, k dejavnemu vključevanju v družbeno življenje, predvsem na področju kulture

Nosilec:

MK

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih zmanjšanju razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialne izključenosti, vključno s številom podprtih projektov, namenjenih ranljivim skupinah žensk, in številom upravičenk, podprtih s podporo projektov
- stopnja tveganja revščine po spolu in starostnih skupinah
- stopnja tveganja revščine glede na status aktivnosti po spolu

- stopnja tveganja revščine glede na tip gospodinjstva
- stopnja materialne prikrajšanosti po spolu
- število prejemnikov socialne pomoči po spolu
- stopnja tveganja revščine med tujimi državljani in državljanke

2.2 Zmanjšanje neenakosti žensk in moških v vzgoji, izobraževanju in znanosti, preseganje spolnih stereotipov ter krepitev institucionalnih struktur

2.2.1 Vsebinski opis problematike

Stališča, prepričanja in vedenjski vzorci se oblikujejo zelo zgodaj v življenju. Prizadevanja za utrjevanje vrednot, kot so enakost spolov, medsebojno spoštovanje in nenasilje v medosebnih odnosih, nestereotipne vloge žensk in moških v okviru formalnega in neformalnega izobraževanja, ustvarjajo okolje, ki omogoča razvoj osebnih potencialov in krepi osebno integriteto. Če se otrokom posredujejo te vrednote, jim je to lahko v pomoč, da postanejo spoštljivi in demokratični državljani in državljanke ter da bodo lahko razvili vzorce in ravnanja v skladu z najvišjimi demokratičnimi standardi.

EIGE izpostavlja predvsem naslednje vidike neenakosti med spoloma v izobraževanju:

- različne odločitve pri izbiri študijskih smeri, ki temeljijo na spolnih stereotipih (segregacija študijskih smeri);
- nesorazmerna zastopanost žensk in moških med vzgojiteljskim in učiteljskim kadrom glede na raven izobraževanja (primarna, sekundarna, terciarna), zlasti na najvišjih mestih odločanja;
- spolni stereotipi v izobraževanju;
- nasilje zaradi spola in seksizem (ozaveščanje).

Na področju izobraževanja je bilo v zadnjih letih v Evropi in tudi v Sloveniji doseženih veliko pozitivnih premikov v smeri enakosti spolov, saj se je izobrazbena raven žensk povečala na vseh ravneh in imajo danes na splošno ženske višjo izobrazbo od moških. Kljub temu se ženske še vedno soočajo z neenakim dostopom do raziskovalnih položajev, financiranja, objavljanja in akademskih nagrad, v neenakem položaju pa so tudi zaradi togih meril za napredovanje in priznavanje, zlasti če gre za mlade znanstvenice. Akademske kariere žensk še vedno močno zaznamuje močna vertikalna segregacija, ženske so še vedno izrazito nizko zastopane na najvišjih akademskih in vodstvenih položajih v znanstvenih ustanovah in na univerzah. To kaže prisotnost pojava steklenega stropa, se pravi nevidnih ovir na podlagi predsodkov, ki omejujejo napredovanje žensk na odgovorne položaje (EK, 2020a). Z novim okvirom za financiranje raziskav in razvoja je EK uvedla novo pravilo, ki določa, da bodo morale imeti javne institucije, ki se želijo prijaviti na razpise Obzorje Evropa, sprejet načrt za enakost spolov. Ta načrt bo obravnaval pomembna področja, kot so enake možnosti spolov pri zaposlovanju in kariernem napredovanju, uravnotežena zastopanost spolov na vodilnih in odločevalskih položajih, usklajevanje poklicnega in zasebnega življenja znotraj organizacijske kulture, upoštevanje dimenzije spola v vsebini raziskav in proučevanje ter ukrepe za preprečevanje nasilja na podlagi spola, vključno s spolnim nadlegovanjem.

Neenakosti med spoloma ohranjajo ali krepijo tudi stereotipi v zvezi z izobraževalnimi in poklicnimi možnostmi in usmeritvami. Razlike med spoloma glede izbire študijskih smeri niso samo stvar osebnih preferenc, temveč temeljijo na dojemanju, da so nekatera področja izobraževanja bolj »primerna« za ženske ali moške. Podatki in raziskave kažejo, da dekleta z leti šolanja izgubijo zanimanje za predmete s področja naravoslovja, tehnologije, tehnike in matematike ter je manj

verjetno, da bodo skušale pridobiti univerzitetno diplomu s področij, povezanih z znanostjo, in s tem razvile svoje osebne potenciale na »perspektivnem« področju. Posledično so ženske izjemno slabo zastopane v izobraževanju na naravoslovnem, tehnološkem, tehničnem in matematičnem področju, čeprav se potrebe po strokovnih kadrih s področij naravoslovja, tehnologije, tehnike in matematike povečujejo. Toda tudi v sektorjih in poklicih, kjer ženske prevladujejo, se težje prebijejo na najvišja delovna mesta. Ženske so v povprečju bolj zastopane na delovnih mestih z nižjim statusom, ki se jih istoveti s skrbstvenim delom (kot je poučevanje v vrtcih in osnovnih šolah), medtem ko so moški koncentrirani na bolj plačanih mestih z višjim statusom (na višjih mestih v akademski hierarhiji), ki imajo večji vpliv na sprejemanje odločitev (EIGE, 2017b).

Velika ovira za udejanjenje enakosti spolov in razvoj potencialov deklet in fantov so tudi spolni stereotipi in seksizem, saj jih omejujejo pri izbiri študijskih smeri in poklicev ter sprejemanju življenjskih odločitev na splošno. Njihovo odpravljanje je ključno za zmanjšanje neenakosti med ženskami in moškimi v vzgoji, izobraževanju in znanosti. Učbeniki vsebujejo veliko stereotipov o družbenih vlogah spolov, saj stereotipno prikazujejo ženske zlasti v profesionalnih okoljih. Povezano s spolnimi stereotipi je tudi vprašanje, kako bolje vključevati vidik enakosti spolov v šolski učni načrt (kurikul) oziroma kako motivirati učitelje in učiteljice oziroma ravnateljce in ravnateljice, da bo to postalo normalen del učnega načrta (kurikula) na vseh ravneh izobraževanja.

Odpravljanje posledic, ki jih ima strpnost družbe do različnih pojavov, ki generirajo neenakosti med spoloma, vključno z nasiljem zaradi spola, je v ospredje evropskih prizadevanj postavilo prepoznavanje in preseganje spolnih stereotipov in seksizma. Svet Evrope je leta 2019 sprejel prvi mednarodni instrument (priporočilo) za preprečevanje in boj proti seksizmu, ki poudarja tudi pomen nične stopnje strpnosti do tovrstnih pojavov v izobraževanju. Za to je treba izvajati izobraževanja, usposabljanja in strokovna izpopolnjevanja ministrstev in drugih deležnikov, krepiti sodelovanje med njimi ter razvijati metode in orodja za integracijo načela enakosti spolov v politike. Integracija načela enakosti spolov pomeni, da morajo ministrstva zagotoviti, da se ukrepi in politike sistematično presojujejo z vidika enakosti spolov oziroma da se pri oblikovanju, izvajanju in vrednotenju politik ter ukrepov upoštevajo možne posledice na položaj žensk in moških. Sistematično vključevanje vidika enakosti spolov v vse politike je v skladu s sprejetimi evropskimi in mednarodnimi zavezami splošno sprejeta praksa oziroma način uresničevanja politike enakosti spolov v vseh državah EU. Številne tuje dobre prakse so pokazale, da so ukrepi, ki že v fazi načrtovanja vključijo vidik enakosti spolov, bolj ciljno usmerjeni in zato bolj učinkoviti. Enakost spolov mora biti tudi v središču okrevanja po pandemiji. Uredba (EU) 2021/241 o mehanizmu za okrevanje in odpornost tako določa, da je treba pri pripravi in izvajanju nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost upoštevati ter spodbujati enakost spolov in enake možnosti za vse.

EU od držav članic pričakuje sprejetje ukrepov, usmerjenih v zmanjšanje spolne segregacije v izobraževanju in usposabljanju, zlasti na znanstvenem področju in v IKT. V tem okviru je EU več pozornosti namenila neenakosti med spoloma ter razlikam v dostopu do izobraževanja in terciarnem izobraževanju. Zlasti se je ukvarjala z vprašanjem zmanjšanja vrzeli med spoloma na področju STEM zaradi potrebe po kvalificiranih delavcih in delavkah v znanosti in tehnologiji ter večjih možnosti za razvoj osebnih potencialov ne glede na spol. Več držav članic si je v zvezi s tem postavilo zavezujoče cilje. V EU ženske predstavljajo le 17 % vseh, ki študirajo ali so zaposleni na področju IKT, diplomantk na področju STEM pa je 36 %, čeprav dekleta v računalniški pismenosti dosegajo boljše rezultate kot fantje (Eurostat, 2020).

Boj proti trdovratnim spolnim stereotipom in seksizmu zahteva različne pristope in je dolgotrajen proces. Predpogoj za doseganje sprememb je vključevanje vidika enakosti spolov v vse politike, programe in raziskave v vseh fazah ter na vseh ravneh oblikovanja in izvajanja politik. EIGE navaja 19 ključnih področij, na katerih je nujno vključevati vidik enakosti spolov, če želimo spolno občutljive ter bolj ciljno usmerjene in merljive ukrepe. Gre za strategijo, ki se uporablja na vseh

področjih, zaradi ključne vloge izobraževanja in usposabljanja v širšem pomenu besede pa se vključuje v to poglavje.

2.2.2 Stanje v Republiki Sloveniji

V srednješolskem izobraževanju je spolna neuravnoteženost najbolj prisotna na področju IKT (4,8 % dijakinj) ter tehnike, proizvodne tehnologije in gradbeništva (11,24 % dijakinj). Po drugi strani dijakinje prevladujejo na področju izobraževanja učiteljev in učiteljic (89,99 %) ter zdravstva in sociale (75,9 %) (SURS, 2020).

Na terciarni ravni med diplomanti in diplomantkami prevladujejo ženske (61 %). Največ jih diplomira na področju poslovnih, upravnih in pravnih ved (13,6 %), izobraževanja (9,7 %) ter zdravstva in sociale (9,4 %). Moški najpogosteje diplomirajo na področju tehnike, proizvodne in predelovalne tehnologije in gradbeništvo (12,3 %) ter poslovnih, upravnih in pravnih ved (6,9 %). Med prebivalstvom, starim od 30 do 34 let, ima 57,1 % žensk in 34,5 % moških terciarno izobrazbo (Eurostat, 2020).

Ker ženske prevladujejo med diplomanti in diplomantkami na področju izobraževanja, so tudi v večini med učitelji in učiteljicami osnovnih (88,2 %) in srednjih šol (66,8 %). Med vodstvenim kadrom osnovnih in srednjih šol jih je nekaj manj (74,1 % oziroma 56,1 %) (SURS, 2020).

Na podiplomskem študiju sta spola skoraj izenačena. Med prejemniki in prejemnicami doktorskega naziva je bilo 54 % žensk. To se ne odraža v deležu raziskovalk, kjer jih je 32,5 % (Eurostat, 2020). Tudi med visokošolskim kadrom je žensk (42,61 %) manj kot moških (57,39 %). Med rednimi profesorji in profesoricami je delež žensk 32,5 %, izrednimi 40,9 % ter docenti in docentkami 46,3 % (SURS, 2020).

2.2.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških na področju vzgoje in izobraževanja ter zmanjšanje spolne segregacije
2. Zmanjšanje neenakosti med ženskami in moškimi v znanosti in raziskovanju
3. Odpravljanje spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih
4. Krepitev institucionalnih struktur za učinkovito vključevanje vidika spola v politike in ukrepe (izvajanje integracije načela enakosti spolov)

CILJ 1

Zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških na področju vzgoje in izobraževanja ter zmanjšanje spolne segregacije

UKREP 1

Vključevanje vsebin o enakosti žensk in moških v kurikule, učna gradiva in programe strokovnega izpopolnjevanja na področju vzgoje in izobraževanja ter uresničevanje enakovrednosti spolov pri pouku in obšolskih dejavnostih, ob upoštevanju vidika raznolikosti in presečnosti

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Zavod Republike Slovenije za šolstvo, CPI, Šola za ravnatelje, visokošolski zavodi, civilna družba

UKREP 2

Vključevanje večjega deleža ženskih avtoric in znanstvenic v kontekste učnih načrtov za osnovnošolsko in srednješolsko raven

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Zavod Republike Slovenije za šolstvo, CPI, Šola za ravnatelje

UKREP 3

Spodbujanje k spolno nestereotipnim izbiram izobraževalnih programov in študijskih smeri na vseh ravneh izobraževanja

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Zavod Republike Slovenije za šolstvo, CPI, NAKVIS, visokošolski zavodi, izvajalske organizacije

UKREP 4

Spodbujanje dejavnosti za zmanjšanje razlik med spoloma glede izobraževalnih dosežkov na terciarni ravni

Nosilec:

MIZŠ

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih zagotavljanju enakih možnosti žensk in moških na področju vzgoje in izobraževanja ter zmanjšanju spolne segregacije
- delež oseb s terciarno izobrazbo, starih od 30 do 34 let, po spolu
- dijaki in dijakinje poklicnega in srednješolskega izobraževanja po področjih izobraževanja

CILJ 2

Zmanjšanje neenakosti med ženskami in moškimi v znanosti in raziskovanju

UKREP 1

Podpora projektom in programom za povečanje udeležbe žensk v STEM ter ukrepom za zmanjšanje digitalne vrzeli oziroma razlik med spoloma na področju digitalnih tehnologij

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Zavod RS za šolstvo, CPI

UKREP 2

Sprejete ukrepe za izboljšanje položaja žensk v znanosti in raziskovanju

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Komisija za enake možnosti na področju znanosti, ARRS

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih zmanjšanju neenakosti žensk in moških v znanosti in raziskovanju
- delež doktorantk
- delež raziskovalk
- delež rednih profesorice

CILJ 3

Odpravljanje spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih

UKREP 1

Sistematično vključevanje tem o vidiku spola, enakosti spolov in prepoznavanju ter preseganju spolnih stereotipov v izobraževanju in usposabljanju, namenjena zaposlenim v državni/javni upravi

Nosilci/sodelujoči:

MDDSZ, MJU; MO, MNZ-P, MZZ

UKREP 2

Podpora pobudam in aktivnostim za odpravo seksističnih praks na različnih področjih ter uveljavljanju nediskriminatorne, vključujoče in spolno občutljive javne rabe jezika

Nosilci/sodelujoči:

Vsa ministrstva

UKREP 3

Sofinanciranje ozaveševalnih in izobraževalnih projektov nevladnih organizacij s področja enakosti spolov z namenom odpravljanja spolnih stereotipov na različnih področjih

Nosilec:

MDDSZ

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih krepitvi izvajanja integracije načela enakosti spolov ter odpravljanju spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih
- število sofinanciranih projektov nevladnih organizacij s področja enakosti spolov

CILJ 4

Krepitev institucionalnih struktur za učinkovito vključevanje vidika spola v politike in ukrepe (izvajanje integracije načela enakosti spolov)

UKREP 1

Sistematično vključevanja vidika spola v politike in ukrepe ministrstev, vključno s spodbujanjem spremljanja, zbiranja in upoštevanja podatkov, razčlenjenih po spolu, izvajanjem potrebnih analiz in raziskav ter upoštevanjem vidika spola v strateških dokumentih

Nosilci/sodelujoči

Vsa ministrstva; SURS

UKREP 2

Upoštevanje vidika spola v ukrepih in politikah, namenjenih okrevanju in blažitvi posledic po krizi, povezani s pandemijo COVID-19, zlasti na področjih, kjer so se neenakosti najbolj povečale

Nosilci/sodelujoči:

Vsa ministrstva

UKREP 3

Krepitev institucionalnih struktur in strokovnih podlag za izvajanje politik na področju enakih možnosti žensk in moških

Nosilci/sodelujoči:

Vsa ministrstva

UKREP 4

Organizacija delovnih posvetov s področja enakosti spolov za zaposlene v državni/javni upravi

Nosilca/sodelujoči:

MDDSZ, MJU; MO, MNZ-P

UKREP 5

Krepitev zakonodajnega in institucionalnega okvira in dejavnosti za preprečevanje diskriminacije zaradi spola, vključno s seznanjanjem in ozaveščanjem o možnih pravnih sredstvih z namenom izboljšanja dostopa žensk do pravnega varstva

Nosilec:

MDDSZ

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih krepitvi zakonodajnega okvira ter institucionalnih struktur za izvajanje politik enakih možnosti žensk in moških

2.3 Izboljšanje zdravja ter zmanjšanje neenakosti v zdravju med ženskami in moškimi

2.3.1 Vsebinski opis problematike

Spol ima pomembno vlogo pri pojavnosti in razširjenosti specifičnih bolezni, pa tudi pri njihovem zdravljenju ter vplivu na počutje in okrevanje. To je posledica medsebojne povezanosti bioloških razlik med spoloma in socialno-ekonomskih in kulturnih dejavnikov, ki vplivajo na vedenje žensk in moških ter dostop do zdravstvenih storitev. Zdravstvene raziskave in zdravstvena politika morajo ustrezno obravnavati in upoštevati splet družbenih in bioloških dejavnikov, ki vplivajo na razlike v ženskem in moškem zdravju. To lahko koristi obema spoloma v smislu razumevanja zdravstvenih težav, ustrezne preventive in ustreznega zdravljenja.

EU v svojih dokumentih in priporočilih obravnava zlasti naslednje vrzeli med spoloma in neenakosti v sektorjih zdravstvene politike:

- razlike med spoloma glede zdravstvenega stanja in tveganega vedenja;
- neenakosti med spoloma in ovire pri dostopu do zdravstvenih storitev s poudarkom na prikrajšanih oziroma ranljivih skupinah;
- spolno in reproduktivno zdravje;
- segregacija spolov v zdravstveni delovni sili;
- usposabljanja in izobraževanja zdravstvenih delavcev in delavk za enakost spolov in posamezne vidike, povezane s spolom.

Ženske na splošno živijo dlje od moških v vseh delih Evrope, vendar pa imajo kljub temu manj let zdravega življenja. Nekatere bolezni, kot so osteoporoza in motnje prehranjevanja, prizadenejo oba spola, vendar so pri ženskah pogostejše. Druge, na primer endometrioza in rak materničnega vratu, pa prizadenejo izključno ženske. Moški pogosteje zbolijo in umrejo zaradi raka pljuč in debelega črevesa in danke, ishemične bolezni srca in prometnih nesreč. Nekatere bolezni, na primer rak prostate, prizadenejo izključno moške.

Poleg bioloških dejavnikov na zdravstveno stanje žensk in moških različno vplivajo tudi družbene norme. Za ženske je manjša verjetnost, da bodo vključene v tvegana zdravstvena vedenja ter se posledično soočajo z manj povezanimi boleznimi in invalidnostmi kot moški. Vendar pa bodo imele bolj verjetno kot moški »nevidne« bolezni in invalidnosti, ki jih zdravstveni sistem pogosto ustrezno ne prepozna. Taki primeri vključujejo depresijo, motnje prehranjevanja, invalidnosti, povezane z domačimi nesrečami in spolnim nasiljem, pa tudi bolezni in invalidnosti, povezane s starostjo (EIGE, 2017a).

Na splošno lahko opazimo, da se ženske bolj zavedajo svojega zdravstvenega stanja in so večje uporabnice zdravstvenih storitev kot moški. Glede izbire življenjskega sloga in tveganega vedenja opazimo, da obstaja pri moških večje tveganje za slabo zdravje. Moški se soočajo z višjo stopnjo poklicne izpostavljenosti fizičnim in kemičnim nevarnostim ter rizičnih vedenj, povezanih z »moškimi normami«. Govorimo lahko o vzorcih vedenja, povezanih z moškostjo; raziskave ugotavljajo, da moški na splošno manjkraj obiščejo zdravnika, ko so bolni. Ko pridejo k zdravniku, manj verjetno poročajo o simptomih bolezni ali bolezni. Pogosto ali običajno moški zdravju posvečajo manj pozornosti kot ženske (EIGE, 2017a).

Ključna komponenta zdravja je spolno in reproduktivno zdravje, katerega temelj je varovanje spolnih in reproduktivnih pravic žensk in moških. Spolno in reproduktivno zdravje pomeni, da so ljudje sposobni imeti zadovoljivo in varno spolno življenje, imeti otroke in se svobodno odločajo, če, kdaj in

kako bodo to storili. Poleg tega morajo biti ženske in moški dobro informirani in imeti dostop do varnih, učinkovitih, cenovno dostopnih in sprejemljivih načinov načrtovanja družine po lastni izbiri ter do drugih zakonitih metod uravnavanja rodnosti in do preprečevanja spolno prenosljivih okužb. Dober in celovit dostop do informacij v zvezi s spolnim in reproduktivnim zdravjem, ki vsebuje sistematično spolno vzgojo, je treba zagotoviti že mladim. Prav tako morajo imeti vsi dostopnost do zdravstvenih storitev za preprečevanje in zdravljenje spolno prenosljivih okužb, ženske pa pravico do ustreznih kakovostnih zdravstvenih storitev, ki zagotavljajo varno nosečnost, porod in poporodno obdobje. Pomembno je, da je reproduktivno zdravje žensk in moških ustrezno obravnavano v ocenah tveganja za varnost in zdravje pri delu, ki so obvezen del organizacijskih politik.

Neenakost pri dostopu do zdravstvenega varstva je lahko pogojena z ekonomskimi in drugimi razlogi in zato je treba obravnavati različne prikrajšane skupine, kot so migranti in migrantke, etnične manjšine, invalidi in invalidke, moški, ki imajo spolne odnose z drugimi moškimi, in starejši. Zato je treba sprejeti ukrepe, ki bodo izboljšali dostop do preprečevanja bolezni, krepitve zdravja in zdravstvenih storitev ter zmanjšali neenakosti med različnimi družbenimi in starostnimi skupinami. Ukrepi morajo biti usmerjeni v spodbujanje in krepitev zdravja, predvsem zdravega življenjskega sloga, ter hkrati k preprečevanju oziroma zmanjševanju tveganih vedenj. Učinkoviti ukrepi morajo delovati po načelu univerzalnega proporcionalizma, kar pomeni, da obravnavajo celotno ciljno populacijo, hkrati pa so potrebni specifični, usmerjeni ukrepi, ki so prilagojeni potrebam in značilnostim ogroženih skupin.

Vidik spola je pomembna sestavina tudi pri vprašanjih na področju varnosti in zdravja pri delu. Pristop k zagotavljanju varnosti in zdravja pri delu mora upoštevati biološke in tudi družbene razlike med spoloma. Zlasti razlike v delu, ki ga večinoma opravljajo moški in ženske, dejavnostih, v katerih delajo, delovnih pogojih in obravnavi, ki so je deležni v družbi, vplivajo na tveganja za varnost in zdravje pri delu ter iz njih izhajajočih nevarnosti, s katerimi se moški in ženske srečujejo na delovnem mestu. Te razlike na področju varnosti in zdravja pri delu v praksi pogosto niso prepoznane in priznane. Nanje je treba opozarjati in tako prispevati k spodbujanju kulture preventive varnosti in zdravja pri delu ter ustvarjanju kakovostnih delovnih mest za vse.

2.3.2 Stanje v Republiki Sloveniji

Čeprav je pričakovano trajanje življenja ob rojstvu nižje za moške (78,5 leta, ženske 84,4 leta), lahko ženske pričakujejo nekaj manj mesecev življenja v zdravju (ženske 54,6 leta, moški 56,3 leta) (Eurostat, 2020). Ženske najpogosteje umirajo zaradi bolezni obtočil, moški zaradi neoplazem. Zaradi raka je v letu 2017 največ moških (787) in žensk (458) umrlo zaradi raka sapnice in pljuč, pri moških sledita rak prostate (464) in rak debelega črevesa (252), pri ženskah rak dojke (433) in rak trebušne slinavke (194) (Zadnik in Žagar, 2020). Presejalni programi zgodnjega odkrivanja raka (ZORA, DORA, SVIT) pomembno prispevajo k zgodnejšemu odkrivanju raka in zmanjšanju števila umrlih. Odzivnost moških na sodelovanje v programu zgodnjega odkrivanja raka debelega črevesja in danke (SVIT) je skozi celotno obdobje izvajanja za približno 10 % nižja kot pri ženskah. Leta 2019 se je na sodelovanje v programu odzvalo 60,1 % moških in 70,7 % žensk (NIJZ, 2020b).

Zdrav življenjski slog je eden od ključnih dejavnikov, ki prispevajo k dobremu zdravju. Vključuje zdravo prehrano, zadostno gibanje, spanje, poleg tega pa izogibanje tveganim vedenjem, kot so kajenje, čezmerno uživanje alkohola, neredno in pretirano prehranjevanje, ki vodi v debelost, stresen način življenja itd. Moški se manj zdravo prehranjujejo kot ženske, kajti ne glede na starost redkeje redno uživajo zajtrk kot ženske, prav tako zelenjavo, pogosteje pa dodatno solijo hrano in uživajo sladke pijače. Primerno telesno aktivnost po priporočilih dosega 31 % odraslih prebivalcev

Slovenije, primerjave po spolu govorijo v prid moških, čeprav so ženske tiste, ki pogosteje uporabljajo aktivne oblike transporta na delo ali študij. Pri moških so tvegana vedenja pogostejša. Kadi 25,2 % moških in 20,9 % žensk. Škodljiva raba alkohola je izrazito tvegano vedenje pri moških, kajti deleži čezmernega uživanja alkohola so skoraj trikrat večji kot pri ženskah, prav tako se moški veliko pogosteje visokotvegano opijajo kot ženske. Kopičenje nezdravih življenjskih vzorcev potencira razvoj kroničnih nenalezljivih bolezni. Moški imajo pogosteje dva ali več dejavnikov tveganja kot ženske. Ženske pogosteje občutijo stres in ga težje obvladujejo kot moški. Trendi kažejo, da se predvsem povečuje stres, povezan z odnosi in obremenitvami na delovnem mestu.

Umrljivost zaradi samomorov je bistveno višja pri moških (307) kot pri ženskah (87). Moški pogosteje kot ženske umirajo tudi zaradi nesreč, prometnih nesreč in alkoholizma (NIJZ, 2020b).

Ženske pogosteje kot moški obišejo zdravnika oziroma zdravnico in so tudi pogosteje hospitalizirane. Stopnja hospitalizacije zaradi vseh vzrokov je bila pri moških najvišja v starosti 80 let in več, pri ženskah 85 let in več, nato sledi starostna skupina 0–4 leta, najnižja pa je pri moških v starosti 20–29 let ter pri ženskah v starosti 7–9 let (NIJZ, 2020b).

Po podatkih ZZZS na dan 1. oktobra 2020 imamo v Sloveniji na primarni ravni 148,47 ginekoloških timov, povprečno število opredeljenih žensk na ginekologa oziroma ginekologinjo je 4.512, kar presega strokovni normativ. 55 % ginekoloških timov dela v zdravstvenih domovih, 27 % je koncesionarjev, približno 18 % pa jih dela v bolnišnicah.

Skupine z ranljivostmi, ki imajo številne ovire v dostopu do zdravja tako na sistemski kot individualni ravni, je identificirala tudi raziskava »Analiza ranljivosti in neenakosti v zdravju v lokalnih skupnostih«, ki jo izvedel NIJZ v 25 okoljih v Sloveniji v letih 2018–2019: starejše, ovdovele ženske in moške, kmečke ženske in priseljenke, ženske po ločitvi, ženske, ekonomsko odvisne od moža, romske ženske, starejše samske moške, moške in ženske brez obveznega ali dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja itd. (NIJZ, 2020a).

Podatki NIJZ o prijavljenih poškodbah na delovnem mestu kažejo, da se pogosteje poškodujejo moški, zlasti mladi. Leta 2019 je bilo prijavljenih 13.926 poškodb pri delu, od tega so jih 74 % doživeli moški. Med tistimi, ki so doživeli hujšo poškodbo pri delu, je bilo moških 83 %. V tem letu se je na delovnih mestih zgodilo 15 nezgod s smrtnim izidom, v vseh primerih so bili žrtve moški. Glede na starost je največ prijavljenih poškodb pri delu na 1.000 zaposlenih v starostni skupini od 15 do 19 let (57,6) in v starostni skupini od 20 do 24 let (36,8). V vseh starostnih skupinah med poškodovanimi prevladujejo moški (NIJZ, 2020b).

2.3.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Varovanje in krepitev zdravja ter preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin
2. Zmanjšanje neenakosti v zdravju ter zagotavljanje enake dostopnosti do kakovostnih in varnih zdravstvenih storitev ranljivim skupinam žensk in moških
3. Krepitev in varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja s posebnim poudarkom na mladostnikih in mladostnicah ter ženskah v obporodnem obdobju in na spoštovanju vsakega novega človeškega življenja

CILJ 1

Varovanje in krepitev zdravja ter preprečevanje bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin

UKREP 1

Izvajanje aktivnosti in ukrepov krepitev in varovanje zdravja ter preprečevanje bolezni s specifičnim usmerjenim pristopom k ranljivim skupinam (npr. invalidne ženske, starejše ženske, brezposelne ženske, priseljenke, Rominje, ženske iz drugih kulturnih okolij)

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ

UKREP 2

Sofinanciranje programov na področju javnega zdravja na različnih področjih (na področju prehrane in telesne dejavnosti za zdravje, preprečevanja nalezljivih bolezni s cepljenjem, obvladovanja okužbe s HIV in drugih spolno prenosljivih okužb, rabe dovoljenih in prepovedanih drog ter nekemičnih zasvojenosti, kroničnih nenalezljivih bolezni in krepitev duševnega zdravja)

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NVO, strokovne institucije

UKREP 3

Razvoj in implementacija programov krepitev zdravja in preventive za ranljive skupine v zdravstvenem (zdravstvenovzgojni centri in centri za krepitev zdravja, patronažna dejavnost) in socialnem varstvu ter v lokalnih skupnostih po modelu skupnostnega pristopa

Nosilec/sodelujoči:

MZ; MDDSZ, NIJZ, ZZZS, NVO, strokovne institucije

UKREP 4

Izvajanje programov pomoči različnim ranljivim skupinam žensk (žrtve nasilja, pripornice in obsojenke, ženske v prostituciji, ženske, odvisne od ilegalnih drog) z namenom krepitev duševnega zdravja in zagotavljanja celostnega pristopa

Nosilca/sodelujoči:

MZ, MP; URSIKS, NIJZ, Beli obroč Slovenije; Društvo za pomoč žrtvam kaznivih dejanj, Inštitut stopinje za logoterapijo, mediacijo, izobraževanje in raziskovanje, Društvo Ključ – center za boj proti trgovini z ljudmi

UKREP 5

Izvajanje aktivnosti in ukrepov, namenjenih prepoznavanju vzrokov za neudeležbo in neodzivnost odrasle populacije, med katero prevladujejo moški, v preventivnih programih ter za izboljšanje odzivnosti pri uporabi zdravstvenih storitev in preventivnih programov

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, FDV, Univerza v Ljubljani

UKREP 6

Izboljšanje odzivnosti v programu SVIT s poudarkom na aktivnostih za izboljšanje vključevanja moških

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, NVO

UKREP 7

Zagotavljanje varnosti in zdravja pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma oziroma raznolikosti delavcev in delavk

Nosilec:

MDDSZ

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih varovanju in krepitvi zdravja žensk in moških
- število sofinanciranih programov, namenjenih krepitvi javnega zdravja na različnih področjih
- odzivnost na preventivne programe po spolu

CILJ 2

Zmanjšanje neenakosti v zdravju ter zagotavljanje enake dostopnosti do kakovostnih in varnih zdravstvenih storitev ranljivim skupinam žensk in moških

UKREP 1

Izvedba raziskav in prilagojenih pristopov v presejalnih programih za raka z namenom povečanja udeležbe ranljivih skupin žensk in moških v presejalnih programih ter zmanjšanja umrljivosti zaradi rakov, ki jih s presejanjem lahko preprečimo ali odkrijemo v zgodnejšem stadiju, ko je preživetje večje (državni programi SVIT, DORA in ZORA)

Nosilec/sodelujoči:

MZ; nosilci presejalnih programov za rake (Onkološki inštitut Ljubljana)

UKREP 2

Izobraževanje zdravstvenih delavk in delavcev za učinkovitejšo prepoznavo žensk s povečanim tveganjem (ranljivih) za težave v duševnem zdravju, nasilje v družini, zasvojenosti in usmerjanje k virom pomoči in zdravljenja v obdobju nosečnosti in po rojstvu

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, Združenje za perinatalno medicino (SZD)

UKREP 3

Stopnjevana intervencija »Svetovanje o dojenju za podporo ženskam in družinam s specifičnimi težavami v poporodnem obdobju«

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ

UKREP 4

Nadgrajen in prenovljen program vzgoje za zdravje »Priprava na porod in starševstvo« z vključitvijo vsebin sodelovalnega starševstva od rojstva naprej ter podpornega partnerstva za enakopravnejše sodelovanje moških in žensk v družinskem življenju

Nosilec/sodelujoči:

MZ; MDDSZ, NIJZ

UKREP 5

Razvoj in implementacija ciljanih intenzivnih programov psihosocialne podpore za ranljive nosečnice in družine z dojenčkom z namenom zmanjševanja neenakosti v zdravju in preprečevanja medgeneracijskega prenosa ranljivosti

Nosilec/sodelujoči:

MZ; MDDSZ, NIJZ, Centri za duševno zdravje

UKREP 6

Sistemska implementacija obravnavanja ranljivosti in neenakosti v centrih za krepitev zdravja v zdravstvenih domovih, s sodelovanjem partnerjev v lokalni skupnosti in s strani patronažnega varstva

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, zdravstveni domovi, Centri za krepitev zdravja, patronažno varstvo

UKREP 7

Preprečevanje okužbe s HIV in z njo povezane diskriminacije, stigmatizacije in neenakosti, s sofinanciranjem programov preprečevanja HIV in drugih spolno prenosljivih okužb, vključno s spodbujanjem testiranja s svetovanjem in zdravljenja ter vrstniške podpore med moškimi, ki imajo spolne odnose z moškimi, opolnomočenja oseb, ki živijo s HIV, ter ozaveščanja splošne in strokovne javnosti

Nosilec/sodelujoči:

MZ; Komisija za AIDS, NIJZ, Klinika za infektivne bolezni in vročinska stanja UKC Ljubljana, Inštitut za mikrobiologijo in imunologijo MF LJ, NVO

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih zmanjšanju neenakosti v zdravju in zagotavljanje enake dostopnosti do kakovostnih in varnih zdravstvenih storitev ranljivim skupinam žensk in moških
- pričakovano trajanje življenja ob rojstvu po spolu
- pričakovano trajanje zdravega življenja po spolu
- obolevnost prebivalstva po vrsti bolezni in spolu
- obolevnost prebivalstva po vzroku in spolu
- umrljivost prebivalstva po vzroku in spolu
- obolevnost in umrljivost zaradi raka materničnega vratu, raka dojke in raka prostate
- število samomorov po spolu in starosti

CILJ 3

Krepitev in varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja s posebnim poudarkom na mladostnikih in mladostnicah ter ženskah v obporodnem obdobju in na spoštovanju vsakega novega človeškega življenja

UKREP 1

Izboljšanje dostopnosti do primarnega reproduktivnega zdravstvenega varstva s širitvijo mreže izvajalcev

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, Združenje za primarno ginekologijo SZD, ZZZS

UKREP 2

Zagotavljanje enakih možnosti s širitvijo nacionalnega programa cepljenja s cepljenjem dečkov proti okužbam s HPV

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, ZZZS, Center za nalezljive bolezni

UKREP 3

Posodobitev vsebine preventivnih programov za varovanje reproduktivnega zdravja

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, ZZZS, Združenje za primarno ginekologijo SZD, Združenje za perinatalno medicino SZD

UKREP 4

Krepitev kapacitet na nacionalni ravni za spremljanje in razvoj kazalnikov reproduktivnega zdravja

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ

UKREP 5

Razvoj smernic za »na travmo občutljive« obporodne skrbi (med drugim za ženske, žrtve spolnega nasilja in zlorab, ženske z obremenjujočimi izkušnjami v otroštvu ...) in njihova implementacija v zdravstvene storitve, ki se izvajajo na primer v zdravstvenih domovih, v porodnišnicah in patronažni službi

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ

UKREP 6

Razvoj in implementacija modela mladim prijaznega reproduktivnega zdravstvenega varstva v okviru storitev primarnega reproduktivnega zdravstvenega varstva

Nosilec/sodelujoči:

MZ; NIJZ, Združenje za primarno ginekologijo SZD

UKREP 7

Razvoj in izvajanje programov ozaveščanja in informiranja mladih o spolnem in reproduktivnem zdravju in pravicah, vključno s sistematično vzgojo za zdravo spolnost in enakopravne odnose med spoloma v šolah oziroma šolskem kurikulumu

Nosilca/sodelujoči:

MZ, MIZŠ; NIJZ, zdravstveni domovi,

UKREP 8

Stalna skrb za dostop do varnih, učinkovitih, cenovno dostopnih in sprejemljivih načinov načrtovanja družine, vključno z zagotavljanjem brezplačne kontracepcije in pravice do svobodnega odločanja o rojstvu otrok v okviru obveznega zdravstvenega zavarovanja

Nosilec/sodelujoči:

MZ; ZZZS, NIJZ

Kazalniki:

- število posodobljenih preventivnih programov za varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja
- stopnja zadovoljstva in skladnost s smernicami SZO Standardi za izboljšanje kakovosti oskrbe mater in novorojenčkov v porodnišnicah (rezultati raziskave o kakovosti obporodne skrbi z vidika uporabnic in analiza podatkov iz PIS RS)
- stopnja rodnosti
- stopnja maternalne umrljivosti
- stopnja perinatalne umrljivosti

- stopnja dovoljene splavnosti po starostnih skupinah
- število dovoljenih splavov
- uporaba kontracepcije po vrsti kontracepcije in starosti (delež mladih žensk in moških, starih 18 do 24 let, ki so ob prvem spolnem odnosu uporabili kondom)

2.4 Preprečevanje in boj proti vsem oblikam nasilja nad ženskami

2.4.1 Vsebinski opis problematike

Nasilje nad ženskami in deklicami je kršitev temeljnih človekovih pravic in med najbolj razširjenimi oblikami diskriminacije zaradi spola. Povzroča resno psihološko, fizično in ekonomsko škodo ženskam, otrokom, družinam, skupnostim in družbi kot celoti. O nasilju nad ženskami govorimo zato, ker gre za različne oblike t. i. nasilja zaradi spola, ki koreninijo v neenakih razmerjih moči med ženskami in moškimi, zaradi česar ga ženske doživljajo nesorazmerno pogosteje. Na preprečevanje nasilja nad ženskami posebej opozarja Odbor za odpravo diskriminacije žensk v svojem Splošnem priporočilu, št. 19 (in Splošnem priporočilu št. 35) o nasilju nad ženskami. Nasilje zaradi spola opredeli kot obliko diskriminacije žensk ter poudari, da je nasilje proti ženskam ovira za doseganje enakosti, razvoja in miru ter predstavlja kršenje pravic in temeljnih svoboščin žensk.

EIGE ocenjuje, da stroški za družbo samo zaradi tovrstnega nasilja v EU znašajo 226 milijard evrov letno. Vseeno je treba poudariti, da govoriti o »nasilju nad ženskami« ne pomeni zanemariti tega, da tudi moški doživljajo nasilje, ki ga je treba prav tako nasloviti in resno obravnavati. Pomemben del spodbujanja kulture nenasilja v zasebni in javni sferi je tudi vzgoja fantov in moških za nenasilje ter vključevanje moških v različne pobude, namenjene preprečevanju in boju proti vsem oblikam nasilja zaradi spola.

Ukrepi na evropski ravni, ki se lahko uporabljajo za odpravo nasilja nad ženskami, vključujejo direktivo 2012/29/EU o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj in Istanbulske konvencije. Direktiva o žrtvah, sprejeta leta 2012, ki določa minimalne standarde na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj v EU, se posebej sklicuje na žrtve nasilja na osnovi spola, žrtve spolnega nasilja in žrtve nasilja v odnosu z bližnjimi.

Istanbulska konvencija, ki jo je Svet Evrope sprejel leta 2011, pa je prvi pravno zavezujoč instrument v Evropi, ki celovito obravnava različne oblike nasilja nad ženskami, kot so psihično nasilje, zalezovanje, fizično nasilje, spolno nasilje in spolno nadlegovanje. V ospredje postavlja pravice žrtve, z zagotavljanjem ukrepov, kot so:

- preprečevanje nasilja, boj proti diskriminaciji, kazenskoopravni ukrepi za boj proti nekaznovanju;
- zagotavljanje zaščite in pomoči žrtvam, zaščita otrok ter prosilk za azil in begunk;
- uvedba postopkov za oceno tveganja in ocenjevanje tveganja z boljšim zbiranjem podatkov, tudi s kampanjami ali programi ozaveščanja, med drugim v sodelovanju z nacionalnimi institucijami za človekove pravice in organi za enakost, civilno družbo ter nevladnimi organizacijami.

Ženske in dekleta so še vedno prepogosto izpostavljene nasilju v družini, spolnemu nadlegovanju, psihološkemu, fizičnemu in ekonomskemu nasilju, zalezovanju, spolnemu nasilju, posilstvu, pod prisilo sklenjeni zakonski zvezi, pohabljanju ženskih spolnih organov, prisilnemu splavu

in prisilni sterilizaciji, spolnemu izkoriščanju in trgovini z ljudmi ter drugim oblikam nasilja, ki pomenijo grobo kršitev njihovih človekovih pravic in dostojanstva. Ženske in deklice so še zlasti ranljive v konfliktnih in izrednih razmerah, ko se nasilje, izsiljevanje, trgovina z ljudmi, izkoriščanje in številne druge oblike nasilja zaradi spola še okrepijo. Skoraj vse žrtve trgovine z ljudmi zaradi spolnega izkoriščanja v EU so ženske in deklice iz tretjih držav, ki imajo za sabo nevarno potovanje. V skladu z Istanbulsko konvencijo, ki celovito določa obveznosti pogodbenic za preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini, se ni mogoče sklicevati na kulturo, običaje, vero, tradicije ali t. i. »čast«, da bi upravičili nasilna dejanja nad ženskami.

Nasilje nad ženskami in deklicami, tudi v družini, predstavlja povsod po svetu resen in razširjen družbeni problem. V kontekstu pandemije COVID-19 smo v mnogih delih sveta priča porastu femicida in nasilja zaradi spola, vključno z nasiljem v družini. Krize zaradi pandemije COVID-19 naj bi bile med letoma 2020 in 2030 povod za dodatnih 13 milijonov otroških porok, ki se drugače ne bi zgodile (EK, 2020b).

NVO opozarjajo, da žrtve še vedno le redko prijavijo nasilje, še zlasti v negotovih razmerah, kot je pandemija. Da bi prekinili začarani krog molka in osamljenosti tistih, ki so žrtve nasilja, je treba zagotoviti, da se povzročitelji preganjajo in ustrezno obsodijo ter da so ženske in dekleta, ki so preživele nasilje, deležne ustrezne podpore in priznanja v okviru pravosodnega sistema. V večini primerov umorov žensk (femicida) so povzročitelji njihovi zakonci, nekdanji zakonci, partnerji ali nekdanji partnerji, ki se ne sprijaznijo z razpadom njihove zakonske zveze ali razmerja. Ker pri nasilju na podlagi spola žrtev pogosto pozna povzročitelja in je v številnih primerih od njega odvisna, gre tudi za strah pred prijavo nasilja. Zato je ključno, da država sprejme ukrepe, s katerimi bo zagotovila, da se hujše oblike nasilja preganjajo po uradni dolžnosti.

Tako ženske kot moški doživljajo spolno nasilje, vendar je večina žrtev žensk in deklet. Poročilo FRA *Nasilje nad ženskami: vseevropska raziskava* kaže razširjenost različnih oblik nasilja, vključno s spolnim nasiljem, čeprav večina žensk nasilja pogosto sploh ne prijavi, poleg tega na ravni celotne EU obstaja pomanjkanje primerljivih podatkov (FRA, 2014). K boljšemu in učinkovitejšemu delu z žrtvami nasilja pomembno pripomorejo programi pomoči žrtvam ter izobraževanja in usposabljanja za policijo, centre za socialno delo, zdravstveno osebje, NVO ter pedagoški in svetovalni kader, ki se srečujejo z različnimi oblikami nasilja. Pri teh dejavnostih ima pomembno vlogo sodelovanje državnih institucij z nevladnimi organizacijami. Izvedene dejavnosti pripomorejo k izboljšanju systemske obravnave žrtev nasilja v družini in storilcev nasilnih dejanj s posebnim poudarkom na zaščiti ranljivih družbenih skupin, hkrati pa krepijo medresorsko in interdisciplinarno sodelovanje.

Vsaka deseta ženska je izpostavljena tudi spolnemu nadlegovanju ali zalezovanju s pomočjo novih tehnologij. Dejstvo je, da je na internetu in v družbenih medijih vse več žensk in deklet žrtev nasilja na podlagi spola, zato je treba sprejeti konkretne ukrepe za obravnavanje teh novih oblik kaznivih dejanj, vključno s spolnim izsiljevanjem, novačenjem za spolne namene in »maščevalno pornografijo«, ter zaščititi žrtve, ki se spopadajo s hudo travmo, ki lahko včasih pripelje tudi do samomora.

V zadnjem času je bilo v okviru mednarodnih organizacij (zlasti MOD) veliko pozornosti posvečene problematiki nasilja in nadlegovanja zaradi spola na delovnem mestu, saj predstavljata veliko oviro za dostojno delo, ki spoštuje integriteto, zagotavlja varnost, odgovornost in avtonomnost delavcev in delavk, poseg v dostojanstvo ter telesno in duševno celovitost ter hudo kršitev človekovih pravic. Hkrati škoduje gospodarstvu in družbenemu napredku, saj se s tem spodkopavajo temelji delovnih odnosov in zmanjšuje storilnost.

Ženske, ki se soočajo s presečnimi in številnimi oblikami diskriminacije, kot so migrantke, begunke in prosilke za azil, invalidke, pripadnice LGBTIQ+, romske ženske, ženske z večjim številom otrok ipd., so v zvezi z nasiljem še bolj ranljive ter jim je treba zagotoviti polno podporo in zaščito ter uživanje njihovih temeljnih pravic. V skladu z Istanbulsko konvencijo, ki celovito določa obveznosti pogodbenic in preprečevanje nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini, se ni mogoče sklicevati na kulturo, običaje, vero, tradicije in t. i. »čast«, da bi upravičili nasilja dejanja nad ženskami.

2.4.2 Stanje v Republiki Sloveniji

Po podatkih vseevropske raziskave o nasilju nad ženskami, ki jo je izvedla FRA (2014), je v Sloveniji žensk, ki so bile od 15. leta starosti žrtve fizičnega in/ali spolnega nasilja s strani sedanjega partnerja, 5 %, in bivšega partnerja, 21 %. Žrtev psihičnega nasilja s strani sedanjega partnerja je 20 % in bivšega partnerja 46 %. 14 % žensk je doživelo zalezovanje, 44 % žensk pa spolno nadlegovanje. Pred starostjo 15 let je eno od oblik nasilja (fizično, spolno ali psihično) doživelo 16 % deklic (FRA, 2014). Raziskava, ki je bila leta 2019 opravljena v okviru projekta Odklikni (Odklikni, 2019), je pokazala, da je med osnovnošolsko populacijo (7. do 9. razred) vsaj eno obliko spletnega nadlegovanja v preteklem šolskem letu doživelo 56 % učenk in 50 % učencev. Med srednješolsko populacijo je vsaj eno obliko spletnega nadlegovanja v preteklem šolskem letu doživelo 65 % dijakinj in 55 % dijakov. Raziskava je še razkrila, da dekleta zaradi spletnega nadlegovanja pogosteje zaznavajo resne posledice (nemoč, depresija, stres, strah) ter da so fantje najpogostejši spletni nadlegovalci tako deklet kot fantov (Odklikni, 2019).

Nasilje nad ženskami se je v času pandemije COVID-19 povečalo. V letu 2020 je policija obravnavala 1.478 kaznivih dejanj nasilja v družini, kjer je bila podana kazenska ovadba na podlagi 191. člena KZ-1, kar je 10 % več kot v letu 2019, ko jih je bilo 1.336. Večinoma je šlo za odrasle žrtve, med osumljenci pa so v 95% prevladovali moški (Poročilo o delu policije, 2018, 2019 in 2020).

Glede storitev za pomoč žrtvam in njihovim svojcem imamo v Sloveniji v okviru sistema socialnega varstva vzpostavljano gosto in regionalno dobro pokrito mrežo javnih služb (socialnovarstvene storitve) ter mrežo socialnovarstvenih programov. V zadnjih letih so bili izvedeni številni ukrepi, ki prispevajo k izboljšanju celostne obravnave žrtev nasilja v družini, ter projekti za širitev mreže kriznih centrov, materinskih domov in varnih hiš po Sloveniji. Število kapacitet za nastanitev žrtev nasilja se povečuje. Med vsemi programi za preprečevanje nasilja se je v letu 2020 sofinanciralo 21 nastanitvenih programov, ki uporabnikom in uporabnicam ponujajo okoli 450 ležišč širom Slovenije. V ta sklop programov so vključeni programi materinskih domov (8 programov) ter 13 programov varnih hiš, zatočišč in kriznih centrov. Poleg tega je MDDSZ sofinanciralo še 12 svetovalnic za žrtve nasilja, med katerimi je bil 1 podprogram namenjen treningu socialnih veščin za povzročitelje nasilja, 1 program preventivi pred nasiljem nad starejšimi in 1 program telefonskemu svetovanju. MDDSZ je za programe za preprečevanje nasilja v letu 2020 namenilo skupaj 3.342.550,00 evra, kar predstavlja slabi dve tretjini (62,2 %) vseh pridobljenih sredstev omenjenih programov, sredstva pa se iz leta v leto povečujejo.

Republika Slovenija je v zadnjem desetletju naredila velik korak na področju obravnavanja in preprečevanja nasilja v družini. Ob sprejetju Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) je sprejela Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 (ReNPPND0914), ki podrobne opredeljuje ukrepe za zaščito žrtev; prav tako je sprejela podzakonske akte, ki na operativni ravni določajo ravnanje različnih organov in služb v zvezi z obravnavo nasilja v družini: Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti in Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode.« Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju v družini. Vsi ti normativni ukrepi so

prispevali k izboljšanju sistemske ureditve preprečevanja in boja proti vseh oblik nasilja nad ženskami, vključno z nasiljem v družini. Leta 2015 je Republika Slovenija ratificirala Istanbulsko konvencijo, leta 2019 pripravila prvo nacionalno poročilo o izvajanju Istanbulske konvencije, leta 2020 pa poročilo tudi zagovarjala pred neodvisnim nadzornim mehanizmom Sveta Evrope GREVIO.

Na področju boja proti trgovini z ljudmi Vlada RS že več let sofinancira številne preventivne projekte ozaveščanja, ki jih izvajajo nevladne in humanitarne organizacije. Aktivnosti so namenjene splošni javnosti in tudi ranljivim skupinam (mladostnikom in mladostnicam, potencialnim žrtvam delovnega izkoriščanja nasilnih dejanj s posebnim poudarkom na zaščiti ranljivih družbenih skupin, beguncem in begunkam ter migrantom in migrantkam, zlasti mladoletnim brez spremstva). V obdobju 2018–2020 je bilo s pomočjo dodatnih finančnih sredstev s strani UN v projekt ozaveščanja mladostnikov in mladostnic o trgovini z ljudmi vključeno tudi ozaveščanje o prisilnih in dogovorjenih porokah. Pomoč žrtvam trgovine z ljudmi se izvaja v okviru projektov oskrbe žrtev trgovine z ljudmi v krizni namestitvi, ki ga sofinancira MDDSZ, in varnem prostoru, ki ga sofinancira MNZ. Projekte izvajajo nevladne in humanitarne organizacije, izbrane na javnem razpisu, ki ga ministrstvo izvedeta vsaki dve leti. Od leta 2019 se izvaja tudi program reintegracije žrtev trgovine z ljudmi, ki je prvi korak k njihovemu samostojnemu življenju brez nasilja, izkoriščanja in kršenja človekovih pravic. Od tega leta se izvaja tudi projekt PATS – Prepoznavanje, pomoč in zaščita žrtev trgovine z ljudmi in/ali spolnega nasilja v azilnih postopkih v Republiki Sloveniji, namenjen informiranju prosilk in prosilcev za mednarodno zaščito ter zaposlenih o prisotnosti in nevarnostih trgovine z ljudmi. Za preprečevanje in ukrepanje v primerih spolnega nasilja in nasilja zaradi spola je bila v okviru tega projekta ustanovljena tudi posebna strokovna skupina, ki deluje po sprejetih operativnih protokolih.

V Republiki Sloveniji se izvajajo sistematična izobraževanja z namenom doseganja visoke stopnje usposobljenosti ter ozaveščenosti vseh akterjev in izvajalcev zunanje in varnostne politike Republike Slovenije o pomenu preprečevanja spolnega in na spolu temelječega nasilja pri izvajanju mednarodnih operacij in misij (civilne in vojaške misije), izvajanje humanitarnega delovanja in razvojne pomoči. Tudi policija ima program za redno usposabljanje policistov in policistk ter kriminalistov in kriminalistk na področju preiskovanja nasilja v družini in ga tudi redno izvaja. Program usposabljanja za preiskovanje in preprečevanje nasilja v družini poteka po sistemu »train the trainers« – usposabljanje multiplikatorjev za nasilje v družini, na usposabljanjih pa so redno prisotni CSD, zdravstvo, tožilstvo, sodišče in NVO.

2.4.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za učinkovitejšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami
2. Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva
3. Boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola
4. Zagotavljanje varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola

CILJ 1

Krepitev medresorskega povezovanja in sodelovanja za boljšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami ter boljšo informiranost strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami

UKREP 1

Vzpostavitev in izvajanje rednih, obveznih in neobveznih, sistematičnih in po potrebi tudi medresorskih izobraževanj za zaposlene na policiji, MO in SV, sodiščih, tožilstvih, na področju socialnega varstva, v vzgojno-izobraževalnih zavodih in zdravstvu, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko in žrtvami nasilja v družini in drugimi oblikami nasilja nad ženskami, vključno s spolnim nasiljem

Nosilci/sodelujoči:

MNZ-P, MP, MDDSZ, MIZŠ, MZ; CIP, SCSD, CSD, NVO, Socialna zbornica Slovenije, vzgojno-izobraževalni zavodi

UKREP 2

Izvajanje aktivnosti, ki spodbujajo medresorsko sodelovanje in povezovanje z namenom izboljšanja kakovosti podatkov, usklajevanja ciljev in ukrepov ter izmenjave informacij glede vseh oblik nasilja nad ženskami

Nosilci:

MDDSZ, MNZ-P, MO

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih krepitvi medresorskega povezovanja in sodelovanja

CILJ 2

Celovita in ustrezna podpora žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah žensk, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva

UKREP 1

Razpršitev in okrepitev mreže socialnovarstvenih programov za pomoč žrtvam nasilja v družini in nad ženskami ter za delo s povzročitelji nasilja, ki bosta omogočala enako geografsko dostopnost do programov ter bolj specializirano podporo konkretnim ciljnim skupinam z različnimi osebnimi okoliščinami, vključno s pravočasno, raznoliko in brezplačno psihosocialno pomočjo

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; javni zavodi, NVO

UKREP 2

Izboljšanja prakse celostne obravnave žrtev nasilja v družini in nasilja nad ženskami z rednim in sistematičnim spremljanjem učinkov izvajanja programov pomoči

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MZ, SCSD, CSD, MNZ- P, javni zavodi, NVO

UKREP 3

Sistematična in dosledna obravnava vseh prijavljenih dogodkov z elementi nasilja ter izvajanje ukrepov za zaščito žrtev in zoper povzročitelje nasilja

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; MDDSZ

UKREP 4

Zagotavljanje celovite podpore žrtvam nasilja z rednim, sistematičnim in doslednim seznanjanjem žrtev z vsemi pravicami ob prijavi kaznivih dejanj, s povezovanjem žrtev z nevladnimi organizacijami v nadaljnjem postopku in ozaveščanjem javnosti o pravicah žrtev

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; MDDSZ, CSD, NVO

UKREP 5

Varovanje in krepitev pravic žrtev trgovine z ljudmi v postopkih obravnave primerov spolnega nasilja in nasilja, povezanega s spolom, vključno s škodljivimi praksami

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; MDDSZ, Medresorska delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi, nevladne in humanitarne organizacije

UKREP 6

Ozaveščanje ciljnih skupin in opolnomočenje strokovnih delavcev in delavk za delo in učinkovitejše ukrepanje v primeru begov mladoletnih oseb v škodljiva okolja – t. i. zgodnje ali prisilne poroke

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; MDDSZ, CIP, SCSD, UN

UKREP 7

Zaščita in podpora žrtvam spolnega nasilja in nasilja na podlagi spola v postopkih mednarodne zaščite s posebno pozornostjo do ranljivih skupin žensk (mladoletnice, samohranilke, nosečnice, ženske, žrtve trgovine z ljudmi, mladoletnice brez spremstva itd.)

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo beguncev (UOIM)

UKREP 8

Podpora in svetovanje ženskam na prestajanju kazni zapora z izkušnjami nasilja v družini ter nasilja nad ženskami z razvijanjem in organiziranjem psiholoških programov pomoči na področju duševnega zdravja

Nosilec/sodelujoči:

MP; URSIKS

Kazalniki:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih celoviti in ustrezni podpori žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami
- statistični podatki o nasilju v družini in nasilju nad ženskami (letna poročila slovenske policije)
- število in delež sredstev, namenjenih sofinanciranju programov za preprečevanje nasilja v družini in nasilja nad ženskami

CILJ 3

Boljša usposobljenost stroke in ozaveščenost o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola

UKREP 1

Izvajanje usposabljanj za strokovne delavce in delavke o spletnem nasilju, zlasti o spletnih spolnih zlorabah

Nosilec/sodelujoči:

MNZ-P; MP, MDDSZ, MIZŠ, CIP, CSD

UKREP 2

Ozaveščanje javnosti, zlasti mladih, o nevarnostih in posledicah spletnega nasilja ter sodelovanje z NVO pri različnih projektih o spletnem nasilju

Nosilec/sodelujoči:

MDDSZ; MNZ-P, MIZŠ

Kazalnik:

- število izvedenih aktivnosti in izobraževanj, namenjenih usposobljenosti stroke in ozaveščenosti o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola

CILJ 4

Zagotavljanje varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola

UKREP 1

Sprejetje strategije za izvajanje ukrepov za preprečevanje nasilja zaradi spola na delovnem mestu, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola in boj proti njim ter ukrepov za učinkovito zaščito delavk in delavcev, ki pripadajo eni ali več ranljivim skupinam ali skupinam v ranljivem položaju

Nosilca:

MDDSZ, MJU

UKREP 2

Razvoj orodij in usposabljanja delodajalcev ter sindikatov za preprečevanje, prepoznavo in obravnavo primerov nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola na delovnem mestu ter krepitev usposobljenosti organov nadzora ter strokovnih delavk in delavcev za varnost in zdravje pri delu

Nosilec:

MDDSZ

UKREP 3

Sprejetje ustreznih pravnih aktov za preprečevanje in učinkovito sankcioniranje spolnega in drugega nadlegovanja na področju visokega šolstva

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; NAKVIS, visokošolski zavodi

Kazalnika:

- število izvedenih aktivnosti, namenjenih zagotavljanju varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola
- sprejetje strategije za izvajanje ukrepov za preprečevanje nasilja zaradi spola na delovnem mestu, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola in za boj proti njim

2.5 Spodbujanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških pri odločanju

2.5.1 Vsebinski opis problematike

Ženske predstavljajo več kot polovico prebivalstva in volilnega telesa ter so v povprečju bolj izobražene od moških. Kljub temu so nezadostno zastopane na položajih odločanja na vseh ravneh političnega odločanja, na vodstvenih in vodilnih položajih v gospodarstvu in v drugih organizacijah. Enaka udeležba žensk in moških pri odločanju je vprašanje družbene pravičnosti, spoštovanja človekovih pravic in tudi dobrega upravljanja in upoštevanja potreb obeh polovic prebivalstva.

Nezadostna zastopanost žensk pri odločanju je zelo obsežen in večplasten problem, ki ga je treba postaviti v širši kontekst politik, zato so EU politike usmerjene predvsem v:

- podporo sprejetju zavezujočih ciljnih deležev/kvot kot začasnih posebnih ukrepov, zlasti na področju političnega in gospodarskega odločanja;
- odpravljanje splošnih ovir, ki izhajajo iz stanja glede enakosti spolov v družbi, vključno z odpravljanjem spolne segregacije v izobraževanju in pri zaposlovanju, spodbujanjem družini prijaznih politik, prizadevanj za bolj enakovredno porazdelitev skrbstvenih obveznosti med ženskami in moškimi ter boljšo usklajenost poklicnega, družinskega in zasebnega življenja na vseh področjih;
- odpravljanje nepreglednih sistemov imenovanj in napredovanja;
- boj proti stereotipnemu pojmovanju vlog žensk in moških v družbi.

V preteklih obdobjih je bilo vprašanje uravnotežene zastopanosti spolov najbolj usmerjeno na področje političnega udejstvovanja, saj je bila v številnih državah nizka udeležba žensk v procesih političnega odločanja velik problem. Sprejeti so bili različni ukrepi, vključno s t. i. spolnimi kvotami, ki so pripeljali do pomembnega izboljšanja v mnogih evropskih državah, ne pa tudi do enake udeležbe na vseh ravneh političnega odločanja – ponekod se stanje ni spremenilo.

Vprašanje večje zastopanosti žensk v gospodarskem odločanju postaja vedno bolj pomembno vprašanje v nacionalnem, evropskem in mednarodnem prostoru. Obstajajo številne ovire, s katerimi se na poti do vodstvenih položajev srečujejo visokokvalificirane ženske, ki bi jih lahko imenovali v upravne odbore družb. Ovire pri imenovanju kandidatke na mesta v upravnih odborih pogosto izhajajo iz stereotipnih vlog moških in žensk, ki prevladujejo na področju zaposlovanja in napredovanja, iz poslovne kulture, v kateri prevladujejo moški, ter iz pomanjkanja preglednosti pri postopkih imenovanja v upravne odbore.

Neuravnoteženo zastopnost spolov v upravnih odborih velikih družb, ki kotirajo na borzi, je EK opredelila kot zamujeno priložnost na ravni družb, in sicer tako v smislu njihovega upravljanja kot finančne uspešnosti. Velika podjetja v EU še naprej nesorazmerno vodijo moški kljub velikim ekonomskim in poslovnim prednostim spolno uravnoteženih poslovnih timov ter prisotnosti kvalificiranih in nadarjenih žensk. Ker poskusi, da bi se spodbudila samoregulacija kot sredstvo za reševanje tega vprašanja, niso delovali, je EK podprla predlog direktive o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih 2012/0299, ki predvideva cilj najmanj 40-odstotnega deleža nezadostno zastopanega spola med neizvršnimi člani in članicami upravnih odborov velikih gospodarskih družb, ki kotirajo na borzi. Doseganje tega cilja je hkrati ena od prednostnih nalog nove strategije EU o enakosti spolov.

V skladu z direktivo 2014/95/EU o razkritju nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin, morajo velika podjetja razkriti nefinančne informacije, ki vključujejo tudi načrt povečanja raznolikosti v odborih družb, ki so zaradi te nezadostne raznolikosti odborov in premajhne preglednosti slabše upravljane, manj vključujoče in inovativne, zato manj prispevajo k rasti. EK je leta 2017 izdala tudi nezavezujoče smernice, v katerih je natančneje opredelila pričakovanja glede poročanja družb o razkritjih glede opisa politike raznolikosti. Te smernice niso dovolj izboljšale kakovosti informacij, ki bi jih morale družbe razkriti v skladu z Direktivo 2014/95/EU, zato je EK aprila 2021 pripravila in objavila predlog posodobitve predhodno omenjene direktive. Predlog direktive podrobneje določa informacije, ki jih morajo družbe razkriti in širi zavezance za poročanje na vse velike družbe ter z določenimi omejitvami tudi na majhne in srednje družbe, z vrednostnimi papirji katerih se trguje na organiziranem trgu vrednostnih papirjev. Med informacijami, ki jih morajo družbe razkriti, je tudi opis politike raznolikosti v povezavi z upravnimi, poslovnimi in nadzornimi organi glede spola in drugih vidikov (starost, izobrazba, izkušnje). V opisu politike raznolikosti se posebej poudari vidik spola v zvezi z upravnimi, poslovnimi in nadzornimi organi. Zaradi boljše preglednosti, dostopnosti in uporabljivosti teh informacij predlog direktive določa tudi, da se morajo te informacije objaviti v poslovnem poročilu, kar bo izboljšalo preglednost, dostopnost in uporabljivost teh informacij.

Zaradi pandemije so se v ospredju znašla tudi prizadevanja za večjo udeležbo žensk v organih odločanja tudi v zvezi s COVID-19. EU ugotavlja, da so ženske v postopkih odločanja v zvezi s pandemijo komajda zastopane. Tako so na primer 85,2 % nacionalnih projektnih skupin za zaježitev pandemije COVID-19 v 87 državah, vključno s 17 državami članicami EU, vodili moški (EK, 2021).

Za izboljšanje stanja na področju uravnotežene zastopanosti žensk in moških na položajih odločanja je pomembno tudi povečanje deleža podzastopanega spola pri odločanju na drugih področjih javnega življenja. Na ravni EU prostor za izmenjavo dobrih praks ponuja platforma EU za listine o raznolikosti.

2.5.2 Stanje v Republiki Sloveniji

Na predčasnih volitvah leta 2018 je bilo v Državni zbor izvoljenih 24,5 % žensk, kar je manj kot na preteklih volitvah. Majhen je delež županj in državnih svetnic. Na volitvah leta 2018 je bilo na 211 županskih mest izvoljenih 22 žensk ali 10 %. Mestnih in občinskih svetnic je 33,3 %, med mestnimi in občinskimi svetniki in svetnicami narodnostnih in romskih skupnosti pa je 28,6 % žensk. V Državni svet so bile leta 2017 izvoljene štiri ženske (10 %).

Zaveze za doseganje enakosti žensk in moških v družbi oziroma za uravnoteženo zastopanost žensk in moških pri oblikovanju in sprejemanju odločitev so bile leta 2019 nadgrajene tudi s spremembo ZEMŽM. Nanašajo se na povečanja deleža podzastopanega spola pri sestavi delovnih teles vlade ter organov upravljanja in nadzora oseb javnega prava ter pri imenovanju ali predlaganju predstavnic in predstavnikov samoupravne lokalne skupnosti in samoupravne narodne skupnosti v organe upravljanja in nadzora oseb javnega prava (ZEMŽM-A).

V največjih podjetjih, ki kotirajo na borzi, je med predsedniki in predsednicami, člani in članicami uprav ter predstavniki in predstavnicami zaposlenih 27,7 % žensk, med generalnimi direktorji in direktoricami ter izvršnimi in neizvršnimi direktorji in direktoricami pa 24,6 % žensk (EIGE, 2020a). S spremembo Zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1) morajo družbe, ki so zavezane pripraviti poslovno poročilo, v njem predstaviti tudi politiko raznolikosti, ki se izvaja v zvezi z zastopanostjo v organih vodenja in nadzora družbe z vidika spola in drugih vidikov, kot sta na primer starost ali izobrazba. V skladu s tem morajo družbe v zvezi s tem predstaviti cilje, načine izvajanja in dosežene rezultate.

Tudi na mestih odločanja na področju znanosti je malo žensk. Med šestimi rektorji oziroma rektorjicami univerz je samo ena ženska, v Slovenski akademiji znanosti in umetnosti (SAZU) pa je med člani in članicami 7,7 % žensk (EIGE, 2020a). Majhen je tudi delež žensk na mestih odločanja v organizacijah RTV v javni lasti: TV, radio in tiskovne agencije, ki delujejo na nacionalni ravni.

Glede na priporočila mednarodnih organizacij je tudi v Sloveniji prepoznan pomen prevzemanja položajev odločanja in poveljniških položajev v MO/SV s strani žensk ter prevzemanja položajev odločanja in vodstvenih položajev v policiji. V skladu z načelom zagotavljanja enakih možnosti pripadnice SV opravljajo naloge na vodstvenih in poveljniških položajih doma in v tujini. Republika Slovenija je bila tako prva med državami Severnoatlantskega zavezništva in po znanih podatkih tudi širše v svetovnem merilu, ki je novembra 2018 imenovala žensko generalko za načelnico Generalštaba SV. V Mednarodni organizaciji za vojaški šport (CISM) je po 60 letih delovanja te organizacije prvič prevzela vodenje ključnega direktorata na sedežu organizacije pripadnica SV v činu polkovnice za obdobje treh let (2009–2011). Prav tako je Republika Slovenija leta 2014 napotila prvo žensko obrambno in vojaško atašejsko v tujino v svetovnem merilu. Leta 2020 v ZDA opravlja delo že druga obrambna atašejska iz sestave SV. V SV je bila v letu 2020 8,8-odstotna zastopanost žensk na položajih odločanja. V policiji je 9-odstotna zastopanost žensk na vodstvenih delovnih mestih glede na

skupno število vodstvenih delovnih mest. Decembra 2018 je bila imenovana prva generalna direktorica policije. Policija še ni imela napotene žensk kot policijske atašeje v tujini.

2.5.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Povečanje deleža žensk na vseh ravneh odločanja v politiki
2. Povečanje deleža žensk na vodstvenih in vodilnih položajih v gospodarstvu
3. Bolj uravnotežena zastopanost žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja

CILJ 1

Povečanje deleža žensk na vseh ravneh odločanja v politiki

UKREP 1

Spodbujanje napredka na področju uravnotežene zastopanosti žensk in moških na mestih odločanja v politiki ter ozaveščanje o njenem pomenu na nacionalni in lokalni ravni

Nosilca:

MJU, MDDSZ

Kazalniki:

- izvedene aktivnosti za povečanje deleža žensk na mestih odločanja v politiki
- delež žensk v državnem zboru
- delež žensk v državnem svetu
- delež žensk v vladi
- delež občinskih in mestnih svetnic
- delež županj
- delež žensk in moških pri sestavi delovnih teles vlade, organov upravljanja in nadzora oseb javnega prava ter pri imenovanju ali predlaganju predstavnic in predstavnikov samoupravne lokalne skupnosti in samoupravne narodne skupnosti v organe upravljanja in nadzora oseb javnega prava

CILJ 2

Povečanje deleža žensk na vodstvenih in vodilnih položajih v gospodarstvu

UKREP 1

Spodbujanje napredka na področju zastopanosti manj zastopanega spola v organih vodenja in nadzora gospodarskih družb, zlasti z aktivnim spodbujanjem organov, pristojnih za sprejetje kodeksov upravljanja družb, ki kotirajo na borzi, oziroma družb s kapitalsko naložbo države (javnih delniških družb, SDH, DUTB), da v omenjene kodekse vključijo zahtevo po enakomernejši zastopanosti obeh spolov na vodstvenih mestih v družbi (npr. vsaj 40-odstotna zastopanost obeh spolov).

Nosilec/sodelujoči:

MGRT; MDDSZ

UKREP 2

Spodbujanje oblikovanja politik raznolikosti v podjetjih, ki vključujejo vidik spola, da v opisu politike raznolikosti razkrijejo razmerje obeh spolov v organih vodenja in nadzora, ki je primerno za družbo njene velikosti, cilje, ki jim družba sledi, ter vpliv na postopke izbire članov organov vodenja in nadzora v skladu z zakonsko obveznostjo za velike in srednje družbe, ki revidirajo letna poročila

Nosilec:

MGRT

Kazalniki:

- izvedene aktivnosti za povečanje deleža žensk na mestih odločanja v gospodarstvu
- delež žensk na izvršnih in neizvršnih direktorskih mestih v večjih gospodarskih družbah, ki kotirajo na borzi

CILJ 3

Bolj uravnotežena zastopanost žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja

UKREP 1

Spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov na najvišjih akademskih in raziskovalnih položajih z izvajanjem analiz stanja na nacionalni ravni, pripravo ukrepov za odpravo neenakosti (strategije enakosti spolov v akademiji) in kontinuiranim preverjanjem vpliva sprejetih ukrepov na enakost spolov

Nosilec/sodelujoči:

MIZŠ; Komisija za enake možnosti v znanosti, NAKVIS, Rektorska konferenca RS

UKREP 2

Spodbujanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških pri odločanju v pomembnih nacionalnih organizacijah in institucijah, v ministrstvih in organih v sestavi ministrstev, z rednim spremljanjem položaja, izvajanjem analiz po spolu, vključevanjem ukrepov za zagotavljanje enake obravnave v delovno okolje, spodbujanjem enakih možnosti v karieri ter bolj uravnotežene zastopanosti na položajih odločanja, še zlasti v tradicionalno spolno stereotipnih strukturah (vojska, policija, diplomacija)

Nosilci:

MJU, MO-SV, MNZ- P, MZZ

UKREP 3

Spodbujanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških na položajih odločanja in drugje, na vseh ravneh splošnih sodišč (okrajna in okrožna sodišča, višja sodišča in Vrhovno sodišče), specializiranih sodiščih (delovna sodišča in Upravno sodišče), Državnem tožilstvu in Državnem odvetništvu, z rednim spremljanjem položaja zaposlenih, izvajanjem analiz po spolu in vključevanjem ter rednim preverjanjem ukrepov za izboljšanje področja enakosti spolov

Nosilec/sodelujoči:

MP; Vrhovno sodišče Republike Slovenije, Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije, Državno odvetništvo Republike Slovenije

Kazalniki:

- izvedene aktivnosti za povečanje deleža žensk na mestih odločanja na različnih področjih javnega življenja
- delež članic SAZU
- delež žensk v nacionalnih športnih organizacijah
- delež žensk na vodilnih mestih v medijih
- delež žensk na položajih odločanja in poveljniških položajih v MO in vojski
- delež žensk na položajih odločanja ter na vodstvenih položajih v MNZ in MNZ-P
- delež žensk na položajih odločanja v diplomaciji
- delež žensk in moških po posameznih ravneh sodne veje oblasti, na specializiranih sodiščih, v Državnem tožilstvu in Državnem odvetništvu

2.6 Spodbujanje enakosti spolov in uresničevanja pravic žensk po svetu**2.6.1 Vsebinski opis problematike**

Spodbujanje enakosti spolov in krepitev vloge žensk in deklic je pomemben cilj globalne zunanje politike. Je ključnega pomena za doseganje razvoja in zagotavljanje družbene pravičnosti: položaj žensk, otrok in manjšin oziroma prikrajšanih skupin v neki družbi spada med temeljne pokazatelje njene razvitosti in demokratičnosti. Kljub mednarodnim prizadevanjem in številnim sprejetim zavezam je neenakost spolov še vedno globoko zasidrana v kulturnih, družbenih in političnih sistemih številnih držav ter žal še vedno predstavlja del vsakdanjih izkušenj mnogih žensk po svetu.

Prizadevanja EU in mednarodnih organizacij za izboljšanje položaja žensk in deklic v svetu se osredotočajo zlasti na:

- odpravo spolne diskriminacije in kršitev njihovih pravic;
- dostop do finančnih virov;
- dostop do zaposlovanja in vključenosti v gospodarske dejavnosti;
- dostop do izobraževanja;
- dostop do osnovnih zdravstvenih storitev;

- odpravljanje nasilja zaradi spola v najhujših oblikah (pohabljanje ženskih spolovil, trgovina z ljudmi, spolno nasilje);
- odločanje;
- vključevanje žensk v izgradnjo miru in ohranjanje varnosti.

Enakost spolov in opolnomočenje žensk sta med osnovnimi cilji zunanjega delovanja EU, ki spodbuja enakost spolov in opolnomočenje žensk v svojih mednarodnih partnerstvih, političnih dialogih in dialogih o človekovih pravicah s tretjimi državami, svoji trgovinski ter sosedski in širitveni politiki, pa tudi v okviru ukrepanja v nestabilnih, konfliktnih in izrednih razmerah (EK, 2020).

Leta 2020 je minilo 25 let od sprejetja Pekinške deklaracije in izhodišč za ukrepanje ter 20 let od sprejetja Resolucije VS ZN št. 1325 o ženskah, miru in varnosti. Kljub temu nobena država na svetu do leta 2030 ne bo uspela doseči enakosti spolov in opolnomočenja vseh žensk in deklet. Še vedno obstajajo številne neenakosti, med drugim neenakosti na področju osnovnega dostopa do zdravstva, izobraževanja in delovnih mest, pa tudi neenakosti, ki so posledica nasilja zaradi spola in spolnega nasilja. V mnogih okoljih se pravice žensk in deklet postavljajo pod vprašaj in pogosto niso priznane. V letih 2020 in 2021 je eden od ključnih dejavnikov, ki povečujejo neenakosti in ogrožajo težko priborjeni napredek, tudi pandemija COVID-19. GAP III zato poudarja, da mora biti okrevanje po krizi zaradi COVID-19 tudi priložnost za odpravo strukturnih neenakosti in gradnjo bolj vključujočih družb.

Pomemben instrument delovanja razvitih držav v mednarodni skupnosti je mednarodno razvojno sodelovanje oziroma uradna razvojna pomoč, ki jo zagotavljajo razvite države državam v razvoju. Države donatorice v skladu z razvojnimi cilji tisočletja in drugimi mednarodnimi zavezami prispevajo določen delež BDP za enakopraven in uravnotežen svetovni razvoj. EU je tako skupaj s svojimi članicami največja globalna donatorica razvojne pomoči. Z mednarodnim razvojnim sodelovanjem in humanitarno pomočjo prispeva k bolj uravnoteženemu in pravičnemu svetovnemu razvoju, k odpravi revščine in neenakosti ter doseganju trajnostnega razvoja. Spodbuja tudi reševanje posledic humanitarnih kriz, krepitev odpornosti na krize in njihovo preprečevanje. V okviru projektov, ki imajo za osrednji cilj enakost spolov, se pričakuje, da bodo mednarodne razvojne in humanitarne aktivnosti v partnerskih državah osredotočene predvsem na ekonomske in socialne pravice žensk, vključno s pravico do izobraževanja; vključevanje žensk v procese odločanja kot del celovitega dobrega upravljanja, zagotavljanje spolnega in reproduktivnega zdravja in pravic ter preprečevanje nasilja zaradi spola.

Eno ključnih področij ukrepanja na globalni ravni in v Sloveniji je tudi delovanje žensk na področju miru in varnosti. Mednarodne in regionalne organizacije, kot so ZN, NATO, EU, Afriška unija, OVSE, sprejemajo resolucije, predpise in ukrepe ter opozarjajo na pomen enakovredne in polne vključitve in udeležbe žensk v prizadevanja za mir in varnost ter opozarjajo na ukrepe za krepitev moči žensk in deklic na različnih področjih, povezanih z mirom in varnostjo (vključenost lokalnih žensk, vključenost vsebin Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti v načrtovanje mednarodnih operacij in misij, v zagotavljanje in dodeljevanje razvojne in humanitarne pomoči, vključenost žensk v obrambne in varnostne strukture držav idr.). Opozarjajo tudi na izpostavljenost žensk in deklet spolnemu in s spolom povezanemu nasilju v kriznih razmerah, na vojnih in povojnih območjih ter tudi v sodobnih varnostnih grožnjah; v zvezi s tem so še posebej v ospredju prizadevanja zoper različne oblike uporabe spolnega nasilja kot orožja v vojni ali taktike bojevanja, na primer v terorizmu, nasilnem ekstremizmu, trgovini z ljudmi, kar zahteva jasne usmeritve o zagotovitvi zaščite žensk in deklet ter zahteve po ukrepanju s ciljem preprečevanja spolnega nasilja, kaznovanja storilcev in pomoči preživelim. EU in države članice dejavno spodbujajo večje število žensk v vojaških in civilnih mirovniških operacijah, zlasti na vodilnih mestih, pozivajo tudi k imenovanju več žensk na visoke položaje tako v nacionalnih varnostnih in obrambnih strukturah kot na misijah v tujini, k preverjanju politike napredovanja v vojski, k strokovno poglobljenemu usposabljanju moških in žensk, vključenih v civilno

delovanje na področju s spolom povezanih vidikov, glede zaščite, posebnih potreb in človekovih pravic žensk in otrok v konfliktnih situacijah itd. Za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti države pogodbenice, vključno s Slovenijo, pripravljajo nacionalne akcijske načrte na nacionalni ravni, ki povezujejo različne vladne in nevladne deležnike, pomembne za uresničevanje Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti ter vključevanje vidika spola na področja, povezana z mirom in varnostjo.

2.6.2 Stanje v Republiki Sloveniji

Republika Slovenija je članica različnih delovnih teles EU in mednarodnih organizacij ter številnih mednarodnih skupin in pobud, ustanovljenih z namenom spodbujanja enakosti spolov in sprejemanja politik na tem področju. To so Skupina na visoki ravni za integracijo načela enakosti spolov na visoki ravni (EU), Svetovalni odbor za enakost spolov (EU), Upravni odbor in Strokovni forum (EIGE), Komisija za enakost spolov (Svet Evrope), Mreža OECD za enakost spolov, Poziv k ukrepanju za zaščito pred nasiljem zaradi spola v izrednih razmerah (GBV), Delovna skupina za vključevanje vidika spola in dobro upravljanje (WP GMG), Globalna mreža kontaktnih točk za ženske, mir in varnost, Mednarodna mreža šampionov za enakost spolov (v New Yorku, Ženevi, na Dunaju in v Haagu), Neformalna delovna skupina EU za ženske, mir in varnost, Neformalna skupina za ženske, mir in varnost v okviru Nata, Skupina prijateljic za ženske, mir in varnost (GoFWPS) in Skupina prijateljic za eliminacijo nasilja nad ženskami (GoFVAW), ki delujeta v New Yorku, ter Odbor zavezništva za vidike spola (NATO-NCPG). Republika Slovenija pripravlja redna poročila o zakonodajnih, sodnih, upravnih ali drugih ukrepih, ki jih je sprejela za izpolnjevanje določil CEDAW ter o napredku Republike Slovenije, sodeluje v bilateralnih in multilateralnih pobudah ter dogodkih, ki spodbujajo enakost spolov, ter je dejavna v organih različnih mednarodnih institucij za spodbujanje enakosti spolov.

Republika Slovenija je v mednarodni skupnosti prepoznana kot zagovornica enakosti spolov in človekovih pravic žensk. Za enakost spolov in krepitev moči žensk se Republika Slovenija zavzema z aktivnim sodelovanjem (kot članica ali opazovalka) v številnih drugih delovnih telesih EU in mednarodnih organizacij, ki niso izključno namenjeni spodbujanju enakosti spolov in sprejemanju politik na tem področju, kot so Generalna skupščina ZN in Svet ZN za človekove pravice, VS ZN, številne funkcionalne komisije Ekonomskega in socialnega sveta ZN, Severno-atlantski svet Nata in druga telesa Nata, Stalni svet OVSE in druga delovna telesa OVSE ter Odbor ministrskih namestnikov Sveta Evrope in drugih delovnih teles Sveta Evrope.

Republika Slovenija se za enakost spolov zavzema tudi v različnih mednarodnih razvojnih forumih (ZN, EU, OECD). Pri oblikovanju novih razvojnih finančnih instrumentov EU (v nadaljnjem besedilu: NDICI) se je Republika Slovenija zavzemala za vključenost tega elementa med pomembnejše politične usmeritve financiranja in programiranja razvojne pomoči EU. Cilji v NDICI so postavljeni visoko, saj bo moralo imeti vsaj 85 % vseh aktivnosti v okviru NDICI enakost spolov opredeljeno kot glavni ali pomemben cilj. S prvim okvirnim programom mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči v letu 2010 je bilo z namenom krepitev učinkovitosti razvojnega sodelovanja predvideno vsebinsko osredotočenje aktivnosti na dve področji, hkrati pa je bila krepitev vloge žensk določena kot presečna tema slovenskega mednarodnega razvojnega sodelovanja. Strategija je leta 2018 ponovno potrdila enakost spolov kot presečno temo mednarodnega razvojnega sodelovanja, kar pomeni, da naj bi vsi projekti mednarodnega razvojnega sodelovanja vsebovali tudi elemente, ki naj bi pripomogli k ekonomskim in socialnim pravicam žensk, k usklajevanju družinskega in poklicnega življenja, vključevanju žensk v procese odločanja, preprečevanje nasilja nad ženskami in deklicami, ter k zagotavljanju spolnega in reproduktivnega zdravja ter pravic. Vpliv programa ali projekta na enakost spolov je eno od obveznih meril, skladno z Uredbo o izvajanju mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije (2018).

V letu 2019 je bilo 53 aktivnosti v skupni vrednosti 3.207.101 evrov usmerjenih v doseganje enakosti spolov (od tega 2.035.651 evrov v okviru programske razvojne pomoči). Od tega je imelo 13 aktivnosti – sedem projektov nevladnih organizacij, tri aktivnosti Državnega zbora, namenski prispevek UNFPA za reproduktivno zdravje in pravice ter ICRC za delovanje na področju spolnega izkoriščanja in zlorab v Demokratični republiki Kongo ter prispevek za EIB-jev Skrbniški sklad za ekonomsko odpornost – v skupni vrednosti 596.048 evrov enakost spolov za glavni cilj, 40 dejavnosti različnih financerjev in izvajalcev v skupni vrednosti 2.611.053 evrov pa enakost spolov za pomemben cilj.

Glede na leto 2018 se je število aktivnosti za doseganje enakosti spolov povečalo za 2, skupna vrednost pa za 5 %. Delež dvostranske programske pomoči, ki vključuje vidik spola (vidik spola je vključen v načrtovanje, izvajanje in spremljanje projekta; v okviru projekta se izvajajo aktivnosti za krepitev moči žensk in deklic), je v letu 2019 znašal 15 %. Skladno s Strategijo mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030 naj bi se ta delež do leta 2030 povečal na 60 %.

Z izvajanjem akcijskih načrtov za uresničevanje resolucij VS ZN o ženskah, miru in varnosti ter vključevanjem vidika enakosti spolov v izvajanje projektne aktivnosti Republika Slovenije izpolnjuje zaveze v mednarodnih in regionalnih organizacijah. SV je z vključevanjem pripadnic in pripadnikov SV ter z imenovanjem strokovnjakov in strokovnjakinj – svetovalcev oziroma svetovalk za vidik spola na vseh ravneh poveljevanja v SV aktivna in prepoznavna v mednarodnem okolju in doma po uspešnem uresničevanju Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti. Republika Slovenije je na vrhu med državami Severnoatlantskega zavezištva po odstotku in položajih pripadnic MO in SV v napotitvah v MOM. V preteklih petnajstih letih je delež napotenih pripadnic znašal med 7 in 10,3 %, v letu 2020 je MO od vseh napotenih pripadnikov napotilo 10,3 % pripadnic v MOM. Prav tako SV izvaja usposabljanja vseh pripadnikov in pripadnic, napotenih na opravljanje del in nalog v MOM po tematiki uresničevanja Agende 1325 o ženskah, miru in varnosti in vključevanja vidika spola, s poudarkom na seznanitvi pripadnikov in pripadnic s položajem žensk o območju delovanja. Delež se povečuje, vendar je treba redno izvajati izobraževanja in usposabljanja pripadnikov in pripadnic SV za ozaveščanje, razumevanje in ravnanje v zvezi s spolnim nasiljem v konfliktnih in kriznih razmerah ter izobraževanja v policiji o vsebinah, povezanih z Agendo 1325 o ženskah, miru in varnosti. Slovenska policija je v mednarodne civilne misije od 1. januarja 2013 do 31. decembra 2019 napotila 36 policistov in 6 policistk (14,28 %). V letu 2020 je policija v civilne misije napotila 4 policiste in nobene policistke.

2.6.3 Cilji, ukrepi in kazalniki

Cilji:

1. Podpora prizadevanjem za enakost spolov ter zagotavljanje uresničevanja pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni
2. Izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja žensk in deklic v partnerskih državah in v državah v razvoju
3. Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti

CILJ 1

Podpora prizadevanjem za enakost spolov ter zagotavljanje uresničevanja pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni

UKREP 1

Nadaljnje spodbujanje spoštovanja standardov enakosti spolov in krepitev moči ter vloge žensk in deklic v politikah in pri oblikovanju dokumentov v mednarodni skupnosti, predvsem mednarodnih in regionalnih organizacijah

Nosilca:

MZZ, MDDSZ

UKREP 2

Podpora prizadevanjem za enakost spolov in krepitev moči žensk na mednarodni ravni, vključno z organizacijo dogodkov in sodelovanjem v morebitnih pobudah

Nosilca

MZZ, MDDSZ

UKREP 3

Podpora pobudam v mednarodnih forumih na regionalni in globalni ravni, ki spodbujajo zagotavljanje enakih možnosti in enakosti med spoloma ter uravnoteženo zastopanost žensk in moških v javnem in političnem življenju (npr. HeForShe, MenEngage, She Decides, EU-UN Spotlight Initiative)

Nosilca:

MZZ, MDDSZ

UKREP 4

Finančna podpora mednarodnim organizacijam, katerih delovanje je skladno s prednostnimi vsebinskimi področji mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Slovenije, ki vključujejo enakost spolov

Nosilec:

MZZ

Kazalniki:

- število aktivnosti (pobude, dogodki, finančne spodbude), namenjenih spodbujanju enakosti spolov in uresničevanju pravic žensk po svetu
- politični dialog na področju enakosti spolov v okviru dvostranskih odnosov s partnerskimi državami

CILJ 2

Izboljšanje socialnega in ekonomskega položaja žensk in deklic v partnerskih državah in v državah v razvoju

UKREP 1

Podpora izvajanju aktivnosti in projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, ki krepijo enakost spolov v partnerskih državah

Nosilec/sodelujoči:

MZZ; izvajalci projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja

UKREP 2

Vključevanje enakosti spolov v mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč prek promocije načela enakosti spolov na mednarodni ravni in s prispevki mednarodnim organizacijam

Nosilec/sodelujoči:

MZZ; izvajalci projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja

Kazalniki:

- število aktivnosti in projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči, namenjenih krepitvi enakosti spolov ter vloge žensk in deklic v partnerskih državah
- delež dvostranske programske pomoči, ki vključuje vidik spola
- število projektov in programov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči s predhodno oceno na podlagi spola, ki vključuje analizo potreb v partnerski državi (za projekte nad 10.000 evrov)
- število usposabljanj uslužbenk in uslužbencev MZZ o mednarodnem razvojnem sodelovanju in vidiku enakosti spola ter ženskah, miru in varnosti (Akcijski načrt v skladu z Resolucijo VS ZN 1325) v okviru napotitev na diplomatsko-konzularna predstavništva, v mednarodne organizacije in na različne mednarodne misije

CILJ 3

Večja vloga in vključenost žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti

UKREP 1

Večja vključenost žensk v mednarodne operacije in misije za ohranjanje in izgradnjo miru (MOM) ter v postopke odločanja in ukrepanja

Nosilci:

MO, MNZ-P, MZZ

UKREP 2

Ozaveščanje javnosti o pomenu udeležbe žensk na področju miru in varnosti v Sloveniji, ohranjanje uravnotežene zastopanosti spolov, ozaveščanje in usposabljanje oseb, ki sodelujejo v procesih odločanja ter v mednarodnih operacijah in misijah

Nosilci:

MO, MNZ-P, MZZ

UKREP 3

Ozaveščanje in ukrepanje za zaščito žensk in deklet pred spolnim nasiljem v kriznih razmerah in v sodobnih varnostnih grožnjah

Nosilci/sodelujoči:

MDDSZ, MZZ, MO, MNZ-P, MZ

Kazalniki:

- število aktivnosti, namenjenih krepitevi večje vloge žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti
- prispevek mednarodnim organizacijam za preprečevanje nasilja zaradi spola v izrednih razmerah (skladno z zavezami Republike Slovenije ob pridružitvi mednarodni pobudi Poziv za boj proti nasilju na podlagi spola v izrednih razmerah)
- delež pripadnic SV v mednarodnih operacijah in misijah za ohranjanje in izgradnjo miru ter v postopkih odločanja in ukrepanja (pripadnice SV in civilne funkcionalne strokovnjakinje (CFS))
- delež pripadnic policije v mednarodnih operacijah in misijah za ohranjanje in izgradnjo miru ter v postopkih odločanja in ukrepanja

Viri

Agenda 2030 za trajnostni razvoj, resolucija GS ZN, A/RES/70/1, sprejeta 21. 10. 2015. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/ministrstva/MZZ/Dokumenti/multilateral/razvojno-sodelovanje/publikacije/Agenda_za_trajnostni_razvoj_2030.pdf

Akcijski program za invalide 2022-2030 (2021). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/projekti-in-programi/akcijski-program-za-invalide/>

Akcijski načrt Medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi 2019-2020 (2020). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telesa/medresorska-delovna-skupina-za-boj-proti-trgovini-z-ljudmi/>

Akcijski načrt Republike Slovenije za izvajanje resolucij Varnostnega sveta ZN o ženskah, miru in varnosti za obdobje 2018-2020 (2018). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.lse.ac.uk/women-peace-security/assets/documents/2019/NAP/NAPSlovenia2018.pdf>

Direktiva (EU) 2019/1158 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. junija 2019 o usklajevanju poklicnega in zasebnega življenja staršev in oskrbovalcev ter razveljavitvi Direktive Sveta 2010/18/EU. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/si/ALL/?uri=CELEX:32019L1158>

Direktiva 2014/95/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2014 o spremembi Direktive 2013/34/EU glede razkritja nefinančnih informacij in informacij o raznolikosti nekaterih velikih podjetij in skupin. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>

Direktiva 2012/29/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o določitvi minimalnih standardov na področju pravic, podpore in zaščite žrtev kaznivih dejanj ter o nadomestitvi Okvirnega sklepa Sveta 2001/220/PNZ

EIGE (2017a). Gender in health. Vilnius: European institute for gender equality Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-health#downloads-wrapper>

EIGE (2017b). Gender in research. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-research>

EIGE (2017c). Spletno nasilje nad ženskami in dekleti. Dostopno na: https://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/ti_pubpdf_mh0417543sln_pdfweb_20171026164005.pdf

EIGE (2020a). Gender Statistics Database. Vilnius: European institute for gender equality. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs>

EIGE (2020b). Gender Equality Index 2020. Vilnius: European institute for gender equality. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/gender-equality-index-2020-digitalisation-and-future-work>

EIGE (2020c). Gender mainstreaming. Portal page. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming>

EIGE (2020 d). Beijing +25: the fifth review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States. Dostopno na: <https://eige.europa.eu/publications/beijing-25-fifth-review-implementation-beijing-platform-action-eu-member-states>

EK (2020a). Unija enakosti: strategija za enakost spolov za obdobje 2020–2025. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

EK (2020b) EU Gender Action Plan (GAP III). An ambitious agenda for gender equality and women's empowerment in EU external action. Brussels: European Commission, 25.10.2020. Dostopno na: https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_en.pdf

EK (2021). 2021 Report on Gender Equality in the EU. Brussels: European Commission. Dostopno na: https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/aid_development_cooperation_fundamental_rights/annual_report_ge_2021_en.pdf

EU Action plan on Women, peace and Security (WPS) 2019–2024 (2019). Brussels: EU Council Dostopno na: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11031-2019-INIT/en/pdf>

Eurostat (2020). Portal page. Luxembourg: Eurostat. Dostopno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>

Eurofound (2020). Living, working and COVID-19. First findings – April 2020. Dublin: Eurofound. Dostopno na: https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef20058en.pdf

FRA-European Union for fundamental rights (2014). Violence against women: an EU-wide survey. Dostopno na: <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>

GEM (2020). 2019/2020 Global report. Dostopno na: <https://www.um.si/univerza/medijsko-sredisce/novice/Documents/gem-2019-2020-global-report-1582625393.pdf>

ILO (2019). Eliminating Violence in the World of Work: ILO Convention No.190. Dostopno na: https://www.ilo.org/global/publications/meeting-reports/WCMS_721160/lang--en/index.htm

Kanjoo-Mrčela A., Mikič J. (2021). Vrednotenje izvajanja Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških, 2015–2020. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/enakost-zensk-in-moskih/>

Kanjoo-Mrčela A., Uhan S., Kurdija S., Mikič J., Vovk T. (2016). Dostopnost trga dela za ženske in moške: končno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Konvencija Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter boju proti njima. Council of Europe, Istanbul, 11V.2011. Dostopno na: <https://rm.coe.int/1680462542>

Konvencija o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Uradni list SFRJ, MP. št. 11/81, 17.1992. Dostopno na: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zunanja_politika/CP/Zbornik/I._CEDAW__Konvencija_o_odpravi_vseh_oblik_diskriminacije_zensk.pdf

Nacionalni akcijski načrt za spoštovanje človekovih pravic v gospodarstvu (2018). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/clovekove-pravice-v-gospodarstvu/>

Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2017–2021 (NPUR) (2017). Ljubljana: Urad za narodnosti. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/UN/Dokumenti-Romi/65d892da3a/NPUR_2017_2021.pdf

NIJZ (2020a). Neenakosti in ranljivosti v zdravju v Sloveniji. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje. Dostopno na: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/publikacije-datoteke/neenakosti_ranjivosti.pdf

NIJZ (2020b). Podatkovni portal. Dostopno na: https://podatki.nijz.si/pxweb/sl/NIJZ%20podatkovni%20portal?px_language=sl&px_db=NIJZ%20podatkovni%20portal&rxid=cb9df0a3-56e1-4804-9546-0dbb6365df08

Odklikni. Ustavimo spletno nasilje nad ženskami in dekleti (2019). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Enakomozosti/OdklikniPrirocnikMladina.pdf>

OECD (2020). OECD Family Database. Dostopno na: <https://www.oecd.org/els/family/database.htm>

Pekinška deklaracija (1995). Dostopno na: http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/enake_moznosti/PekinškaDeklaracija.pdf

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2016 in 2017 (2016). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/489adce54f/NPZEMZMPeriodicniNacrt20182019.pdf>

Periodični načrt za izvajanje Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2018 in 2019 (2018). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/489adce54f/NPZEMZMPeriodicniNacrt20182019.pdf>

Poročilo o delu policije (2018, 2019, 2020). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve - policija. Dostopno na: <https://www.policija.si/o-slovenski-policiji/statistika>

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2016 in 2017 (2016). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/511ff19262/NPZEMZMPorocilo20162017.pdf>

Poročilo o izvajanju Resolucije o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških za leti 2018 in 2019. (2018). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/enakost-zensk-in-moskih/>

Poročilo o razvoju 2020. Ljubljana: UMAR. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/publikacije/porocilo-o-razvoju/publikacija/news/porocilo-o-razvoju-2020/?tx_news_pi1%5Bcontroller%5D=News&tx_news_pi1%5Baction%5D=detail&cHash=86f110020fb145c09ae850a52b4fa2b1

Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini. Uradni list RS, št. 31/09 in 42/17.

Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini. Uradni list RS, št. 25/10.

Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavanju nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti. Uradni list RS, št. 38/11.

Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode. Uradni list RS, št. 104/09.

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o krepitvi uporabe načela enakega plačila za enako delo ali delo enake vrednosti za moške in ženske s preglednostjo plačil in mehanizmi za izvrševanje (2021). Dostopno na: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CONSIL:ST_6750_2021_COR_1

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju uravnotežene zastopanosti spolov med neizvršnimi direktorji družb, ki kotirajo na borzi, in s tem povezanih ukrepih (2012). Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=celex%3A52012PC0614>

Program za otroke 2020–2025 (2020). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/druzina/Programi-v-podporo-druzini/Program-za-otroke-2020-2025.pdf>

Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028 (ReNPDZ18–28). Uradni list RS, št. 24/18. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO120>

Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije (ReMRSHP). Uradni list RS, št. 754/17. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO117>

Resolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009–2014 (ReNPPND0914). Uradni list RS, št. 41/09). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO29>.

Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (ReNPSV13–20). Uradni list RS, št. 39/13. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP68>.

Resolucija o nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020 (ReNPVŠ11-20). Uradni list RS, št. 41/11. Dostopno prek: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO71>.

Resolucija o nacionalnem programu za kulturo 2014–2017 (ReNPK14–17). Uradni list RS, št. 99/13). Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO96>.

Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020 (ReNPEMZM). Uradni list RS, št. 43/11. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO68>.

Resolucija o družinski politiki 2018-2028 »Vsem družinam prijazna družba« (ReDP18–28). Uradni list RS, št. 15/18. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO118>

Resolucija o nacionalnem programu za preprečevanje in zatiranje kriminalitete 2019–2023 za obdobje 2019–2023 (ReNPPZK19–23). Uradni list RS, št. 43/19. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO119>.

Resolucija o nacionalnem programu varnosti in zdravja pri delu 2018–2027 (ReNPVZD18–27). Uradni list RS, št. 23/18) Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=STRA75>

Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015–2025 (ReNPPTDZ). Uradni list RS, št. 58/15. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO101>.

Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja«. (ReNPZV16–25). Uradni list RS, št. 25/16. Dostopno na: <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO102>.

Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021-2025 (ReNPJP21–25). Uradni list RS, št. 94/21. Dostopno na: <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2021-01-1999/resolucija-o-nacionalnem-programu-za-jezikovno-politiko-2021-2025-renpjp21-25>

Resolucija o nacionalnem programu za mladino (ReNPM13–22). Uradni list RS, št. 90/13. Dostopno na: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=RESO93>.

Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV). Uradni list RS, št. 59/19.

Resolution 1325 (2000), adopted by the Security Council, on 31 October 2000. Dostopno na: [https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325\(2000\)](https://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/1325(2000))

Robnik, S. (Ur.) (2016). Enakost spolov – (še) nedokončana zgodba: pregled razvoja na področju enakosti spolov v Sloveniji, 1991-2016. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/Publikacije/0338329570/NFMPublikacijaZgodovinskiPregledSI.pdf>

Slovenska strategija krepitev Evropskega raziskovalnega prostora 2015-2020 (2016) Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MIZS/Dokumenti/ZNANOST/Strategije/Slovenska-strategija-krepitev-Evropskega-raziskovalnega-prostora-2016-2020-ERA-Roadmap.pdf>

Smernice za izvajanje ukrepov aktivne politike zaposlovanja za obdobje 2021-2025 (2020). Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/teme/aktivna-politika-zaposlovanja/>

Smernice za vključevanje vidika enakosti spolov v delo ministrstev (2016). Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakost-spolov/6bb50055f7/EnakostSpolovKoordinatorstvoSmernice.pdf>

Strategija mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči Republike Slovenije do leta 2030 (2018). Ljubljana: Ministrstvo za zunanje zadeve. Dostopno na: [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/09883fea9a693619c1258360002c0efc/\\$FILE/StrategijaTekst_P.pdf](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/09883fea9a693619c1258360002c0efc/$FILE/StrategijaTekst_P.pdf)

Strategija razvoja Slovenije 2030. (2017). Ljubljana: Služba vlade RS za razvoj in kohezijsko politiko. Dostopno na: https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/SVRK/Strategija-razvoja-Slovenije-2030/Strategija_razvoja_Slovenije_2030.pdf

Strategija dolgožive družbe (2017) Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: https://www.umar.gov.si/fileadmin/user_upload/publikacije/kratke_analize/Strategija_dolgozive_druzbe/Strategija_dolgozive_druzbe.pdf

Strategija preprečevanja in obvladovanja okužbe s HIV 2017-2025 (2017). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: https://www.kclj.si/dokumenti/HIV_Nacionalna_strategija_2017-2025.pdf

Strategija Vlade Republike Slovenije na področju migracij 2018-2028 (2019). Ljubljana: Vlada Republike Slovenije. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MNZ/SOJ/STR17072019.pdf>

Strateški pristop EU k vprašanju žensk, miru in varnosti (2018). Dostopno na: <https://www.consilium.europa.eu/media/37412/st15086-en18.pdf>

Strategija sodelovanja RS v mednarodnih operacijah in misijah. Uradni list RS, št. 19/10.

SURS (2020). Podatkovni portal SI-STAT. Dostopno na: <https://pxweb.stat.si/SiStat/sl>

Svet Evrope (2018). Strategija za enakost spolov 2018-2023. Dostopno na: <https://rm.coe.int/ge-strategy-2018-2023/1680791246>

Svet Evrope (2019). Preprečevanje seksizma in boj proti njemu: Priporočilo CM/Rec (2019)1. Strassbourg: Svet Evrope. Dostopno na: <https://rm.coe.int/16809a5b0e>

Šauperl M., Dobrovoljc.H., Jeram J., Gulič M. (2018). Smernice za spolno občutljivo rabo jezika. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Dostopno na: <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/Dokumenti/Enakostspolov/7ff464dfe6/EnakostSpolovSmerniceJezik.pdf>

Uredba (EU) 2021/241 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. februarja 2021 o vzpostavitvi Mehanizma za okrepanje in odpornost. Dostopno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0241>

Uredba o izvajanju mednarodnega razvojnega sodelovanja in mednarodne humanitarne pomoči Republike Slovenije, Uradni list RS, št.74/18.

Zadnik V, Žagar T. SLORA: Slovenija in rak. Epidemiologija in register raka. Onkološki inštitut Ljubljana. Dostopno na: www.slora.si

Zakon o enakih možnostih žensk in moških (ZEMŽM). Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-A in št.59/19.

Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND). Uradni list RS, št. 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H.

Zakon o ratifikaciji Konvencije Sveta Evrope o preprečevanju nasilja nad ženskami in nasilja v družini ter o boju proti njima (MKPNZND). Uradni list RS – Mednarodne pogodbe, št. 1/15.

Zakon o varstvu pred diskriminacijo (ZVarD). Uradni list RS, št. 33/16 in 21/18 – ZNOrg.

Zakon o gospodarskih družbah (ZGD1). Uradni list RS, št. 65/09 – uradno prečiščeno besedilo, 33/11, 91/11, 32/12, 57/12, 44/13 – odl. US, 82/13, 55/15, 15/17, 22/19 – ZPosS, 158/20 – ZIntPK-C in 18/21.

OBRAZLOŽITEV

Resolucija o nacionalnem programu za enake možnosti žensk in moških 2021–2030 (v nadaljnjem besedilu: ReNPEMŽM21–30) je strateški dokument, pripravljen na podlagi 15. člena Zakona o enakih možnostih žensk in moških (Uradni list RS, št. 59/02, 61/07 – ZUNEO-a, 33/16 – ZVarD in 59/19), ki določa cilje in ukrepe ter ključne nosilce politik za uresničevanje enakih možnosti žensk in moških na šestih prioritetnih področjih za obdobje od 2021 do 2030: delovna razmerja, družinska razmerja in socialno varstvo; izobraževanje; zdravje; nasilje nad ženskami; mesta odločanja; zunanje zadeve. Je tretji nacionalni program za področje enakih možnosti žensk in moških v Republiki Sloveniji in hkrati tudi t. i. omogočitveni pogoj za črpanje evropskih sredstev iz nove finančne perspektive. Nosilci ukrepov so ministrstva, ki so sodelovala pri nastajanju predloga resolucije. Ukrepi bodo konkretizirani v periodičnih načrtih.

Indeks enakosti spolov Evropskega inštituta za enakost spolov 2020 je Slovenijo uvrstil rahlo pod povprečje držav članic, prav tako indeks enakosti spolov 2021. To pomeni, da moramo v Sloveniji v prihodnje še bolj ambiciozno nasloviti tiste vrzeli, ki zavirajo napredek in doseganje zastavljenega cilja v Strategiji razvoja Slovenije: izboljšanje indeksa enakost spolov za najmanj deset odstotnih točk do leta 2030. V Sloveniji se neenakosti v praksi kažejo predvsem v obliki trdovratne spolne segregacije trga dela in izobraževanja, obstoju plačne in pokojninske vrzeli med spoloma, razširjenosti nasilja nad ženskami in dekletimi oziroma nasilja zaradi spola, v večji revščini zlasti starejših žensk, neenaki porazdelitvi skrbstvenih obveznosti med spoloma, neuravnoteženi zastopanosti spolov na številnih področjih ter v prisotnosti stereotipnih prepričanj, ki zavirajo razvoj potencialov ne glede na spol. Slovenija mora posvetiti več pozornosti tudi različnim ranljivim skupinam žensk, saj nimajo vse družbene skupine enakih možnosti in enakega položaja.

Osrednji cilj ReNPEMŽM21–30 je izboljšanje položaja žensk ter ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških glede na ključne izzive na področju enakih možnosti žensk in moških v Republiki Sloveniji, ki ovirajo uresničitev osebnih potencialov posameznic in posameznikov ter gospodarski napredek, blaginjo in konkurenčnost, ob upoštevanju posledic pandemije COVID-19 in drugih

aktualnih izzivov v zvezi s položajem žensk in moških v Republiki Sloveniji. Z ukrepi, opredeljenimi v nacionalnem programu, se želi doseči predvsem naslednje cilje:

- zmanjšanje vrzeli med spoloma na vseh področjih družbenega življenja, zlasti pri zaposlovanju, izobraževanju, zdravju in socialnem položaju;
- lažje usklajevanje poklicnega in zasebnega oziroma družinskega življenja;
- preseganje stereotipov in seksističnih ter diskriminatornih ravnanj, ki poglobljajo neenakosti med spoloma;
- uravnovežena zastopanost spolov na mestih odločanja;
- ničelna strpnost do nasilja nad ženskami in dekleti oziroma nasilja zaradi spola, učinkovita pravna pomoč in sankcioniranje storilcev;
- opolnomočenje oziroma krepitev moči žensk in deklet ter enakosti spolov v mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči, v mednarodnih operacijah in misijah, drugih prizadevanjih za mir in drugih mednarodnih okvirih.

Na tematskem področju *Odpravljanje neenakosti med spoloma pri zaposlovanju ter zagotavljanje enake ekonomske neodvisnosti žensk in moških* so opredeljeni ukrepi, namenjeni spodbujanju enakih možnosti in enake obravnave žensk in moških na trgu dela, s poudarkom na spodbujanju delovne in socialne vključenosti ranljivih skupin žensk. Za zmanjšanje segregacije trga dela se bo spodbujalo vključevanje žensk v perspektivne poklice (STEM), sektorje in podjetništvo ter vključevanje moških in žensk v spolno netipične poklice in sektorje, v katerih izrazito prevladuje eden od spolov. Veliko pozornosti bo namenjeno ukrepom za zmanjšanje vrzeli med spoloma v plačah in pokojninah, vključno z vzpostavitvijo pravnega okvira za izboljšanje preglednosti plačil in uveljavljanje načela enakega plačila za delo enake vrednosti ter ustvarjanjem kakovostnih delovnih mest. Ukrepi so namenjeni tudi lažjemu usklajevanju zasebnega, družinskega in poklicnega življenja, pri čemer je poudarek na prizadevanjih za večjo vključenost moških v skrb za otroke in druge skrbi potrebne. Za zmanjšanje razlik med spoloma glede izpostavljenosti tveganju revščine in socialni izključenosti se ukrepi osredotočajo na ranljive skupine žensk, kot so starejše ženske, ženske iz drugih kulturnih okolij z jezikovnimi ovirami, pripadnice manjšinskih etničnih skupnosti, kmečke ženske in ostale ženske na podeželju itd.

Na tematskem področju *Zmanjšanje neenakosti žensk in moških v vzgoji, izobraževanju in znanosti, preseganje spolnih stereotipov ter krepitev institucionalnih struktur* so ukrepi usmerjeni v zagotavljanje enakih možnosti žensk in moških na področju vzgoje in izobraževanja ter zmanjšanje spolne segregacije, zmanjšanje neenakosti med ženskami in moškimi v znanosti in raziskovanju, odpravljanje spolnih stereotipov in seksizma na različnih področjih ter krepitev institucionalnih struktur za učinkovito vključevanje vidika spola v politike in ukrepe (izvajanje integracije načela enakosti spolov). Med slednjimi je še zlasti pomembno upoštevanje vidika spola v ukrepih in politikah, namenjenih okrevanju in blažitvi posledic po krizi, povezani s pandemijo COVID-19.

Na področju *Izboljšanje zdravja ter zmanjšanje neenakosti v zdravju med ženskami in moškimi* se bodo izvajali ukrepi in aktivnosti z namenom varovanja in krepitev zdravja ter preprečevanja bolezni in poškodb pri delu ob upoštevanju razlik med spoloma in specifičnih potreb ranljivih skupin ter z namenom zmanjšanja neenakosti v zdravju ter zagotavljanja enake dostopnosti do kakovostnih in varnih zdravstvenih storitev ranljivim skupinam žensk in moških. Pri ukrepih, ki se nanašajo na krepitev in varovanje spolnega in reproduktivnega zdravja, bo poseben poudarek na mladostnikih in mladoštnicah ter ženskah v obporodnem obdobju in na spoštovanju vsakega novega človeškega življenja.

Na področju *Preprečevanje in boja proti vsem oblikam nasilja nad ženskami* bo osrednja pozornost namenjena krepitvi medresorskega povezovanja in sodelovanja za učinkovitejšo obravnavo vseh oblik nasilja nad ženskami, boljši informiranosti strokovne in splošne javnosti o vzrokih in posledicah nasilja v družini in nasilja nad ženskami ter celoviti in ustrezni podpori žrtvam nasilja v družini in nasilja nad ženskami s posebnim poudarkom na ranljivih skupinah, vključno z zagotavljanjem ustreznega pravnega varstva. Glede na aktualne trende se bodo izvajale dejavnosti, posvečene tematiki spletnega nasilja s ciljem boljše usposobljenosti stroke in ozaveščenosti o spletnem nasilju z vključitvijo vidika spola ter zagotavljanju varnega delovnega okolja brez nasilja, spolnega nadlegovanja in nadlegovanja zaradi spola.

Spodbujanje uravnotežene zastopanosti žensk in moških pri odločanju ostaja področje, kjer ni bil dosežen zadosten napredek oziroma je prišlo celo do nazadovanja, zato se bodo izvajali ukrepi z namenom povečanja deleža žensk na vseh ravneh odločanja v politiki, povečanja deleža žensk na vodstvenih in vodilnih položajih v gospodarstvu oziroma v organih vodenja in nadzora gospodarskih družb ter doseganja bolj uravnotežene zastopanosti žensk in moških na položajih odločanja na drugih področjih javnega življenja, vključno s pravosodjem.

Republika Slovenija bo spodbujala enakost spolov in uresničevanje pravic žensk po svetu s podporo prizadevanjem za enakost spolov ter zagotavljanjem uresničevanja pravic žensk in deklic na mednarodni, evropski in državni ravni, s podporo izvajanju aktivnosti in projektov mednarodnega razvojnega sodelovanja in humanitarne pomoči ter z dejavnostmi, namenjenimi krepitvi večje vloge žensk pri zagotavljanju mednarodnega miru in varnosti.

Št. _____

Ljubljana, dne _____

EPA _____

Državni zbor

Republike Slovenije